

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
STRATEGINIO VALDYMO KATEDRA

VIEŠOJO SEKTORIAUS STRATEGINIO VALDYMO
NEAKIVAIZDINIŲ STUDIJŲ II KURSO 3 GR. STUDENTĖS
ORINTOS BUNDONIENĖS

ŠVIETIMO REFORMŲ PASEKMĖS VIDURINĖSE MOKYKLOSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė
Doc. Malvina Arimavičiūtė
Strateginio valdymo katedra
Strateginio valdymo ir politikos fakultetas

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ŠVIETIMO SISTEMOS REFORMAVIMO METODINIAI PAGRINDAI.....	8
1.1. Inovacijų, kaitos ir reformų tarpusavio santykis.....	8
1.2. Švietimo sistemos strateginio valdymo samprata ir reformų strategijos.....	9
2. LIETUVOS ŠVIETIMO REFORMAVIMO TEISINĖ BAZĖ.....	13
3. ŠVIETIMO BŪKLĖS SSGG ANALIZĖ	22
4. LIETUVOS ŠVIETIMO REFORMŲ PASEKMĖS.....	24
4.1. I-ojo reformų etapo rezultatų įvertinimas.....	24
4.2. II-ojo reformų etapo rezultatų vertinimas.....	27
4.3. III-ojo reformų etapo rezultatų vertinimas.....	36
5. ŠVIETIMO REFORMŲ PASEKMIŲ VIDURINĖSE MOKYKLOSE EMPIRINIS TYRIMAS.....	43
5.1. Tyrimo metodologija.....	43
5.2. Mokytojų požiūris į vykdomas švietimo reformas.....	44
5.3. Mokyklų vadovų požiūris į vykdomas švietimo reformas.....	52
5.4. Mokyklų vadovų ir mokytojų požiūrio į vykdomas švietimo reformas palyginimas.....	61
5.5. Mokinių tėvų požiūris į vykdomas švietimo reformas.....	65
IŠVADOS.....	72
REKOMENDACIJOS.....	75
LITERATŪRA.....	76
PRIEDAI.....	79
Priedas Nr.1 Mokytojų anketos klausimynas.....	79
Priedas Nr.2 Mokyklų vadovų anketos klausimynas.....	81
Priedas Nr.3 Mokinių tėvų anketos klausimynas.....	84
Priedas Nr.4 Vadovų, mokytojų ir mokinių tėvų požiūris į vykdomas švietimo reformas.....	86
SANTRAUKA.....	90
SUMMARY.....	91

IVADAS

Darbo tema. Pagrindinės sąvokos.

Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus. Taip pat švietimas apibūdinamas kaip asmens, visuomenės ir valstybės ateities kūrimo būdas. Jis grindžiamas žmogaus nelygstamos vertės, jo pasirinkimo laisvės, dorinės atsakomybės pripažinimu, demokratiniais santykiais, šalies kultūros tradicijomis. Švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą - darnų ir solidų, valstybės – pažangų ir saugų (LR Švietimo įstatymas, 2004).

Reforma - tai planinga kaita (pvz., M. Fullanas (1993), reforma - politinis procesas, susijęs su įgaliojimų paskirstymu.

Švietimo reforma - politinis procesas. Ji daro įtaką įgaliojimų ir resursų pasiskirstymui (Miron, 1993). Švietimo reforma – tai tie darbai, kuriais formuojamos vertybinės nuostatos, valstybingumas, pilietiškumas, kuriais tvirtinamas mūsų tautinis tapatumas („Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos kaip politinis susitarimas“ (2007)).

Švietimo pasekmė (*angl. outcome*) – švietimo rezultatų poveikis visuomenei.

Vidurinė mokykla - dvylikos metų trijų pakopų bendrojo lavinimo mokykla, kurios pakopos gali sudaryti atskiras savarankiškas įstaigas: pradinę, pagrindinę ir vidurinę mokyklą (LR Švietimo įstatymas, 1999 rugpjūčio 23 d.).

Tad šio darbo **tema** – Švietimo reformų rezultatų poveikis vidurinių mokyklų (IX – XII kl.) visuomenei.

Temos ištirtumas Nors švietimas reformuojamas nebe pirmą kartą, pedagogines inovacijas ir reformas sistemingai imta tirti sąlyginai neseniai. R.Želvys (1997) tyrė Lietuvos pedagoginės bendruomenės narių požiūrį į švietimo reformas. Jis pateikė išvadas, jog reformos vertinamos vidutiniškai, reformuojama sistema yra geresnė už tarybinę, respondentai optimistiškai žvelgė į ateitį. A. Šventickas (1999) tyrė mokinių mokymosi ir vertinimo sistemas reformuotose Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, M. Barkauskaitė (1998) aptarė vykdomą švietimo reformą, vertino jos kaitą. A. Kalvaitis (2001) parengė išsamią švietimo tinklo pertvarkymo analizę ir pateikė jos ataskaitą. 2001 metais ŠMM užsakymu buvo atliktas tyrimas „Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas“, kur svarbiausias tikslas buvo išsiaiškinti, koks tėvų požiūris į vykusias ir tebevykdomas švietimo reformas. Ataskaitą parengė V.Būdienė, A.Zabulionis, R.Želvys.

Atviros Lietuvos fondo lėšomis išleista straipsnių rinktinė „Švietimo reformos“ (1998), kur aptariami Lietuvos švietimo paradoksai, švietimo kaita, reformų dėsningumai Rytų bei Vakarų Europoje. „Švietimo naujovėse“ (2003) apžvelgiami pagrindiniai

švietimo reformos darbai (1988-1992 m.). Švietimo ir mokslo ministerijos valstybės sekretorius Dainius Numgaudis yra vienas iš tų žmonių, kurie aktyviai dalyvauja reformos vykdymo procese. „Dienovidyje“ (2003) jis aptaria švietimo reformų prioritetus ir pokyčius. ŠMM II-ojo švietimo reformos etapo prioritetų įgyvendinimo uždavinių vykdymo 1999-2001 m. ataskaitoje atsispindi, jog ne visi užsibrėžti tikslai buvo įgyvendinti ar įgyvendinti tik iš dalies.

Lietuvos švietimo reformos magistriniuose darbuose yra tyrinėtos įvairiais aspektais: tinklo pertvarkų problemos (*Jankūnas, Tomas 2007*), reformų eiga ir jų tobulinimas (*Lukoševičiūtė-Mašalienė, Lina 2007*), pedagogų tobulinimasis (*Pocevičiūtė, Jurgita 2007*), mokinio krepšelio principo taikymas (*Zinkevičienė, Tatjana 2007*), brandos egzaminai (*Mockevičiūtė, Valdonė 2006*) ir švietimo politika (*Katiliūtė, Eglė 2005*) reformų kontekste.

Atlikta literatūros apžvalga ir nesibaigiančių švietimo reformų keliamos diskusijos rodo, jog švietimo reformų tyrimų erdvė yra labai plati. Kaip teigia A.Šventickas (1999, p. 16), „ypatingą reikšmę turi <...> tyrimai ir nuolatinė analizė“.

Temos aktualumas, naujumas. Kokybiškas ir visuotinai prieinamas švietimas - esminė bendros visuomenės gerovės prielaida. Tai reglamentuoja ir pagrindiniai Lietuvos švietimo dokumentai: Lietuvos švietimo koncepcija (1992), Lietuvos Respublikos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003-2012 (2002), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2004). Lietuvos švietimo koncepcijoje buvo pateikta nuosekli sisteminės reformos veiksmų programa iki 1997 metų, II etape priimtas LR švietimo įstatymas, įteisinęs konceptualias švietimo reformos nuostatas ir sudaręs juridinį pagrindą švietimo sistemos pertvarkai. Lietuvos švietimo reformos pradžia beveik sutampa su Lietuvos nacionalinės UNESCO (Jungtinių Tautų Europos Ekonominė Komisija) komisijos veiklos pradžia. Mūsų šalies įstojimas į UNESCO Lietuvos švietimo specialistams reiškė kiekybiškai ir kokybiškai naujas galimybes dirbti su UNESCO ir kitų šalių švietimo specialistais, keistis informacija, gauti konsultacijas ir finansinę paramą švietimo reformai kurti ir diegti, dalyvauti bendruose projektuose. Lietuvos įstojimas į ES yra viena galingiausių varomųjų jėgų švietimo politikos ir visos švietimo sistemos pokyčiams. Tai lyg naujas reformų etapas, kuris apima labai daug švietimo sričių. Vertinant Lietuvos švietimo reformų eigą ir rezultatus, labai svarbu žinoti pagrindinių švietimo reformų vykdytojų-mokytojų ir ugdymo įstaigų vadovų, mokinių ir jų tėvų nuomonę apie švietimo pokyčius, reformų pasekmes.

Šiuo metu švietimas – viena problematiškiausių sričių Lietuvoje, jis kelia daug socialinių problemų. Švietimas ir jo misija politikų bei visuomenės vis dar suvokiama per siaurai – vien kaip vaikų ugdymas. Neaiškūs švietimo reformos tikslai; reforma vykdoma neturint mokliškai pagrįstos švietimo strategijos, „Viešųjų konsultacijų dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo“ (2007)

rekomendacijose teigiama, jog Strategijos nuostatos menkai visuomenėje funkcionuoja; reforma vyksta neaprupinus reikiama finansiniais ištekliais; didelės visuomenės dalies nusivylimas reformomis.

Tikslinė grupė. Šio darbo tyrimo duomenys švietimo strategams padeda suprasti, kaip vykdomos švietimo reformos yra vertinamos tų, kurie tiesiogiai nuo reformų priklauso: pedagogų, švietimo įstaigų vadovų ir mokinių tėvų. Padeda sužinoti, ko pedagoginė visuomenė tikisi iš švietimo pertvarkos, kokie konkretūs pasiūlymai teiktini dėl tolimesnės švietimo reformų eigos. Vidurinių mokyklų nariams suteikta galimybė peržiūrėti savo veiklą reformų metu, palyginti savo ir kitos švietimo įstaigos bendruomenės požiūrį į reformuojamą mokyklą. Tad **tikslinė grupė** - LR Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus tarnautojai, bendrojo lavinimo mokyklų nariai.

Tyrimo problema. Nors švietimo stebėsenos užsakovai ir vartotojai - švietimo valdymo subjektai: Seimas, Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, apskričių viršininkai, savivaldybių institucijos, mokyklų steigėjai, mokyklų vadovai - tiria švietimo sistemoje vykstančių pokyčių eigą, analizuoja švietimo rezultatus, pedagoginės bendruomenės narių požiūris į švietimo reformas, kaip jau buvo minėta, buvo tirtas prieš 11 metų. Manytina, jog tai itin ilgas laiko tarpas, per kurį vyko daug pokyčių švietimo sistemoje. Be to, būtina apžvelgti, kokie yra švietimo reformų dėsningumai Lietuvoje.

Šiame darbe kelti klausimai:

- Kokie yra švietimo reformų dėsningumai Lietuvoje?
- Ko buvo tikimasi iš reformuojamos švietimo sistemos?
- Kokie švietimo reformų elementai yra aktualiausi vidurinėms mokykloms?
- Kaip laukiami reformų tikslai ir uždaviniai atsispindi LR Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktose ataskaitose?
- Kaip mokslininkų vertinama švietimo reformų eiga?
- Koks bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų vadovų, mokytojų, mokinių tėvų požiūris į įvykdytas ir tebevykdomas švietimo reformas?
- Kaip jie vertina savo asmeninį dalyvavimą švietimo reformoje?
- Kokios pagrindinės reformų kliūtys?
- Kokie išskirtini teigiami aspektai?

Tyrimo tikslas - ištirti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų (Vilniaus Žvėryno gimnazijos, Ukmergės A.Smetonos gimnazijos) narių (mokyklų vadovų, pedagogų, mokinių tėvų) požiūrį į švietimo reformas, įvertinti jų pasekmes bei parengti tyrimų rezultatais pagrįstas rekomendacijas ŠMM Strateginio planavimo ir analizės skyriaus tarnautojams.

Tyrimo objektas - mokyklų vadovų, pedagogų, mokinių tėvų požiūris į švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose.

Tyrimo dalykas - Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose vykusių reformų (profilavimo, tinklo pertvarkymo, finansavimo, pedagogų atestacijos, vidaus ir išorės audito, kompiuterizacijos, mokinių krūvio mažinimo, ugdymo programų suderinamumo su brandos egzaminais, tarptautinio bendradarbiavimo) įvertinimas.

Tyrimo uždaviniai

1. Išanalizuoti bei apibendrinti LR švietimo dokumentus, mokslinę, pedagoginę literatūrą nagrinėjama tema ir atskleisti, kokie uždaviniai keliami Lietuvos švietimui, kokie švietimo reformų etapai, ko tikimasi iš vykusių ir vykdomų švietimo reformų, kokie švietimo prioritetai ir kaip atsispindi LR Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktose ataskaitose.

2. Iširti mokinių tėvų požiūrį, kaip jie vertina švietimo reformas, ir atskleisti, ar pasiekti tikslai, Švietimo ir mokslo ministerijos deklaruoti pagrindžiant švietimo įstaigų reformų būtinumą.

3. Iširti mokytojų ir mokyklų vadovų požiūrį į švietimo reformų pasekmes ir išsiaiškinti, ar jie sutampa su Švietimo ir mokslo ministerijos deklaruotais laukiamais rezultatais.

4. Išanalizuoti tyrimo duomenis, išskirti svarbiausius respondentų požiūrio aspektus.

5. Pateikti galimas išvadas, kokios yra švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose.

Tyrimo metodai

Atliekant tyrimus darbe buvo taikyti šie tyrimo metodai:

1. Teoriniai: kokybiniai metodai - surinktų duomenų aprašymas, interpretacija, apibendrinimas, lyginamoji ir vertinamoji analizė.

2. Empiriniai: (duomenų *Q* rinkimo) - kiekybinis konstatuojamasis skerspjūvio (vienkartinis) pavienių atvejų tyrimas (mokytojų, mokyklų vadovų ir mokinių tėvų apklausos), konceptualių LR švietimo dokumentų ir mokslinės bei pedagoginės literatūros analizė bei apibendrinimas, siekiant atskleisti esamo reiškinių situacijos apžvalgą, sąvokų reikšmes, faktus, tyrimo rezultatų paaiškinimus.

3. Statistiniai: duomenys analizuoti aprašomosios statistikos metodu ir įvertinti kiekybiškai. Duomenys apdoroti programiniu paketu SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) 16.0 for Windows. Apskaičiuoti absoliutiniai ir santykiniai dažniai, Spirmeno koreliacijos koeficientas. Gauta informacija grupuota, sisteminta, analizuota bei pateikta diagramose.

Tyrimo instrumentai

1. Taikant dokumentų studijų (ypač mokslinės literatūros), aprašymo, interpretacijos, lyginamosios ir vertinamosios analizės bei apibendrinimo metodus, buvo gvildinamas

klausimas: „Kaip švietimo reformų pasekmės vertinamos bendrojo lavinimo mokyklų IX - XII klasėse?“ Duomenys buvo renkami naudojantis konspektu. Buvo konspektuojama mokslo darbuose atskleista medžiaga, kuri leido išsiaiškinti:

- Kas yra švietimo reformos?
- Kokiais etapais buvo vykdomos švietimo reformos Lietuvoje?
- Kokie švietimo reformų pagrindiniai elementai, į kuriuos svarbu sutelkti dėmesį atliekant apklausą?
- Ką mokslininkai teigia apie švietimo reformų realizuotus ir nerealizuotus tikslus bei uždavinius ir gautus rezultatus?

Tai leido suformuluoti išsamią sampratą, kokia yra švietimo situacija Lietuvoje. Vadovaujantis šia samprata buvo rengiami apklausos instrumentai.

2. Taikant dokumentų (ypač teisės aktų) studijų, apklausos, aprašomosios statistinės analizės, aprašymo, lyginamosios bei vertinamosios analizės ir apibendrinimo metodus, nustatyta:

- Koks Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A.Smetonos gimnazijos pedagogų, mokinių, mokinių tėvų požiūris į švietimo reformas?
- Kokios neigiamos reformų pasekmės vidurinėse mokyklose?
- Kokios reformos yra vertinamos palankiausiai?

Šiais klausimais vadovautasi tiek rengiant tyrimų priemones, tiek ir atliekant tyrimus. Atliekant dokumentų (ypač teisės aktų) studijas, stengtasi nustatyti, ar teisės aktuose apibrėžtos (de jure) švietimo funkcijos iš tiesų vykdomos (de facto). Sutelkus dėmesį į de fakto funkcijas, pagal jas patobulintas klausimynas, skirtas išsiaiškinti mokyklų vadovų, mokytojų, mokinių tėvų požiūrį į švietimo reformų rezultatų poveikį visuomenei.

3. Galiausiai, taikydami pagal minėtus metodus surinktų ir apdorotų duomenų lyginamosios ir vertinamosios analizės bei apibendrinimo metodus, nustatėme, kokį vaidmenį atlieka švietimo reformos Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose.

ŠVIETIMO SISTEMOS REFORMAVIMO METODINIAI PAGRINDAI

1.1. Inovacijų, kaitos ir reformų tarpusavio santykis.

Sąvokos inovacijos, kaita ir reformos dažnai vartojamos sinonimiškai, tad derėtų apžvelgti, kokius šių terminus aiškinimus pateikia įvairūs tyrinėtojai.

Pokyčiai paprastai kaupiasi pamažu, šiaip jie vyksta kasdien ir visada be sąmoningo mūsų įsikišimo (Karsten and Major, 1994). Reformos - tai esminiai pasikeitimai. Reformos iniciatoriai stengiasi sąmoningai daryti įtaką kaitai. J. Simmonsas (1974) ir R. G. Paulstonas (1978) teigia, jog reformų metu kinta struktūros, o inovacijomis vadintini pokyčiai, inicijuojami mikrolygmeniu ir padedantys tobulinti kai kuriuos švietimo aspektus. Panašiai reformą apibūdina I. Fagerlindas ir L. J. Saha (1989). Pasak jų, reforma - tai nuoseklus šalies švietimo sistemos keitimas dėl nacionalinės švietimo politikos posūkių. Virginijus Domarkas, Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas, pranešime „Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos kaip politinis susitarimas“ (2007) teigia, jog „Reforma – tai tie darbai, kuriais formuojamos vertybinės nuostatos, valstybingumas, pilietiškumas, kuriais tvirtinamas mūsų tautinis tapatumas.“

Taigi, skirtingai nuo švietimo kaitos ir inovacijų, švietimo reforma yra politinis procesas. Ji daro įtaką įgaliojimų ir resursų pasiskirstymui (Miron, 1993). Daugelis autorių reformų ir kaitos sąvokų santykį nusako labai paprastai: reforma-tai planinga kaita (pvz., M. Fullanas (1993), E. Wallinas (1994) ir kt.). D. Hopkinsas, M. Ainscow ir M. Westas (1994) teigia, kad bet kurios organizacijos kaitos šaltiniai gali būti dvejopi - išorės ir vidaus. Vidaus kaita yra savaiminis procesas. O išorės kaita - tai inovacijos (arba reformos, jeigu kalbame apie esminius pokyčius), inicijuojamus aukštesnių švietimo grandžių ir įdiegiamos mokyklose. S. Marklundas (1972) teigia, kad švietimo terminijoje sąvoka *inovacija* dažnai vartojama kaip *kaitos* sinonimas. Jeigu kalbama apie didesnius pokyčius, liečiančius visą švietimo sistemą, vartojamas *reformos* terminas. Kalbant apie kaitą svarbu suvokti, kad pati savaime kaita nėra nei pažangus, nei novatoriškas reiškinys. Kaita - tai tiesiog perėjimas iš vienos būsenos į kitą (Ellstrom, 1984). Tuo tarpu inovacija - tai tam tikros srities tobulinimas. Apibendrinant įvairių autorių pateikiamus apibrėžimus, galima teigti, jog kaita - tai natūralus, nuolat vykstantis procesas; inovacija ir reforma - planuojami ir valdomi procesai: inovacija - mėginimas daryti įtaką kaitai makrolygiu, o reforma - makrolygiu. Inovacija susijusi su konkrečių švietimo aspektų tobulinimu; reforma - politinis procesas, susijęs su įgaliojimų paskirstymu.

1.2. Švietimo sistemos strateginio valdymo samprata ir reformų strategijos.

Strateginis valdymas – mąstymo ir veiklos būdas. Pasak M. Arimavičiūtės, tai „nuolatinis, dinamiškas ir nuoseklus procesas, kuriuo remdamasi organizacija laiku prisitaiko prie išorinės aplinkos pokyčių ir efektyviau naudoja išteklius“. Brian Fidler teigimu, „Strateginis valdymas- tai planavimo ir įgyvendinimo procesas. Jį sudaro strateginė analizė, strateginis pasirinkimas ir strateginis įgyvendinimas“ (Brian Fidler, 2006, p. 16). Į švietimo strateginį valdymą įtraukiami aukščiausios grandies vadovai, švietimo misija aptariama viešai, numatomi ilgalaikiai strateginiai tikslai, stebima ir įgyvendinama strategija, skirstomi ir tikslinami ištekliai, vykdomas nuolatinis strategijos kūrimo ir vykdymo ryšys. Valdant švietimą, atsakingi asmenys privalo užtikrinti tvarką, kad sistema veiktų sklandžiai, rinkti duomenis, juos laikyti ir analizuoti. „Strateginis valdymas pagrįstas tam tikra strateginio planavimo sistema, kaip formalizuota nuostatų ir metodų visuma, leidžiančia nuosekliai ir racionaliai nagrinėti organizacijos aplinką ir išteklius, apibrėžti strategijos tikslus, rengti strateginių sprendimų alternatyvas ir priimti galutinius strateginius sprendimus, kurie vėliau įgyvendinami“ (M. Arimavičiūtė, 2005). Iš esmės Lietuvos švietimo sistemos strateginis valdymas remiasi nustatyta metodologija – tai tiesioginis (nuoseklus) ir racionalus procesas, strategijos tikslai galutinai yra suformuluoti iš anksto ir strateginiai sprendimai kompleksiskai parengiami prieš strategijos įgyvendinimą.

Švietimo valdymas yra švietimo sistemos administravimas viešojo valdymo instrumentais. Švietimo valdymo paskirtis – laiduoti valstybės švietimo politikos vykdymo kokybę vadybos priemonėmis: stebėseną, planavimu, įgaliojimų ir atsakomybės paskirstymu bei priežiūra. Lietuvos švietimo sistemos valdymas tarp subjektų yra paskirstytas taip:

1) Seimas; 2) Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, apskričių viršininkai; 3) savivaldybės institucijos; 4) mokyklos steigėjas; 5) mokyklos vadovas. Dalis švietimo valdymo įgaliojimų gali būti perduota švietimo savivaldos institucijoms.

Nagrinėjant pagrindinių valdymo subjektų funkcijų pasiskirstymą, pastebima, kad kai kurios funkcijos dubliuojamos: apskrities viršininkas ir savivaldybės atstovaujamoji institucija: 1) steigia, reorganizuoja ir likviduoja švietimo padalinius; 2) steigia pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančias įstaigas (pedagogines psichologines tarnybas, mokytojų švietimo centrus ir kitas), atlieka šių įstaigų ir pavaldžių mokyklų steigėjo funkcijas; 3) apskrities viršininkas formuoja specialiųjų mokyklų tinklą, o savivaldybės atstovaujamoji institucija formuoja ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas teikiančių mokyklų tinklą, abi institucijos kartu užtikrina specialiųjų poreikių mokinių mokymą pagal privalomojo ir visuotinio švietimo programas, sudaro sąlygas vaikų privalomajam švietimui vykdyti. Inicijuoja, kad būtų formuojamas gyventojų poreikius atitinkantis profesinio mokymo ir

suaugusiųjų švietimo teikėjų tinklas, savarankiškai formuoja neformaliojo švietimo teikėjų tinklą.

Taip dirbtinai išplečiamas švietimo valdymo aparatas ir mažėja kokybiškas bei efektyvus valdymas. Ryškėja viena esminių švietimo valdymo problemų: neaiškus vietos švietimo administracijai pavaldžių mokyklų darbdavys ir kas prisiima atsakomybę už mokyklos problemas. Funkcijų pasiskirstymas tarp švietimo grandžių galėtų būti toks:

- Vyriausybė teikia Seimui ir Prezidentui įstatymų ir biudžetų projektus, formuoja švietimo plėtros planus ir tvirtina švietimo įstaigų steigimą arba panaikinimą.
- ŠMM priima sprendimus dėl mokymo įstaigų finansavimo, reglamentuoja profesinio rengimo įstaigų struktūrą, jų išdėstymą pagal regionus.
- Įgaliotosios įstaigos reglamentuoja nacionalines programas, vertina švietimo įstaigų darbą ir teikia pagalbą ŠMM bei pedagoginiams universitetams, kontroliuoja, kaip panaudojamos valstybinių mokyklų biudžetas.
- Apskritis viršininkas kuruoja profesinį rengimą ir suaugusiųjų mokymą, skiria dotacijas.
- Savivaldybės atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą.
- Mokyklų tarybos tvirtina mokyklos taisykles ir mokymo planus bei programas, skiria ir atleidžia mokytojus ir direktorių, sprendžia, kaip panaudoti lėšas. Mokyklos tarybai, kurios sudėtį tvirtina savivaldybė, suteikti daugiausia galių.

Nors šiandieninis švietimas jau yra išgyvenęs ne vieną reformą, jos vis dar tęsiasi ir, akivaizdu, jog reformuoti yra ką. Reformuojant švietimą vyrauja trys svarbiausi prioritetai: kokybė, socialinis teisingumas ir efektyvumas. Vertinant efektyvumą ir kokybę, svarbu racionaliai panaudoti švietimo finansavimo išteklius, kryptingai rengti ir panaudoti žmonių išteklius (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003). Išskiriamos 3 vyraujančios reformų valdymo strategijos:

1. Prievartinė (jėgos) strategija. Tai direktyvi, autokratinė, įstatymais besiremianti strategija, kur informacija juda tik viena kryptimi – iš iniciatorių į vykdytojus. Reformas lemia politinė, teisinė, administracinė ir ekonominė jų iniciatorių galia. Ši strategija yra geriausiai Europoje pažįstama tradicija.
2. Racionalioji (empirinė) strategija. Tai strategija, kai ekspertai apeliuoja į praktikų sveiką protą ir intelektą. Esminė šios strategijos šalininkų prielaida – žmogus yra mąstanti būtybė: novatoriams pakanka parodyti, kad jų siūlomos naujovės duos naudos ir žmonės, logiškai mąstydami, jas priims.
3. Normatyvinė (perauklėjamoji) strategija. Ji nukreipta į praktikų nuomonių, pažiūrų ir normų kaitą. Vykdam reformą svarbiausia keisti žmonių požiūrius, įgūdžius, santykius ir

vertybes. Strategija paprastai įgyvendinama dirbant drauge, dalijantis informacija (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003).

Lietuvos švietimo reforma iš pradžių irgi buvo pasirinkusi pirmąją kryptį, nebuvo galima ilgai delsti ir tik postūmis iš viršaus galėjo pradėti reformą. Vėliau buvo pereita prie dalinės decentralizacijos, savivaldos elementų.

Kad strateginis švietimo reformų valdymas vyktų sklandžiai, turi būti įvertinamos reforma suinteresuotos šalys: pedagoginė visuomenė, mokinių tėvai ir patys ugdytiniai. Kaip nurodyta „Lietuvos švietimo plėtotės strateginėse nuostatose 2003-2012 m.“, „Reformos darbai nebuvo grindžiami moksliniais švietimo ir visuomenės tyrimais, kai kuriais atvejais reforma atrodė lyg primesta „iš viršaus“ („Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Gairės 2003 - 2012 m.). Nustačius suinteresuotąsias šalis, galima parinkti tinkamiausius politikos įgyvendinimo būdus ir strategijas:

1. Derybas, kuriomis siekiama pakeisti suinteresuotų šalių požiūrį.

Tai daroma grasinant, žadant, tariantis ar taikant nuolaidas. Derybos turėtų vykti formuojant pačią reformą: turinį, strategiją, ir vykti reformos įgyvendinimo metu. Anot Želvio, dirbti su interesuotomis šalimis nėra lengva, grupių interesai labai skiriasi. Todėl pertvarkant vidurines mokyklas į pagrindines ir gimnazijas ne visada reformos šalininkai sugebėdavo atremti priešininkų argumentus. Panašiai vyko siekiant didesnio švietimo sistemos efektyvumo. (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003, p. 20).

2. Persikirstyti išteklius paremiant sąjungininkus ir susilpninant priešininkus.

Šalininkus galima sustiprinti skiriant jiems daugiau lėšų, personalo, įrangos, laiku pateikiant informaciją, išplečiant galias priimant sprendimus. Priešininkus galima susilpninti įkalbant specialistus susitelkti į reformos tobulinimą, o ne į stabdymą, apribojant oponentų galią priimti sprendimus, atremiant jų argumentus. Deja, Lietuvos švietimo reformatoriai paremia vien šalininkus, o priešininkus arba ignoruoja, arba jų padėčiai susilpninti neskiria pakankamai jėgų. Lietuvoje įgyvendinant struktūrinę vidurinių mokyklų reformą, ją palaikančios įstaigos buvo remiamos, o darbui su nepatenkintaisiais buvo skiriama per mažai dėmesio.

3. Įgyjant naujų draugų ir šalinant oponentų pasipriešinimą.

Svarbūs švietimo reformatorių sąjungininkai – visuomenė ir mokinių tėvai. Galinga sąjungininkė ir žiniasklaida. Reformos oponentai paprastai yra pedagoginė visuomenė ir profesinės sąjungos. Jų pasipriešinimą galima sumažinti išryškinus reformos galimą naudą. Deja, Lietuvos reformatoriai tam irgi skyrė per mažai dėmesio. (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003, p.20).

4. Keičiant požiūrį į problemas ir jų sprendimo būdus.

Reformą suvokti kaip problemų sprendimo būdą padeda tinkamai parinkta retorika, žinomų visuomenės veikėjų pasisakymai, reformą pateikiant kaip būtiną kultūrinio ir ekonominio šalies klestėjimo sąlygą. Tam nebuvo skirta pakankamai lėšų ir dėmesio.

Globalūs pasaulio ekonomikos pokyčiai taip pat padarė įtaką švietimo reformoms. Skiriamos 3 rūšių reformos (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003):

- Konkurencijos sukeltos reformos. Šios reformos įgyvendinamos keturiais būdais:

1. Decentralizacijos būdu. Reformos tikslas – daugiau galių ir savarankiškumo priimant sprendimus suteikti mokytojams ir mokyklų vadovams (tai pažymima ir valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatose):

- sustiprinama savivaldybių atsakomybė už švietimo prieinamumą ir kokybę savivaldybių teritorijose;

- išplečiamas mokyklų – mokymosi bendruomenių – savarankiškumas, užtikrinamas veiklos skaidrumas. Mokyklos sudaro sutartis su tėvais ir prisiima atsakomybę už kiekvieno mokinio ugdymo kokybę.

2. Standartų taikymas. Šalyje siekiama nustatyti pasiektų ugdymo laimėjimų vertinimo standartus. Daugelyje šalių viešai skelbiami valstybinių egzaminų arba nacionalinio testavimo rezultatai. Nustatant tokius standartus ir viešai skelbiant rezultatus, siekiama parodyti, ko visuomenė gali tikėtis iš ugdymo įstaigų, skatinti tėvus kelti mokykloms didesnius reikalavimus.

3. Švietimo išteklių valdymo tobulinimas. Vykdamas reformas stengiamasi mokyklas aprūpinti ištekliais, kad pagerėtų mokinių laimėjimai, ir geriau valdyti turimus išteklius.

4. Mokytojų rengimo ir jų kontingento kokybės gerinimas. Šalys, įgyvendinusios tokio pobūdžio reformas (pvz., Skandinavijos šalys), siekia į pedagoginį darbą įtraukti kuo daugiau jaunų gabių žmonių, gerinti jų pasirengimą. Gabūs žmonės pritraukiami didinant mokytojų atlyginimus, gerinant darbo sąlygas, keliant statusą visuomenėje, labiau pasitikint ir mažinant biurokratinius suvaržymus (Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A., 2003, p 56).

- Finansinių sumetimų sukeltos reformos. Šių reformų tikslas – skatinti darbo našumą, gerinti švietimo kokybę, efektyviau valdyti išteklius. Vykdamas tokio pobūdžio reformas. Paprastai:

- 1) finansavimo srutai nukreipiami iš aukštesnių mokymo lygmenų į žemesnius, nes pagrindinis mokymas kainuoja pigiau;
- 2) privatizuojamos gimnazijos ir aukštosios mokyklos. Pagrindinis argumentas, norint plėtoti šiuos segmentus,- būtina, kad mokymąsi jose bent iš dalies finansuotų patys besimokantieji;

3) mažinami visų švietimo įstaigų mokymosi kaštai. Vienas dažniausių būdų – didinti mokinių skaičių klasėse. Taip vyksta ir Lietuvoje. Tokiu atveju sutaupytas lėšas reikia skirti mokytojų atlyginimams kelti, nes darbas didelėse klasėse didina nuovargį, verčia ieškoti naujų mokymo formų.

- Lygių galimybių reformos. Tikslas – sudaryti lygias galimybes gauti išsilavinimą. Valdant šias reformas, jos nukreipiamos keliomis kryptimis:

1) pagrindinio mokymo užtikrinimas kuo didesnei daliai gyventojų;

2) geresnių mokymosi sąlygų sudarymas tam tikroms grupėms, pavyzdžiui, kaimo vietovių gyventojams;

3) sąlygų gerinimas spec. poreikių vaikams.

Išvados:

2. Reforma turi būti sisteminė, pokyčiai vykdomi visose švietimo grandyse.

3. Reformai vykti turi būti pakankami ištekliai; finansavimas, naująją reformą siekiantys įgyvendinti švietimo darbuotojai.

4. Tiek centrinės, tiek vietos valdžios pastangos yra vienodai svarbios.

5. Švietimo decentralizacija reikalinga, bet reformą turi inicijuoti centrinės struktūros, palaikyti šalies politinės jėgos.

6. Dabartinė švietimo reforma vykdoma „iš viršaus“.

7. Sėkmei pasiekti būtinas ryšys su aplinka, renkantis strategijas reikia atsižvelgti į interesų grupes.

8. Švietimo sistemą vis labiau veikia globalizacija.

9. Reikia tobulinti švietimo valdymo sistemą, mokyklų taryboms suteikti daugiausia galių.

2. LIETUVOS ŠVIETIMO REFORMAVIMO TEISINĖ BAZĖ

Atkūrus valstybingumą iškilo reikalas iš esmės pertvarkyti Lietuvos politinį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą vadovaujantis nuostatomis, laiduojančiomis mūsų tautinį, kultūrinį tapatumą bei tęstinumą (Ž.Jackūnas, 1993). Buvo stengiamasi atsikratyti sovietinės kultūros įtakos ir atsiverti Vakarų Europos kultūrai. Šia linkme buvo kreiptina Lietuvos švietimo pertvarka.

Įžanginio Lietuvos švietimo vizijos formavimo etapo pradžią žymi XX a. 9-ojo dešimtmečio pabaigoje habil. dr. Meilės Lukšienės kvietimas burtis krašto švietimo specialistams ir savarankiškai mąstyti apie galimybes plėtoti švietimą Lietuvoje. Šį darbą vainikavo pirmas reikšmingas strateginis dokumentas – Tautinės mokyklos koncepcija (1989

m.). Konceptijos esminė mintis – sudaryti galimybę visoms buvusios Tarybų Sąjungos respublikoms savarankiškai apsispręsti dėl švietimo sistemos sąrangos jų teritorijose.

Lietuva įžengė į itin sparčios kaitos laikotarpį. Šią kaitą skatino tiek išoriniai, tiek vidiniai veiksniai: globalizacija, informacinės visuomenės sklaida, ūkio plėtra, socialinė diferenciacija, atskirties procesai, demografinė situacija, Lietuvos integracija į ES ekonominę, kultūrinę bei švietimo erdvę. 1992 m. Lietuvos švietimo koncepcijoje pateiktas savarankiškos Lietuvos valstybės švietimo sistemos modelis, išskleista ir pagrįsta *Švietimo įstatymo* (1991) įteisinta švietimo sistema, nurodomos švietimo kūrimo gairės, motyvuojama raidos kryptis pateikiant konkrečią reformos veiksmų programą iki 1997 metų. **1992-1997 m.** yra pirmasis švietimo reformų etapas.

Lietuvos švietimo koncepcijoje išskirti šie pagrindiniai švietimo reformos etapai:

I reformos etape (iki 1990 kovo 11) paskelbta (1988 m.) Tautinės mokyklos koncepcija, parengti teoriniai švietimo reformos pagrindai (mokyklų tipų, ugdymo turinio koncepcijos) bei juridiniai reformos dokumentai (švietimo įstatymas, mokyklų nuostatai ir t.t.);

II etape, prasidėjusiam atkūrus Lietuvos valstybę, reorganizuotos švietimo valdymo struktūros – Kultūros ir švietimo ministerija, savivaldybių švietimo skyriai; pradėta profesinių bei aukštųjų mokyklų pertvarka, prasidėjo pokyčiai aukštųjų mokyklų sistemoje (reorganizuojama studijų, doktorantūros tvarka, priimtas LR mokslo ir studijų įstatymas); priimtas LR švietimo įstatymas, įteisinęs konceptualias švietimo reformos nuostatas ir sudaręs juridinį pagrindą švietimo sistemos pertvarkai;

III etape, truksiančiame maždaug ligi 1998 m. kuriama vieninga tęstinė Lietuvos švietimo sistema, aprėpianti formalųjį bei neformalųjį švietimą, išplėtotą valstybinių bei privačių švietimo įstaigų tinklą; III etapo darbus detalizuoja švietimo reformos programa;

IV etape (1998 – 2005) tikrinami bei apibendrinami reformos rezultatai, tikslinama ir plėtojama struktūra, programos, vadovėliai.” (Lietuvos švietimo koncepcija, Vilnius. Leidybos centras. 1992, p.3).

Šiame dokumente numatyta, kad „švietimo tikslams įgyvendinti kuriama permanentinė, ugdymo diferencijavimu ir integravimu besiremianti švietimo sistema“. Vienas iš labai svarbių uždavinių būtų parengti švietimo reformos strategiją naujam etapui.

1998m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras Kornelijus Platelis pakvietė diskusijai “Pagrindiniai švietimo reformos uždaviniai”. Darius Kuolys, vienas iš permąstymo sumanytojų ir pradininkų, teigia: „Visus švietimo reformos darbus reikėtų projektuoti strategiškai ilgesniam laikui, tam svarbu telkti ir intelektines pajėgas. Parengus strateginį dokumentą, švietimo raidos projektą, galima būtų jį patvirtinti Seime partijų sutarimu ir paskui sklandžiai įgyvendinti bendradarbiaujant partijoms, įvairioms politinėms jėgoms bei telkiantis

Lietuvos intelektualines išgales. Švietimas - aktuali sritis, ir požiūriai bus labai skirtingi. Itin svarbu, kad pajėgtume susitarti dėl strateginių dalykų.“ (internetinė prieiga: ic.lms.lt/ml/169/reformos_keliu.htm - 18k).

1998 m. buvo priimtas Vyriausybės įstatymas, leidžiantis ministrams tvirtinti ilgalaikius strateginius veiklos planus. Šia teise buvo pasinaudota tais pačiais metais. Švietimo ir mokslo ministras Kornelijus Platelis patvirtino Antrojo švietimo reformos etapo prioritetus – strateginį dokumentą, žymintį dar vieną etapą švietimo reformoje. 1998m. išskirti trys švietimo reformų prioritetai:

1. Ugdymo bei studijų modernizavimas ir švietimo kokybės kėlimas.
2. Socialinių ir pedagoginių, mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas.
3. Švietimo sistemos harmonizavimas.

Naujasis strateginis dokumentas numatė reformos **1999-2001 m.** pereinamojo laikotarpio perspektyvą, nes jau tada aiškėjo naujos ilgalaikės strategijos rengimo būtinybė.

2003 m. Lietuvoje atsirado pirmoji Seimo patvirtinta švietimo strategija, pradėjusi naują etapą Lietuvos švietimo reformoje. Antrojo švietimo reformos etapo prioritetais iki naujos ilgalaikės švietimo reformos strategijos patvirtinimo laikytini taip pat buvo:

1. Ugdymo bei studijų modernizavimas ir švietimo kokybės kėlimas.
2. Socialinių pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas.
3. Švietimo sistemos harmonizavimas.

Dabartinė švietimo strategija skelbia tris pagrindinius tikslus:

1. Sukurti efektyvią ir darnią, atsakingu valdymu, taikliu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu pagrįstą švietimo sistemą.
2. Išplėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir visiems prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą.
3. Laiduoti švietimo kokybę, atitinkančią atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens poreikius.

Nesunkiai galime įžvelgti, kad švietimo kokybės pagrindiniais matmenimis, kaip ir anksčiau, tebelaikomi tvirti saitai su visuomenėje vykstančiais pokyčiais bei nuolatinio mokymosi galimybės visiems pagal jų poreikius ir sugebėjimus.

Taigi principinių posūkių Lietuvos švietimo reformoje nebuvo. Daugeliui dabar tebeaktualių reformos darbų pradžia davė dar Lietuvos švietimo koncepcijoje paskelbta švietimo reformos programa: valdymo ir finansavimo reforma, mokyklų tinklo pertvarka, suaugusiųjų švietimo intensyvinimas, mokymosi sąlygų gerinimas, ugdymo turinio atnaujinimas, mokytojų mokymo pastangos.

Kiekviename švietimo reformos etape kiek kitaip buvo planuojamas reformos

įgyvendinimas. Tautinės mokyklos vizijos etape įgyvendinimas nebuvo planuojamas, nes pati tautinės mokyklos koncepcija buvo įteisinta vėliau jau kaip Lietuvos švietimo koncepcija. Pastaroji turėjo švietimo reformos programą. Antrajame švietimo reformos etape buvo parengtas prioritetų įgyvendinimo planas, kuris peraugo į kasmet tikslinamus strateginius veiklos planus pagal prasidėjusios strateginio valdymo reformos valstybinėse institucijose reikalavimus. Dar Lietuvos švietimo koncepcijoje iškeltas dermės su visuomenės raida principas kelia mums kitą klausimą – kaip dera naujoji valstybinė švietimo strategija su kitais aktualiais dokumentais.

2003 m. pradėta rengti Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams įgyvendinimo programa. Įvardytos tokios pagrindinės problemos: švietimo grandžių (posistemių) tarpusavio uždarumas; neaiškūs prioritetai; neaiškūs sėkmės kriterijai; menkos sąsajos su finansinėmis galimybėmis; permaininga politinė parama. Švietimo posistemių uždaramą gerai atspindi 1992 m. švietimo reformos programos struktūra. Programą sudarė aštuonios iš esmės savarankiškos dalys:

- bendrieji švietimo reformos klausimai;
- ikimokyklinio ugdymo pertvarka;
- mokyklinio ugdymo pertvarka;
- jaunimo mokyklos;
- rengimas profesijai;
- pedagogų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas;
- suaugusiųjų švietimas;
- valdymas ir finansavimas.

Patvirtinus ilgalaikę strategiją Seime iš esmės pasiektas ilgalaikis politinis susitarimas ir stabilumas, tačiau trūksta sutarimo su kitomis interesų grupėmis (ypač su profesinėmis sąjungomis), menkai į reformos darbus įtraukiami tėvai. Tik įpusėjus antrajam švietimo reformos etapui valstybės įstaigose įvestas strateginis planavimas leido numatyti konkrečias lėšas prioritetinėms užduotims įgyvendinti.

Svarbu būtų lyginti „Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams“ su Europos Sąjungos švietimui keliamais uždaviniais ir 2002 m. patvirtinta „Valstybės ilgalaikės raidos strategija“. Europos Sąjungos „Detali tolesnio darbo, siekiant įgyvendinti Europos švietimo ir mokymo sistemų tikslus, programa“ numato tris strateginius tikslus:

1. Gerinti Europos Sąjungos švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir efektyvumą.
2. Garantuoti švietimo ir mokymo sistemų prieinamumą visiems.
3. Atverti švietimo ir mokymo sistemas naujam pasauliui.

Lietuvos švietimo reformos pradžia beveik sutampa su Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos veiklos pradžia. Mūsų šaliai įstojus į UNESCO Lietuva aktyviai dalyvauja Ženevoje

įsikūrusio UNESCO Tarptautinio švietimo biuro Tarpvyriausybinių tarybos veikloje. Gyvai reaguodama į UNESCO iniciatyvas ir pasiūlymus, tinkamai dalyvaudama bendruose projektuose ir UNESCO padalinių veikloje, Lietuva veiksmingai naudojasi narystės teikiamomis galimybėmis.

Vienas iš pagrindinių UNESCO tikslų švietimo srityje – įgyvendinti visų žmonių teisę į mokslą ir patenkinti poreikį gauti kokybiškai naują pagrindinį išsilavinimą, jis suprantamas kaip visą gyvenimą trunkančio mokymosi dalis. 2000 m. Dakare (Senegalas) vykusiame Pasauliniame švietimo forume buvo atnaujinta pasaulinė programos "Švietimas visiems" strategija. Remdamasi Dakaro švietimo forumo rekomendacijomis Lietuva viena iš pirmųjų pasaulyje 2001 m. įkūrė Nacionalinį švietimo forumą. Jame dalyvauja Lietuvos mokslininkai, pedagogai, politikai, šalies valdymo institucijų, verslo atstovai. Nacionalinis švietimo forumas rūpinasi, kad priimant švietimui svarbius politinius sprendimus ir įstatymus, įgyvendinant švietimo reformas būtų atsižvelgiama į tarptautines rekomendacijas ir Lietuvos priimtus įsipareigojimus UNESCO. Nacionalinis švietimo forumas parengė ir patvirtino nacionalinį programos "Švietimas visiems" veiksmų planą. Nacionalinėje švietimo politikoje reaguojama į UNESCO švietimo prioritetus.

Rengiant Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams įgyvendinimo programą stengtasi atsižvelgti į praeities pamokas ir laikytis modernių viešojo administravimo ir kokybės vadybos teorinių įžvalgų. Svarbiausi strategijos įgyvendinimo planavimo principai – nedaugelio socialiai svarbių vertybių akcentavimas ir įgyvendinimo sėkmės rodiklių numatymas. Vertybinis požiūris turėtų padėti sutelkti ir politikus, ir visų grandžių administratorius, ir praktikus, ir piliečius, t.y. tiek vidines švietimo sistemos pajėgas, tiek ir reikalingą išorinę politikų, visuomenės bei švietimo klientų paramą. Santykinai nedaug vertybinių taikinių turėtų padidinti reformos suprantamumą ir aprėpiamumą. Vertybiniai taikiniai ir sėkmės rodikliai turėtų padėti sukcentruoti dėmesį ir lėšas į prioritetus.

Visa švietimo strategijos įgyvendinimo programa suskirstyta į penkias strategines kryptis: valdymo tobulinimas; infrastruktūros tobulinimas; paramos tobulinimas; turinio tobulinimas; personalo tobulinimas. Kiekviena kryptis savomis specifinėmis priemonėmis prisideda prie visų trijų strateginių tikslų įgyvendinimo, tačiau efektyvumo ir darnos tikslams labiausiai tarnauja pirmos dvi kryptys, prieinamumo ir socialinio teisingumo tikslams – trys vidurinės kryptys, o kokybės tikslui – dvi paskutinės. Tiesiogiai šios kryptys neskaido švietimo sistemos į grandis, o priešingai – provokuoja visas švietimo grandis bendrai spręsti iškilusius uždavinius.

Svarbiausieji valdymo reformos vertybiniai taikiniai – subsidarumas (aukštesniu lygiu sprendžiamos tik tos problemos, kurių efektyviai ir savarankiškai nepajėgiama išspręsti žemesniu lygmeniu) ir finansavimo skaidrumas. Siekiama, kad šalyje būtų įsiklausoma į švietimo vartotojų

poreikius ir būtų pradėta reikalauti atsakomybės iš įvairių švietimo sistemos ir jos valdymo grandžių. Siekiant šių tikslų būtina išmokti skaidriai surinkti, įvertinti ir paskirstyti nacionalinio švietimo biudžeto ir papildomas privačias lėšas. Tai įgyvendinti padėtų skaidrios švietimo pajamų apskaitos sistemos, jų paskirstymo apskaičiavimo metodikos, strateginis planavimas. Ryšį tarp minėtų vertybinių taikinių garantuotų stebėsenos ir viešųjų konsultacijų sistemos. Galimi šios strateginės krypties stebėsenos rodikliai – viešojo ir privataus indėlio į švietimo finansavimą apimtis, kaip dalis bendrojo vidaus produkto, viešosios ir privačios lėšos vienam mokiniui įvairiose švietimo sistemos pakopose, švietimo darbuotojų ir valstybės tarnautojų vidutinio atlyginimo santykis ir pan..

Pagrindiniai infrastruktūros tobulinimo taikiniai taip pat du – švietimo paslaugų prieinamumas bei naujų švietimo paslaugų plėtra. Prieinamumas pasiekiamas racionaliai pertvarkant mokyklų tinklą, gerinant vaikų vežiojamą į mokyklas, plėtojant distancinį švietimą. Galimi stebėsenos rodikliai – mokinių bendrojo lavinimosi ir profesinio mokymosi pasirinkimo srautų santykinis dydis, suaugusiųjų mokymosi aprėptis, mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis, kelio iki mokyklos trukmė, darbo biržoje užsiregistravusių asmenų skaičiaus proporcijos pagal įgytą išsilavinimą ir t.t. Esminės vertybės – socialinis teisingumas ir atitinkamas išsilavinimas. Galimi rodikliai – priešmokyklinio švietimo paslaugas gaunančių vaikų skaičius, privalomai nesimokančių vaikų skaičius, įvairių specialių poreikių remiamų mokinių skaičius ir pan.

Turinio tobulinimas taip pat turi tik du svarbiausius vertybinius taikinius – turinio kontekstualumą ir ugdymo bei studijų individualizavimą. Galimi stebėsenos rodikliai – moksleivių pasiekimai tarptautiniuose lyginamuosiuose ir nacionaliniuose tyrimuose, įsidarbinusių pagal profesiją skaičius, mobiliniai, distanciniu būdu, neakivaizdžiai, vakarais besimokančių studentų skaičius ir pan.

Personalo tobulinimo darbų kryptys taip pat dvi – mokytojų kvalifikacija ir mokyklų vadovų kvalifikacija. Dėmesio reikalauja ir mokytojų rengimas, ir jau dirbančių mokytojų kvalifikacijos tobulinimas. Numatomos įvairios kokybės stebėsenos priemonės, ilgesnė pedagoginė praktika, profesinės kompetencijos patvirtinimo trišalės komisijos ir pan. Galimi rodikliai – tinkamą kvalifikaciją turinčių mokytojų skaičius, atestuotų mokyklų vadovų skaičius, kvalifikaciją per metus tobulinančių mokytojų ir mokyklų vadovų skaičius ir t.t

Numatyti ir bendrieji valstybinės strategijos sėkmės rodikliai, kurių siekiant prisidės visos arba kelios strateginės programos kryptys. Dauguma jų apibrėžtos pačioje valstybinėje strategijoje. Pavyzdžiui: bent pagrindinį išsilavinimą įgijusių 18 metų asmenų skaičius (siekiama 95 proc.); bent vidurinį išsilavinimą įgijusių 22 metų asmenų skaičius (siekiama 90 proc.); aukštąjį išsilavinimą įgijusių 29 metų asmenų skaičius (siekiama 60 proc.); nesimokančių 18-24 m. pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų dalis (siekiama 9 proc.); per 15 metų bent už milijoną

litų atnaujintų švietimo įstaigų skaičius (siekiama 70 proc.); kompiuteriu mokančių naudotis 25-64 metų asmenų skaičius (siekiama 85 proc.) ir t.t.

„Viešųjų konsultacijų dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatų įgyvendinimo“ projekte (2007) teigiama, jog patvirtintos Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos (toliau – Strategijos nuostatos) kaip dokumentas visuomenėje menkai funkcionuoja, kad švietimo bendruomenė esamų švietimo problemų sprendimo paieškų tiesiogiai nesieja nei su šiomis Strategijos nuostatomis, nei su 2005 m. sausio 24 d. Vyriausybės patvirtinta nuostatų įgyvendinimo programa (toliau – Programa).

Vyriausybės nutarimu patvirtintame dokumente nusakoma tokia Programos paskirtis: „išryškinti tolesnės Lietuvos švietimo reformos strategines kryptis, numatyti jų įgyvendinimo priemones ir išteklius iki 2008 metų <...>, apibrėžti tikėtinus reformos rezultatus konkrečiais rodikliais“. „Tolesnės Lietuvos švietimo reformos strateginės kryptys“ programoje „išryškinamos“ išskiriant penkias „prioritetines kryptis“: valdymo tobulinimą; infrastruktūros tobulinimą; paramos tobulinimą; turinio tobulinimą; personalo tobulinimą (tai jau buvo minėta).

Pagal šias penkias prioritetines kryptis Programoje išdėstomos įgyvendinimo priemonės ir laukiami rezultatai. Pastebėtina, kad prioritetinės kryptys ir priemonės yra ne nacionalinio, bet žinybinio pobūdžio. Pati Programa savo forma ir turiniu atitinka Vyriausybės patvirtiną Švietimo ir mokslo ministerijos veiksmų planą. Beje, pasirengtą Programą Švietimo ir mokslo ministerija ne tik viena įgyvendina, bet, kaip skelbiama dokumente, viena „vykdo šios Programos įgyvendinimo stebėseną“, vertina ją pagal pačios nusistatytus rodiklius. Taigi nacionalinio pobūdžio Strateginės nuostatos paverčiamos uždara žinybine programa.

„Rekomendacijose dėl Valstybinės švietimo strategijos prioritetinių nuostatų bei priemonių joms įgyvendinti“ (2007) ir toliau teigiama, kad Programa yra atitrūkusi ne tik nuo Strategijos nuostatų, bet ir nuo Lietuvos tikrovės. Atotrūkį rodo nemaža dalis numatytų pasiekti rodiklių. Tobulinant valdymą užsibrėžta pasiekti, kad per penkerius metus – nuo 2008 iki 2012-ųjų - „vienam pradinio, pagrindinio arba vidurinio ugdymo programos mokiniui“ tenkanti lėšų suma padidės tik nuo 2 iki 2,2 tūkstančio litų, kad privačios išlaidos švietimo įstaigoms per šį laiką išaugs tik nuo 150 iki 200 milijonų. Tobulinant paramą, numatoma didinti švietimo įstaigose ugdomų 1-6 metų vaikų dalį nuo 2002 metais buvusių 44 nuošimčių iki 49 nuošimčių 2007 metais bei 60 nuošimčių - 2012-aisias. Šie nuošimčiai mažai ką galės pasakyti apie Lietuvos vaikams švietimo teikiamas lygias gyvenimo starto galimybes. Europos šalyse tokios galimybės nusakomos pateikiant ketverių metų vaikų, įtrauktų į ugdymo sistemą, nuošimtį. Šiandien pagal sistemiškai ugdomų keturmečių nuošimtį Lietuva stipriai atsilieka nuo Europos Sąjungos vidurkio: mažiau ugdomų šio amžiaus vaikų yra tik Airijoje, kurioje ugdymo priedermes tradiciškai atlieka šeima.

Dar mažesnės lėšos Programoje numatomos esminiams švietimo reformos darbams. Parengti ir įgyvendinti Bendrojo ugdymo ir profesinio rengimo sistemų suartinimo programą visoje Lietuvoje ketinama išleidžiant vos 700 000 litų iki 2008 metų ir 2,1 milijono litų iki 2012 metų. „Įgyvendinti Mokymosi visą gyvenimą strategiją ir jos įgyvendinimo veiksmų planą” numatoma skiriant tik 700 000 litų iki 2008 metų ir 3 milijonus litų – iki 2012 metų. Taigi, kiekvienam iš šių strateginės svarbos nacionalinių švietimo uždavinių įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė skiria gerokai mažiau lėšų, negu Vilniaus miesto savivaldybė buvo skyrusi sostinės mokinių maudymuisi dar nepastatytame vandens pramogų parke. Daroma išvada, kad pati Vyriausybė, tvirtindama Programą, į jos, o kartu ir į Strategijos nuostatų, įgyvendinimą rimtai nežiūrėjo. Todėl nėra jokio pagrindo tikėtis, kad Programą, kartu ir Strategijos nuostatas, rimtai vertintų švietimo bendruomenė bei visuomenė.

Išvadose rekomenduojama rengiant 2008-2012 metų programą visų pirma įvertinti sparčiai kintantį švietimo kontekstą. Šiuo metu švietimas Lietuvoje išstumiamas iš bendros nacionalinės politikos, atsiduria šios politikos paraštėje. Esama švietimo sistema vis labiau netenka bendros žmoniškųjų išteklių plėtros funkcijos. Europos Sąjungos struktūrinei paramai įsisavinti stingant strateginio kryptingumo, su šia parama kuriama alternatyvi švietimo sistema. Švietimas ir jo misija politikų bei visuomenės vis dar suvokiami per siaurai – vien kaip vaikų ugdymas. Kad naujoji Programa galėtų pasipriešinti šioms tendencijoms, ji neturi būti uždara ir žinybinė. Būtina atsižvelgti į šias rekomendacinio pobūdžio pastabas:

- Programą būtina glaudžiau susieti su Strategijos nuostatomis bei suteikti jai nacionalinį pobūdį.
- Tam, kad Strategijos nuostatos ir naujoji Programa taptų veiksmingu viešosios politikos instrumentu, būtina išplėsti Programos rengėjų, įgyvendintojų ir stebėsenos vykdytojų būrį.
- Programos priemonės ir rodikliai turi atitikti Strategijos nuostatų keliamus švietimo tikslus ir juos sukonkretinti.
- Programos priemonės būtina pagrįsti realiais resursais ir nukreipti į naujas visuomenės reikmes.
- Programoje derėtų išryškinti švietimo kokybės ir aprėpties (prieinamumo) prioritetus, į pagrindinius tautos socialinės ir kultūrinės raidos klausimus.
- Švietimo ir mokslo ministerija vykdo strateginį valdymą, kuris perkeliamas į mokyklas.

Išvados.

1. Švietimo reformų etapai Lietuvoje:

1)1992-1997 :

Lietuvos švietimo koncepcijoje išskirti šie 4 švietimo reformos etapai:

I reformos etapas (iki 1990 kovo 11) buvo skirtas kurti koncepciją, naujas programas ir vadovėlius, atitinkančius švietimo reformos principus ir tikslus,

II etapas (prasidėjo atkūrus Lietuvos valstybę) buvo skirtas reorganizuoti administracines, profesinio rengimo, aukštojo mokslo struktūras bei kurti švietimo įstatymą ir jo pagrindu restruktūrizuoti švietimo sistemą,

III etapas (ligi 1998 m.) skirtas sukurti nuolatinio mokymosi sistemą,

IV etapas (1998 – 2005) skirta įvertinti ir apibendrinti švietimo refomos rezultatus, peržiūrėti ir tobulinti sukurtas struktūras, programas, vadovėlius.

2)1999-2001;

3)2003-2012.

2. Kiekviename švietimo reformos etape kiek kitaip buvo planuojamas reformos įgyvendinimas. Tautinės mokyklos vizijos etape įgyvendinimas nebuvo planuojamas, nes pati tautinės mokyklos koncepcija buvo įteisinta vėliau jau kaip Lietuvos švietimo koncepcija. Pastaroji turėjo švietimo reformos programą.
3. II-ajame, kaip ir I-ajame, reformų etape tebelaikomi tvirti saitai su visuomenėje vykstančiais pokyčiais bei nuolatinio mokymosi galimybės visiems pagal jų poreikius ir sugebėjimus.
4. Antrajame švietimo reformos etape buvo parengtas prioritetų įgyvendinimo planas, kuris peraugo į kasmet tikslinamus strateginius veiklos planus pagal prasidėjusios strateginio valdymo reformos valstybinėse institucijose reikalavimus.
5. Kiekvieno švietimo sistemos lygmens reformos darbai buvo suplanuoti atskirai ir neskaitino siekti bendrų tikslų. Todėl antrajame švietimo reformos etape buvo iškelti visoms švietimo grandims bendri prioritetai: kokybė, mokymosi ir studijų sąlygos, harmonizavimas.
6. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams įgyvendinimo programos principai – nedaugelio socialiai svarbių vertybių akcentavimas ir įgyvendinimo sėkmės rodiklių numatymas.
7. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos kaip dokumentas visuomenėje menkai funkcionuoja, švietimo bendruomenė esamų švietimo problemų sprendimo paieškų tiesiogiai nesieja su šiomis Strategijos nuostatomis.

3. ŠVIETIMO BŪKLĖS SSGG ANALIZĖ

Švietimo reformos pagrindinės stiprybės:

1. Ligšiolinė švietimo reforma turėjo konceptualų pagrindą – Lietuvos švietimo koncepciją, kuriai 1992 m. spalio 22 d. pritarė Lietuvos švietimo taryba. Lietuvos švietimo koncepcija apibrėžia iki šiol aktualias bendrąsias švietimo Lietuvoje vertybines nuostatas, principus ir tikslus. Ji buvo puikiai įvertinta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ekspertų kaip iškiliasias Rytų ir Vidurio Europos švietimo reformos dokumentas. Pagrindinės Lietuvos švietimo koncepcijos principinės nuostatos įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853), Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose. Susiklosčiusią švietimo strateginio planavimo tradiciją sustiprino šalyje vykdoma viešojo valdymo pertvarka, pastaruoju metu plėtojama švietimo būklės stebėseną, nacionaliniai ir tarptautiniai lyginamieji tyrimai.

2. Lietuvos švietimo sistema tapo lankstesnė ir atviresnė: atsirado naujų mokyklų tipų (gimnazijos, jaunimo mokyklos, mokyklos-darželiai, kolegijos ir kita), iki dešimtosios klasės pratęsta pagrindinio išsilavinimo programa, suformuoti 4 pakopų profesinis mokymas ir 3 pakopų universitetinės studijos, pradėta plėtoti mokyklų savivalda ir t.t.

3. Atskirais aspektais pagerėjo teikiamo išsilavinimo kokybė: atnaujintas ugdymo turinys, įvesti nauji arba išplėtoti modernūs mokymo dalykai (informatika, pilietinis ugdymas, tikyba, etika ir kita), numatytos bendriausios ugdymo individualizavimo galimybės, įvykdyta egzaminų reforma, mokytojų atestacijos sistema davė impulsą tobulinti mokytojų kvalifikaciją ir t.t.

4. Tam tikra prasme padidėjo mokymosi galimybės ir prieinamumas: pagrindinio ugdymo iki dešimtosios klasės programa ir jaunimo mokyklos sulaukė dalį jaunimo nuo neapgalvoto žingsnio – per anksti nutraukti mokymąsi, o neuniversitetinės aukštosios studijos suteikė jaunimui daugiau galimybių siekti aukštojo išsilavinimo, atsirado privačių mokyklų ir t.t.

Pagrindinės švietimo reformos silpnybės:

1. Vyriausybių kaita lėmė tam tikrą švietimo reformos netolygumą ir nekoordinuotumą: beveik nepakito mokytojų rengimas, neišplėtos suaugusiųjų mokymosi galimybės, smarkiai vėlavo finansavimo ir mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo reforma, silpnos švietimo sistemos grandžių tarpusavio jungtys, neįvyko didesnių švietimo valdymo permainų.

2. Esama švietimo sistema nėra pakankamai darni ir efektyvi. Problematiška tiek išorinė (švietimo ir kitų visuomenės sričių), tiek vidinė (atskirų švietimo sričių) dermė.

3. Visuomenės pilietinės brandos lygio nepakako, kad reforma būtų atviresnė: per mažai buvo įtraukiama visuomenė, stinga politinių jėgų tarpusavio ir jų bei visuomenės dialogo, nuoseklumo ir aiškių prioritetų, neišplėtota mokyklų savivalda ir regioninė švietimo politika, universitetai nutolo nuo realių visuomenės poreikių tenkinimo, menkos sąsajos su kitomis krašto reformomis, ugdymosi turinio kaita atsiliko nuo krašto ir globalių permainų spartos.

4. Per mažai rūpintasi lygių galimybių puoselėjimu: vis dar nelygios privalomojo mokymosi starto, pasirengimo mokytis mokykloje galimybės, nemažai vaikų praranda mokymosi motyvaciją, nes ugdymas nepakankamai individualizuojamas, neišplėtota parama vaikui ir mokyklai, esama saugaus gyvenimo mokykloje spragų.

5. Aiškiai neapibrėžta institucijų atsakomybė už švietimo kokybę, prieinamumą ir rezultatus.

6. Nepakankama švietimo kokybė; ugdymo turinys per menkai orientuotas į naujų žmogui būtinų gebėjimų ir kompetencijų lavinimą.

7. Nesukurta teisinga, kiekvienam prieinama, o juolab mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti švietimo sistema.

8. Vertinimas vis dar labiau siejamas ne su veiklos tobulinimu, bet su kontrole ir baudomis. Nėra išplėtota įsivertinimo tradicija. Beveik nėra vertinamas švietimo valdymo institucijų darbas.

9. Prastai paskirstytos valstybės, savivaldybių ir mokyklų funkcijos, galios, įsipareigojimai ir atsiskaitomybė.

10. Netinkamai išplėtotas mokyklų savarankiškumas, neužtikrintas jų veiklos skaidrumas.

Švietimo reformos grėsmės:

1. Dėl netolygaus pasaulinės žinių visuomenės kūrimosi kyla informacinės, sykiu ir socialinės bei kultūrinės, atskirties pavojus.

2. Neužtikrinus tinkamo mokymo finansavimo dėl įstaigų aprūpinimo informacinėmis technologijomis atsiras ir kūrybinių galių ribojimas.

3. Daugės jaunimo, norinčio visam laikui išvykti gyventi į užsienį, skaičius dėl šalies ekonominės būklės bei nedarbo lygio.

4. Jauni ir talentingi žmonės nenori dirbti švietimo sektoriuje, nes darbo užmokesčio reglamentai neskatina jaunimo likti švietimo sistemoje.

5. Dėl prastos švietimo politikos ir stiprūs specialistai ieškosi darbo kituose sektoriuose.

6. Žemas šalies ūkio produktyvumas (bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui) lėmė tai, kad švietimo reforma ir mokyklos nuolat stokojo finansinių ir materialinių išteklių.

Švietimo reformos galimybės:

1. Globalizacijos akivaizdoje Lietuvos švietimui tenka galimybė pasirūpinti migruojančių šeimų vaikų švietimu, pasiekti, kad šalies švietimo kokybė atitiktų pasaulinį lygį, apskritai – galimybė ugdyti atsakingus vieningo pasaulio (pirmiausia – Europos) piliečius, asmenybes, pajėgias kelti krašto kultūrą.

2. Žinių gausa, informacinių ir komunikacinių technologijų plėtra atveria mūsų šalies gyventojams sunkiai aprėpiamas galimybes pasinaudoti pasauliniais žinių ištekliais, tačiau švietimas turi prisiimti atsakomybę parengti žmogų savarankiškai mokytis, kad jis gebėtų pasirinkti vertingiausią informaciją racionaliais būdais ir naudojantis naujausiomis technologijomis.

3. Atsiranda galimybė didinti Lietuvos gyventojų gebėjimus prisitaikyti sparčios kaitos sąlygomis, galimybė įvertinti savo gebėjimus ir surasti savo nišą atviroje konkurencingoje rinkoje, sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą, puoselėti savo bendrąją kompetenciją, kurios reikia kiekvienoje darbo vietoje.

4. Švietimo reformą derinti su kitomis strateginėmis krašto reformomis.

5. Suderinus tolesnę švietimo kaitą ir atskirų sričių plėtotės strategijas galima pasiekti ir regioninės, ir valstybinės politikos efektyvumą.

6. Papildyti visų pakopų bendrąjį lavinimą ekonominio raštingumo bei verslumo ugdymu.

7. Subalansuoti visų ugdymo pakopų suderinamumą.

8. Sustiprinti ir modernizuoti ne tik centrų, bet ir periferijų pradines ir pagrindines bendrojo lavinimo mokyklas.

9. Mokyklų (ypač kaimų) renovacijai panaudoti struktūrinius ES fondus.

10. Užtikrinti kokybę atnaujinant ugdymo turinį, gerinant mokytojų pasirengimą, užtikrinant materialinį aprūpinimą, šiuolaikinį kokybės valdymą.

11. Sustiprinti mokytojo saugumą ir autoritetą, sukuriant socialinį prestižą mokytojo profesijai.

4. LIETUVOS ŠVIETIMO REFORMŲ PASEKMĖS

4.1. I-ojo reformų etapo rezultatų įvertinimas.

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) atsispindėjo tokie laukiami rezultatai:

1. Mokykloje bus sukurtos palankesnės sąlygos moksleiviams tapti brandžiais piliečiais.
2. Įvyks svarbūs mokyklų bendruomenių gyvenimo ir jų vaidmens visuomenėje pokyčiai:
3. Bus parengtos ugdymo turinio programos.
4. Parengti dokumentai, dedantys juridinius pamatus švietimo reformai.
5. Parengti ir išleisti nauji vadovėliai.

6. Lietuvos švietimo struktūros bus reorganizuotos.
7. Pradėta mokytojų rengimo pertvarka ir bus pasirengta mokytojų atestacijai.
8. Bus dedami moksliniai pagrindai visos švietimo sistemos reformai.

Šiems laukiamiems rezultatams įgyvendinti buvo kuriama permanentinė, ugdymo diferencijavimu ir integravimu besiremianti švietimo sistema, grindžiama Europos kultūros vertybėmis: asmens nelygstamos vertės, artimo meilės, prigimtinės žmonių lygybės, sąžinės laisvės, tolerancijos, demokratiškos visuomenės santykių teigimu. Švietimo reforma rėmėsi demokratine Lietuvos ir Europos švietimo patirtimi. Lietuvos švietimo principai: humaniškumas (nelygstamo asmens vertingumo, jo pasirinkimo laisvės ir atsakomybės teigimas), demokratiškumas (mokymasis ir gebėjimas grįsti gyvenimą įsisąmonintomis demokratijos vertybėmis; švietimo demokratiškos santykių kūrimas ir laikymasis; visuotinis švietimo prieinamumas; doros kaip būtino demokratijos pagrindo pripažinimas), nacionalumas (įsipareigojimas Lietuvos kultūrai, rūpinimasis jos tapatumo išsaugojimu ir istoriniu tęstinumu, daugialypės, nacionalinių mažumų patirtimi praturtintos krašto kultūros saugojimu ir jos plėtra), atsinaujinimas (atvirumas kaitai ir kritišką naujo priėmimas, išlaikant universalias dorovės normas ir nacionalumo branduolį).

Išvados.

1. Reformų pradžioje svarbiausia siekiamybė buvo sukurti konceptualius pilietiškumo ugdymo sistemos pagrindus.
2. Konceptijoje atsispindi, jog itin tikėtina pilietiškumo branda ir socialinis susitelkimas.
3. Tikima, jog bus tinkamai pasirengta švietimo reformoms (parengtos programos, dokumentai, išleisti vadovėliai, reorganizuotos švietimo struktūros).
4. Lietuvos švietimo principai: humaniškumas, demokratiškumas, nacionalumas, atsinaujinimas.

ŠMM pateiktose ataskaitose atsispindi numatyti laukiami rezultatai. Pagrindiniai švietimo reformos darbai (1988-1992 m.):

1. Konceptualieji darbai (Bendrojo lavinimo mokyklos koncepcija ("Tarybinis mokytojas", 1988 12 09; „Komjaunimo tiesa“, 1989-04-19-20; "Žinija", 1989). Mokyklų tipų koncepcijos. 2. Ugdymo turinio programos (pataisytos, pakoreguotos visų mokymo dalykų programos – 1989 m. Naujos programos programos V-XII kl. (2 var.), V., 1990.) 3. Vadovėlių rengimas. 4. Pradžios mokykla. Nuo 1992 m. rugsėjo 1 d. pradinės mokyklos pradeda dirbti pagal naujas programos, vadovėlius bei mokymo priemones. 5. Po 1990 metų kovo 11 d. prasidėjo Lietuvos švietimo struktūrų reorganizacija:

1) Reorganizuota LTSR Švietimo ministerija į LR kultūros ir švietimo ministeriją; pertvarkyta ministerijos struktūra (įsteigtas ugdymo turinio skyrius, tautinių mažumų skyrius ir kt.).

2) Reorganizuotas: Leidybos centras, Pedagogikos mokslinio tyrimo institutas, Mokytojų tobulinimosi institutas ir kt.

3) Įsteigti nauji padaliniai, būtini švietimo reformai: Informatikos ir prognozavimo centras; Mokyklų psichologinės tarnybos centras; Vaikų su vystymosi sutrikimais diagnostikos tarnyba.

4) Reorganizuota pedagoginė spauda (Laikraštis ir žurnalas).

5) Pradėta profesinių bei aukštesniųjų mokyklų reorganizacija.

2. Parengti dokumentai, dedantys juridinius pamatus švietimo reformai: LR švietimo įstatymas – 1991 06 25.; Lietuvos vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos nuostatai; Profesinių, aukštesniųjų mokyklų mokyklų, ekspertų dalykinių komisijų, Gimnazijų vardo teikimo nuostatai; Vidurinio bendrojo lavinimo mokyklos struktūra ir kiti juridiniai dokumentai, reguliuojantys švietimo sistemos veiklą.

3. Pradėta mokytojų rengimo pertvarka. 8. Dedami moksliniai pagrindai visos švietimo sistemos reformai: (renkama ir studijuojama viso pasaulio informacinė, mokslinė, metodinė literatūra apie švietimą, formuluojamos mokslinės prielaidos, grindžiančios švietimo reformos darbus (Pedagogikos instituto straipsnių rinkinys "Švietimo reformos gairės")).

Pirmajame etape užduotis buvo pavesta vykdyti institucijoms. Pastarojo etapo programa įvykdyta ne 100 proc., - stigo materialinių išteklių, žmonių, ypač jų pasirengimo tokio masto reformai ir visiškai naujiems švietimo uždaviniams, nebuvo nuoseklaus politikų palaikymo.

Anot Ališausko, posistemų uždavimas ir noras reformuoti visą sistemą pirmajame etape vertė eiti plačiu frontu neišskiriant svarbiausių prioritetų. (Buvo iškeltos 39 problemos ir 164 konkrečios užduotys 5 metams). Toks didelis užduočių skaičius, dažna vyriausybių kaita (maždaug kas dveji metai) ir vis naujos politinės aktualijos neleido nuosekliai laikytis reformos programos. „Švietimo gairėse“ tai pažymėta kaip reformos nekoordinuotumas ir netolygumas.

S. Jurkevičius, Vilniaus Licėjaus direktorius, vienas iš „Pagrindinio ugdymo pasiekimų ir brandos egzaminų gairių 2008-2012 m.“ rengėjų teigia: „Prasidėjusi švietimo reforma pradžioje turėjo aiškesnius tikslus ir teikė daugiau vilčių. Be to, pradėtos reformos buvo būtinos ir reikalingos. Net sunku įsivaizduoti, kaip buvo galima žengti į priekį, nereformavus ugdymo turinio ir neprisitaikius prie sparčios laiko kaitos. Iš esmės visos idėjos, kuriomis remiantis buvo pradėta reformuoti švietimo sistema, buvo geros ir prasmingos. Turbūt nekelia abejonių ir tai, kad reformų iniciatoriai turėjo kilnius tikslus ir gerus ketinimus“.

Išvados.

1. Pradėtos reformos buvo būtinos ir reikalingos.
2. Nors Lietuvos švietimo reformos programa (iki 1997 metų) įgyvendinta gana sėkmingai, dėl itin didelio užduočių kiekio reforma buvo vykdoma netolygiai.
3. Pirmajame etape užduotis buvo pavesta vykdyti institucijoms.

4. Posistemių uždarumas ir noras reformuoti visą sistemą pirmajame etape vertė eiti plačiu frontu neišskiriant svarbiausių prioritetų.

II-ojo reformų etapo rezultatų vertinimas.

Visi išvardyti švietimo reformos tikslai ir principai, apibrėžti 1992 metais, yra aktualūs ir II-ajame reformų etape. II-ajame švietimo reformų etape (1999-2001) buvo iškelti trys prioritetiniai tikslai:

1. Ugdymo bei studijų modernizavimas ir švietimo kokybės kėlimas.
2. Socialinių pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas.
3. Švietimo sistemos harmonizavimas.

Šiems prioritetams įgyvendinti buvo užsibrėžta patvirtinti profilineio mokymo dokumentų paketą, sklaidos programą, parengti bendrojo lavinimo mokyklų egzaminų koncepciją, tęsti egzaminų reformos idėjų sklaidą, sukurti išorinio ir vidinio audito koncepciją, teisės aktus ir metodiką, parengti norminius socialinio pedagogo pareigybę reglamentuojančius dokumentus, pereiti prie etatinio pedagogų darbo apmokėjimo, parengti visų švietimo įstaigų naujus finansinius principus ir metodikas, įdiegti profiliavimą ir daugiau.

Tuometinis Lietuvos švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius interviu „Dienovidyje“ teigia: „Reformos esmė – užtikrinti, kad mokymasis būtų prieinamas visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, gyvenamosios vietos. Siekiama, kad kiekvienas moksleivis galėtų įgyti deramą pagrindinį, vidurinį išsilavinimą, kuris suteiktų galimybę sėkmingai tęsti mokslus, pasirinkti specialybę ir gauti darbą. Būtent išsilavinimo kokybė yra viena mokyklų tinklo pertvarkos priežasčių.“ („Dienovidis“, 2002, balandis).

1998–1999 metais pradėta brandos egzaminų reforma, kurios trukmė – iki 2003 metų. Tai vienas iš švietimo reformos II etapo prioritetinių uždavinių. Švietimo reforma ir ugdymo turinio kaita kelia naujus reikalavimus ir egzaminų sistemai. Vykdamas valstybinius brandos egzaminus, keičiasi ir vertinimo sistema. ŠMM vykdomų egzaminų reformos laukiamos pasekmės:

1. Valstybiniai brandos egzaminai sklandžiai ir skaidriai vyksta visose bendrajį vidurinį išsilavinimą teikiančiose švietimo įstaigose.
2. Pedagoginė bendruomenė parengta valstybinių brandos egzaminų turinio kaitai, žino kaitos strategijas.
3. Parengti pedagogai konsultantai.
4. Apskirtyse, savivaldybėse vyksta valstybinių brandos egzaminų turinio sklaida.
5. Pedagogai žino moksleivių rengimo ir vertinimo problemas ir pasirengę jas išspręsti.

Lietuvos mokyklų kompiuterizavimas suaktyvėjo 2000-aisiais metais ir nuo to laiko yra vienas iš deklaruojamų Lietuvos švietimo politikos prioritetų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino itin svarbius reformų plėtotės dokumentus:

- Nutarimas „Dėl profilinio mokymo įvedimo bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų trečiojoje pakopoje programos patvirtinimo“ (2000). Nutarime detalizuojamos tokios laukiamos pasekmės:

1. Profilinis mokymasis vidurinėje mokykloje apsaugos moksleivius nuo per didelio mokymosi krūvio;

2. Profiliavimas padės siekti geresnio visuomenės vidurinio išsilavinimo.

3. Tiksliau ir kryptingiau bus rengiami ir tobulinsis mokytojai

4. Sistemos pertvarka sudarys lygias galimybes kaimo ir miesto jaunuoliams, taip pat skirtingų gabumų jaunuoliams siekti gero vidurinio išsilavinimo, racionaliau paskirstyti švietimui skirtas lėšas.

- Nutarimas „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatų patvirtinimo“ (2001). Nutarime atsispindi laukiami rezultatai:

1. Švietimui numatytos lėšos, paskirstomos vienodais principais, bus naudojamos efektyviau.

2. Mokykloms tarpusavyje konkuruojant, švietimo paslaugų kokybė gerės.

3. Sumažės mokyklas nelankančių vaikų, nes mokyklos bus suinteresuotos išlaikyti turimus moksleivius ir pritraukti naujų.

4. Mokyklų bendruomenės žinos, kiek lėšų per metus jos gali tikėtis, galės planuoti savo veiklą ir tinkamai tvarkytis.

5. Bus sudarytos sąlygos veikti nevalstybinėms mokykloms.

6. Mokyklų tinklas geriau atitiks moksleivių ir tėvų poreikius ir užtikrins valstybinių išsilavinimo standartų įgyvendinimą.

Lietuvoje vykdoma bendrojo lavinimo švietimo įstaigų tinklo pertvarka inicijuota sutapus dviem reikmėms – švietimui skirtų lėšų trūkumui, paskatinusiam atkreipti dėmesį į jų naudojimo efektyvumą, ir naujiems ugdymo kokybės reikalavimams. Tinklas pertvarkomas laikantis šių principų: švietimo prieinamumo; visuotinumą; teikiamo išsilavinimo kokybės; sistemos finansinio efektyvumo. Numatomi du tinklo pertvarkymo etapai: 1999–2005 m. ir 2005–2010 m. Pirmajame etape numatoma įvesti vienų metų visuotinį priešmokyklinį ugdymą, įtvirtinti 6 metų 2 koncentrų (4+2) pagrindinį ugdymą ir 2 metų profilinį vidurinį ugdymą. Antrajame etape, išplečiant švietimo paslaugų tinklą, bus kuriama sistema, apimanti formalųjį ir neformalųjį ugdymą.

Švietimo ir mokslo ministro patvirtinta Gimnazijos koncepcija (1999 05 14 įsakymu Nr. 6). Tešiant švietimo reformą, iki 2010 metų Lietuvoje siekiama pertvarkyti mokyklų tipų sistemą ir mokyklų tinklą. Jame viena iš pagrindinių grandžių turi tapti gimnazija, apimanti trečiąjį ir

ketvirtąjį ugdymo turinio koncentrą (išskyrus menų gimnazijas). Gimnazija yra švietimo institucija, teikianti bendrąjį profilinį vidurinį išsilavinimą visiems jo siekiantiems moksleiviams ir atverianti jiems platų pasirinkimo galimybių spektrą. Tikimasi, jog:

- bus sudarytos geros sąlygos moksleiviams rinktis savo polinkius, gabumus ir siekius atitinkantį ugdymosi kelią;
- bus išsiugdyti bendrieji gebėjimai, kompetencijos, mokiniai bus pasirengę mokytis visą gyvenimą;
- bus pasiekta aukšta ugdymo kokybė, sudarytos sąlygos dvasiniam, doroviniam, socialiniam ir kultūriniam moksleivių brendimui; ugdomi gebantys vienyti ir atsinaujinti pilietinės visuomenės nariai;
- pagrindinis ir vidurinis išsilavinimas taps prieinamas kuo platesniam jaunuolių ratui ir bus išplėstos galimybės toliau jiems mokytis.

Išvados.

II-ajame švietimo reformų etape išskirtinos šios pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklų reformos:

1. 1998–1999 metais pradėta brandos egzaminų reforma, kurios trukmė – iki 2003 metų. Tai vienas iš švietimo reformos II etapo prioritetinių uždavinių.
2. 2000-aisiais suaktyvėjo mokyklų kompiuterizavimas.
3. Bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų trečiojoje pakopoje įvestas profilinis mokymas.
4. Bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reforma (įvestas mokinio krepšelis).
5. Patvirtinta Gimnazijos koncepcija. Iki 2010 metų Lietuvoje siekiama pertvarkyti mokyklų tipų sistemą ir mokyklų tinklą.

1997-1999 metais vykusioje diskusijoje dėl reformos tolesnės eigos, jos krypčių, prioritetų “Pagrindiniai švietimo reformos uždaviniai” Darius Kuolys teigė, jog itin aktuali „koreliacija tarp įvairių švietimo grandžių. Dabar Lietuvos švietimo koncepcijos nepavyksta gretinti su Lietuvos mokslo ir studijų koncepcija. Nepavyksta sklandžios sąveikos rasti tarp reformuojamų studijų, aukštųjų ir bendrojo lavinimo, profesinių bei aukštesniųjų mokyklų. Švietimo ir mokslo ministerija galėtų aktyviau tos sąveikos ieškoti. Turime galvoti apie racionalų mokyklų tinklą, spartesnę ugdymo turinio reformą, pedagogų kvalifikaciją ir perkvalifikavimą, jų rengimo sistemos spėresnį modernizavimą. Visi šie darbai aktualūs, reikalauja spartos ir koordinacijos.“ (internetinė prieiga: ic.lms.lt/ml/169/reformos_keliu.htm - 18k).

R.Ališauskas, ŠMM Švietimo plėtotės skyriaus vedėjas, pastebi, kad iš esmės kiekvieno švietimo sistemos lygmens reformos darbai buvo suplanuoti atskirai ir neskatinu siekti bendrų tikslų. Tai buvo viena iš priežasčių, kodėl jau antrajame švietimo reformos etape buvo iškelti visoms švietimo grandims bendri prioritetai: kokybė, mokymosi ir studijų sąlygos,

harmonizavimas. Tvirtas prioritetų įgyvendinimo siekis vertintinas kaip pagrindinė antrojo švietimo reformos etapo sėkmės priežastis ir pamoka ateičiai. Vis dėlto dar nepavyko išspręsti švietimo sistemos grandžių jungčių problemos. Nors EBPO (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija) tyrimas parodė, kad švietimo bendruomenė gerai žinojo antrojo švietimo reformos etapo prioritetus, tačiau trūko jų įgyvendinimo praktinių įžvalgų, glaudesnio ryšio su gyvenimo praktika.

Iškelti I-ojo švietimo reformų siekiai kitame etape buvo konkretinami, ieškoma konkrečių sprendimų formų ir jos detalizuojamos. Pavyzdžiui, Švietimo koncepcijoje iškelta diferencijavimo, profiliavimo idėja realizuota konkrečiu profilinio mokymo modeliu, ištirti moksleivių, pedagogų ir net tėvų požiūriai į šį kaitos reiškinį. 2001 metais ŠMM užsakymu buvo atliktas tyrimas „Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas“, kur svarbiausias tikslas buvo išsiaiškinti, koks tėvų požiūris į vykusias ir tebevykdomas švietimo reformas. Ataskaitą parengė V.Būdienė, A.Zabulionis, R.Želvys. Džiaugiamasi, jog atsiliepimai pralenkė lūkesčius, net tėvai (jų švietimas galbūt galėtų būti aktyvesnis) apie naujienas (profilinio mokymo, valstybinių egzaminų) atsiliepa palankiai. Jie mano, jog vidurinėje mokykloje galima gauti gana gerą vidurinį išsilavinimą.

ŠMM duomenimis (Duomenų šaltinis: www.itc.smm.lt/21z/duomenys/statistika), „Profilinis mokymas paskatino moksleivius iš anksto galvoti apie būsimąją profesiją, būsimas studijas, domėtis stojimo sąlygomis ir, atsižvelgiant į tai, rinktis profilį, mokomuosius dalykus, kursus ir egzaminus“.

Tuometinis Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas profesorius R.Pavilionis nuogaštavo, kad „Profilinis mokymas gali bumerangu grįžti universitetams. Visos aukštosios mokyklos norėtų gauti žmogų, mąstantį analitiškai ir išmanantį daug ką, ne tik siauroko savo profilio dalykus“ („Dialogas“, 2001, balandžio mėn.) Straipsnyje „Švietimo reforma stabtelėjo atsikvėpti“, („Šiaulių kraštas“ 2002-03-22), vėl rašyta apie jo baimes dėl profilinio ugdymo įvedimo. Profesorius kategoriškai tvirtino, kad aukštosios mokyklos apskritai atmeta profiliavimą. Jis prognozavo, jog „išsiprofiliavusieji“, kadangi žymiai sumažėja jų galimybės, ir darbo rinkoje turės nemažų problemų. Arvydas Juozapas Janavičius, profesorius, Šiaulių universiteto habilituotas mokslų daktaras, vienas iš Lietuvos mokslininkų, įtrauktų į 1998-1999 metais JAV rengtą garsiausių Pasaulio mokslininkų sąvadą, tvirtino esąs įsitikinęs: ši reforma Lietuvai kainuos labai brangiai ir pasibaigs visišku žlugimu. Publikacijoje „Profilinis mokymas sukūrė pragarą“, („Šiaulių kraštas“, 2003-03-18) profesorius prognozavo, jog iš piršto laužta reforma padarys nepataisomą žalą į jos smagračius pakliuvusiems vaikams ir visai švietimo sistemai. „Tai tuščias valstybės lėšų, laiko ir vaikų sveikatos, mokytojų nervų ir tėvų pinigų švaistymas,“ – prieš trejetą metų sakė A. J. Janavičius. Profesoriaus pranašystės išsipildė su

kaupu. Šiandien, kai profiliavimas atšauktas, tokius eksperimentus su tauta profesorius apibūdina vienareikšmiškai: tai kriminalas. Jo teigimu, profiliavimas Lietuvai kainavo labai brangiai — ir moraline, ir materialine prasme. Patirtus nuostolius jis prilygino Lietuvos bankų žlugimui: sulaužyta tūkstančiai jaunų žmonių likimų, apribotos galimybės rinktis profesiją, su profiliavimu susijusiai mokyklų pertvarkai iššvaistyta mažiausiai milijardas litų Lietuvos biudžeto, mokytojai buvo varinėjami iš vienos mokyklos į kitą, nes miestuose mokyklos buvo stambinamos, kaimuose dėl tos pačios priežasties mokyklos sunaikintos, nes mažoje mokykloje neįmanoma įgyvendinti profilinio mokymo. Kaimai neteko kultūros židinių.

Vidurinių išsilavinimą teikiančiose mokyklose įvedus profilinį mokymą moksleivių darbo diena pailgėjo mažiausiai 2-3 valandomis - moksleiviai, patekę į reformos labirintus, ne tik prarado mokymosi motyvaciją, pablogėjo jų žinių kokybė ir lankomumas. Tokiu krūviu besimokančių paauglių sveikata blogėja, gausėja išsekimo ir depresijos atvejų, atsiranda agresija.

ŠMM „2001 metų Lietuvos švietimo būklės apžvalgoje“ teigiama: „Atsižvelgiant į II švietimo reformos etapo prioritetus buvo numatytos kiekvieno iš jų įgyvendinimo priemonės bei uždaviniai, kurių didžioji dalis buvo įgyvendinta 2001 m. Dalies ilgalaikių išsipareigojimų darbas tęsiamas“. Nurodomi šie švietimo reformos rezultatai “:

- 2000–2001 m. m. įgyvendinamas profilinis mokymas. LRV programos Nr. 447 įgyvendinimas tęsiamas 2002 m.

- Parengtos audito metodikos projekto pataisos ir pagalbinė medžiaga vidaus auditui atlikti.

- Švietimo ir mokslo ministro 2001-11-30 įsakymu Nr. 1600 patvirtintas ir liepos mėn. pradėtas vykdyti ŠMM ir ŠPC projektas „Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdymo procese“. Parengtas moksleivių pažangos vertinimo ugdymo procese koncepcijos projektas.

Buvo tikimasi, kad audito reforma atneš daug teigiamų pokyčių, jis švietimo įstaigose buvo pradėtas vykdyti, bet ar išties tuo reikia džiaugtis? Anot, S. Jurkevičiaus, „Auditas, abejotinos vertės projektai ir kiti papildomi darbai užgožia mokyklos esmę. Vieša paslaptis, kad audito įgyvendinimo procesas formalizuojamas, mokytojai atitraukiami nuo darbo, o prasmingo rezultato nėra.“ (internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/71986>).

Pagrindiniai valstybinių švietimo įstaigų finansavimo šaltiniai Lietuvoje yra valstybės ir savivaldybių biudžetai – nevalstybinio kapitalo indėlis labai nedidelis. Sėkmingas švietimo sistemos funkcionavimas iš esmės priklauso nuo valstybinio finansavimo. Pagal 2000 metų LR mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymą valstybė išsipareigojo skirti švietimui ne mažiau kaip 6,5 proc. BVP, tačiau 2001 m. skyrė tik 6,1 proc. Lyginant su kitomis šalimis, tokia BVP dalis nėra maža, tačiau dėl lėtos ūkio plėtros ir menkų valstybės pajamų (2000 m. vienam Lietuvos gyventojui tekusi BVP dalis buvo 6,6 karto mažesnė nei vidutiniškai ES šalyse) iš tikrųjų lėšos nedidelės.

LRS Švietimo įstatyme „Dėl antrojo švietimo reformos etapo prioritetų“ ataskaitoje (2002, Nr. 906), patvirtintoje Švietimo ir mokslo ministro A.Monkevičiaus, nustatyta:

- Pagal pirmąjį prioritetą įvykdytas profilinio mokymo eksperimentas ir vykdoma profilinio mokymo sklaidos programa; parengta ir patvirtinta Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos egzaminų koncepcija, tęsiama egzaminų reformos idėjų sklaida (egzaminų rezultatai tampa aiškūs ir pamatuoti); parengtos pagrindinės mokyklos baigiamųjų egzaminų ir brandos egzaminų programos bei užduotys, sukurta infrastruktūra, teikianti galimybių vykdyti pagrindinės mokyklos baigiamuosius ir vidurinės mokyklos brandos egzaminus; sukurta Lietuvos švietimo informacinės sistemos informavimo posistemė; užtikrinta Švietimo kaitos fondo veikla. Šio prioriteto darbai apima ugdymo turinio atnaujinimo, standartų rengimo, švietimo vertinimo ir reformos aprūpinimo bei skatinimo darbus;

- Pagal antrąjį prioritetą parengti dviejų naujų, alternatyvių bendrojo lavinimo mokyklai, tipų modeliai; bendrasis mokyklinis ugdymas vyksta 12-metėje vidurinėje mokykloje. Jis apima tris pakopas: pradinė mokykla (I-IV klasės), pagrindinė mokykla (V-X klasės), vidurinė mokykla (XI-XII klasės). Visos trys pakopos gali sudaryti vieną organizacinį darinį arba funkcionuoti atskirai. Keturi ugdymo turinio koncentrai atitinka naują bendrojo lavinimo mokyklos struktūrą – 4+4+2+2.

Sukurtas pedagogų kvalifikacijos kėlimo institucijų tinklas: nacionaliniu lygmeniu – Pedagogų profesinės raidos centras, regionų, savivaldybių lygmenimis – pedagogų kvalifikacijos tobulinimo centrai.

S. Jurkevičius apie vykdomą pedagogų atestaciją rašo: „Paradoksas, tačiau po ilgalaikio kvalifikacijos kėlimo galiausiai tenka pripažinti, kad trūksta mokytojų. Organizuota galybė kursų, seminarų, konferencijų, tačiau belieka apgailestauti, kad ir šioje srityje kažkas nepavyko. Skaudu, kad visa tai buvo dažniausiai organizuojama pamokų metu. Reikėtų pabrėžti, kad dėl nepavykusių eksperimentų ir reformų pirmiausia nukenčia mokiniai“ (internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/71986>). Kauno technologijos universiteto (KTU) gimnazijos direktorius Bronislovas Burgis, kalbėdamas apie mokytojų atestaciją, taip pat piktinasi: „Mokytojų atestacija visada vyksta pagal ministerijos parengtą atestavimo sistemą. Per visus tuos metus man niekaip nepavyko sužinoti, kas yra tas žmogus, kuris tą sistemą kuria ir kodėl atkakliai nesutinka jos pakeisti. Mokytojų kvalifikacijai kelti yra ištisos struktūros, armija žmonių sostinės Didlaukio gatvėje, todėl pasiekti, kad mokytojas būtų iš tikrųjų atestuojamas ir gautų didesnę atlyginimą, nepavyksta. Kai kam neapsimoka, kad būtų tikra atestacija ir tikras kvalifikacijos kėlimas (internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/72959>).

Nepavyko įgyvendinti itin svarbaus dalyko - parengti atviros mokyklos koncepcijos ir jos diegimo. Tik dėl entuziazmo vyksta reformos darbai, paremti finansiniais pažadais, o ne finansais. Nors 1999 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino švietimo reformos antrojo etapo prioritetų įgyvendinimo programas, pagrįstas finansiniais skaičiavimais, ir pažadėjo programinį finansavimą, tačiau svarbaus prioriteto - Socialinių pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimo – programos priemonėms specialių lėšų neskyrė, todėl programa vykdoma tiek, kiek jai reikia parengiamųjų dokumentų. Keblu įgyvendinti specialiojo ugdymo humanistines nuostatas – visiškai ir dalinei specialiųjų poreikių vaikų integracijai į bendrojo ugdymo įstaigas reikia kompleksiskai pasirengti – pedagogų, mokytojų pagalbininkų, specialiųjų pedagogų, psichologų poreikis, įrangos, patalpų pritaikymo poreikis reikalauja finansavimo, kurio neskiriama. Atviros mokyklos modeliui kurti reikia išplėtos popamokinės veiklos, įrangos, patrauklios paaugliams, tačiau kiekvienu specialaus lėšų taupymo atveju pirmiausia mažinamos papildomam ugdymui skirtos valandos, psichologo etatai ir t.t. Dėl lėšų stygiaus didžioji dalis darbų yra įvairūs parengiamieji dokumentai svaresniems darbams ateityje atlikti.

- pagal trečiąjį prioritetą (*Švietimo sistemos harmonizavimas*) sukurta mokyklų savivaldos institucijų informavimo ir pagalbos sistema; suderintas bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo ugdymo turinys; pradėtas steigti technologinis profilis profesinėse ir bendrojo lavinimo mokyklose; sudarytos sąlygos migruojančių darbuotojų vaikų mokymuisi pagal ES Direktyvos 77/486 reikalavimus (siekiant sudaryti sąlygas migruojančių darbuotojų vaikų mokymuisi pagal Europos Sąjungos direktyvos 77–486 reikalavimus 1999–2000 mokslo metų ugdymo planuose įteisintas migruojančių darbuotojų vaikų mokymas), dalyvaujama ES švietimo programų antrajame etape (1998 metų pavasarį įsigaliojus Lietuvos ir Europos Sąjungos Asociacijos sutarčiai, pradėta intensyviai bendradarbiauti su Europos Sąjungos struktūromis. Nespėta sutvarkyti švietimo įstaigų finansavimo bei atskaitomybės sistemos - nepasirengta pereiti prie etatinio pedagogų darbo užmokesčio (nuspręsta iš pradžių atlikti sociologinius tyrimus, o tvarką parengti vėliau).

Trečiojo prioriteto darbai skirti įvairioms švietimo sistemos dėmės problemoms spręsti: tai bendroji padėties analizė, dėmė tarp sistemos grandžių, savivaldos stiprinimas, finansinis efektyvumas, tarptautinis bendradarbiavimas.

Nuo 1995–1996 iki 2000–2001 mokslo metų akivaizdžiai išaugo gimnazijų skaičius (+66), o bendras vidurinių mokyklų skaičius sumažėjo (–56). Daugelis vidurinių mokyklų tapo gimnazijomis, 2001 metais 112 vidurinių mokyklų optimizuojant tinklą buvo reorganizuotos į pagrindines mokyklas. 2001 metais buvo įsteigtos 7 bendrojo lavinimo mokyklos, reorganizuota 210, likviduota 70 mokyklų. Mokyklos reorganizuojamos siekiant racionaliau naudoti švietimo

išteklius, be to, tai susiję su moksleivių mažėjimu, jų srautų kaita ir profiliniu mokymu vidurinėse mokyklose.

Svarbus rodiklis, atspindintis kaitos tendencijas švietimo sistemos viduje, yra išlaidos vienam besimokančiajam pagal švietimo pakopas. Šios išlaidos bendrojo lavinimo mokyklose nuo 1997 iki 2000 m. nuolat didėjo (žr. 1 lentelę). Tai susiję su daugeliu veiksnių, taip pat ir su perėjimu prie dešimtmetės pagrindinės mokyklos ir su profilinio mokymo įvedimu. Pasirengti šiems pokyčiams prirėkė papildomų investicijų.

Išlaidos vienam besimokančiajam (litas) 1 lentelė

	1994 m.	1995 m.	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000 m.
Bendrojo lavinimo mokyklose	1232	1775	1738	1702	2065	2295	2404
Profesinėse mokyklose	891	1917	2204	2719	2850	3337	4084
Aukštesniosiose mokyklose	1095	2485	3232	3586	3813	3914	3787

ŠMM duomenys 2002

Nors išlaidos vienam besimokančiajam ir didėjo, akivaizdu, jog nepakankamai.

Prioritetinis valstybės uždavinys yra aprūpinti kompiuterių technika vidurinių bendrojo lavinimo mokyklų 11–12 klasių ir gimnazijų 3–4 klasių moksleivius, 2000 m. aprūpinimo rodiklis- 44%. Tačiau, palyginti su aukšto gyvenimo lygio šalimis, šis rodiklis vis dar tebėra gana žemas.

2003 m. valstybinio audito „Bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos vertinimas“ rezultatus (tikrintas laikotarpis – 2002 m.). esminės išvados:

- veikiantys teisės aktai nenustato aiškių moksleivio krepšelio lėšų perskirstymo kriterijų (kurią krepšelio dalį steigėjas turi teisę perskirstyti);
- ši reforma nemaža vaikų padėjo susigrąžinti į mokyklas;
- steigėjai (savivaldybės) atskiroms mokykloms skyrė net iki 55 proc. moksleivio krepšelio lėšų mažiau, nei priklausė pagal moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką;
- nėra aiškios bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategijos, numatytų konkrečių laikotarpių kiekvienam šios reformos tikslui siekti bei tikslų įgyvendinimo kriterijų.

Nors reformos dokumentai pabrėžia įvairialypę ugdymo įstaigų paskirtį, ugdymo tikslus, mokyklų praktika ir švietimo politikų, valstybės politikų dalis linke mokyklos efektyvumą vertinti pagal vieną kriterijų – akademinis pasiekimus. Atoveiksmis tokiai tendencijai – rengiama nauja švietimo įstatymo redakcija, nauji finansavimo principai, būtinas modelio parengimas kiekvienos švietimo įstaigos, priklausomai nuo jos paskirties ir konteksto, pridedamajai vertei matuoti.

Atlikta šio etapo 1999-2001 metų analizė parodė, kad dauguma esminių darbų padaryta arba gana sėkmingai, reforma pasiekė nemažą stiprių laimėjimų (sukurta tarptautinę EBPO pripažinimą pelniusi Lietuvos švietimo koncepcija, atsirado mokyklos-darželiai, dešimtmetės pagrindinės ir jaunimo mokyklos, gimnazijos, tarptautinio bakalaureato klasės, kolegijos, privačios mokyklos, buvo atnaujintas ugdymo turinys, įvestas profilinis mokymas, įvykdyta egzaminų reforma, pradėta mokytojų atestacija ir kt.), tačiau pastebėta ir tam tikrų trūkumų. Reforma vyko netolygiai ir menkai koordinuojama, mažai buvo įtraukiama visuomenė, stokota lygių galimybių laidavimo ir reikiamo finansavimo. Kita vertus, švietimas turi atsakyti į aktualius informacinio sprogimo, sparčios kaitos, globalizacijos, visuomenės diferencijavimosi ir apskritai laisvės iššūkius. Lietuva išsikovojo laisvę ir nepriklausomybę, tačiau dar neišmoko įgyta laisve demokratiškai ir solidariai naudotis, dar mažai teturi įgūdžių atlaikyti tarptautinę konkurenciją ir pasinaudoti atsiveriančiomis galimybėmis bei pasaulinės kultūros lobynais. Per švietimo reformos dešimtmetį Lietuva jau patyrė daug pamokančių reformos pamokų, bet svarbiausia pamoka – išmokti iš pamokų mokytis.

Išvados.

1. Prof. R.Pavilionio ir prof. A. J. Janavičius teigimu, mokyklų profiliavimo reforma padarė nepataisomą žalą vaikams ir visai švietimo sistemai: apribotos galimybės rinktis profesiją, iššvaistyta apie milijardas litų, sunaikintos kaimų mokyklos, ženkliai suprastėjo mokytojų rengimas, pailgėjo namų ruošos darbai mažiausiai 2-3 valandomis, pablogėjo žinių kokybė, lankomumas, sveikata, gausėja išsekimo ir depresijos atvejų, atsiranda agresija).
2. Nesutvarkyta finansavimo sistema.
3. Nors švietimo finansavimo reforma, moksleivio krepšelio idėja, vertinama teigiamai, nėra aiškios bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategijos.
4. Tik dėl entuziazmo vyksta reformos darbai, paremti finansiniais pažadais, o ne finansais.
5. Parengtos pagrindinės mokyklos baigiamųjų egzaminų ir brandos egzaminų programos bei užduotys, pasirengta vykdyti pagrindinės mokyklos baigiamuosius ir vidurinės mokyklos brandos egzaminus.
6. Sukurta Lietuvos švietimo informacinės sistemos informavimo posistemė. Pagerėjo mokyklų turimų kompiuterių kokybė, bet rodikliai, lyginant su išsivysčiusiomis šalimis, vis tiek prasti.
7. Tik iš dalies pavyko sukurti išorės ir vidaus audito koncepciją.
8. Parengti dviejų naujų, alternatyvių bendrojo lavinimo mokyklai, tipų modeliai. Atsirado mokyklos-darželiai, dešimtmetės pagrindinės ir jaunimo mokyklos, gimnazijos, tarptautinio bakalaureato klasės, kolegijos, privačios mokyklos.

9. Pradėta mokytojų atestacija.
10. Dalyvaujama ES švietimo programose.

4.3. III-ojo reformų etapo rezultatų vertinimas .

Trečiasis švietimo reformos etapas, planuojamas 2003-2012m. laikotarpiui. Buvo prognozuojama, jog Lietuva nuo 2004m. gegužės 1 d. taps Europos Sąjungos nare. Strateginiai ES siekiai – sukurti konkurencingą, novatorišką, žiniomis grindžiamą ir visus įtraukiančią ekonomiką, sėkmingai išspręsti žmonių užimtumo problemą. Švietimas suvokiamas kaip vienas kertinių Europos Sąjungos vidaus politikos elementų, todėl reikalinga radikaliai keisti požiūrį į švietimą, kurti Europą kaip mokymosi visą gyvenimą erdvę. Taigi tolesnė Lietuvos švietimo kaita orientuota į ES šalių švietimo siekius ir nuostatas, kad:

Švietimas - daugiakultūrinio Europos paveldo išsaugojimo garantas, besiremiantis Europos dimensija, savo krašto kultūra, turintis ugdyti europinį pilietiškumą.

Švietimas – atskiros šalies ir Europos konkurencingumo, užimtumo ir socialinio stabilumo laidavimo priemonė, jis turi būti visiems prieinamas ir kokybiškas.

Švietimas – žinių visuomenės ir žiniomis grindžiamo ūkio kūrimo garantas, jo lanksti sistema turi laiduoti galimybes mokytis visą gyvenimą.

Pateikti Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. įgyvendinimo programos metmenys yra Švietimo ir mokslo ministerijos interpretacija, kaip galima būtų įgyvendinti Seimo patvirtintą valstybinę švietimo strategiją. Interpretacinis aspektas – vienas iš esminių Lietuvos švietimo reformos principų. Siekdami formuoti aktyvią pilietinę visuomenę Lietuvos švietimo strategai nuolatos akcentuoja aktyvios, kūrybingos švietimo bendruomenės svarbą. Visa švietimo reformos istorija galėtų būti vertinama kaip patikėjimo švietimo žmonėmis, jų kūrybos galiomis liudytoja. Pagal tai galima vertinti ir atskirus švietimo politikų ir administratorių veiksmus – kiek pasitikima švietimo žmonėmis ir leidžiama interpretuoti esminius švietimo reformos teiginius praktikoje. Įgyvendinant valstybinę švietimo strategiją, nuosekliai laikantis joje skelbiamo subsidarumo principo, strategijos įgyvendinimo atskirose mokyklose, atskirose savivaldybėse interpretavimo erdvė taip pat itin svarbi.

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatose pateikiami tokie tikėtini rezultatai: 1) visi vaikai turės sąlygas pasirengti mokyklai ir pradės ją lankyti; 2) ne mažiau kaip 95 procentai vaikų įgis pagrindinį išsilavinimą; 3) ne mažiau kaip 95 procentai vaikų, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, mokysis toliau ir įgis vidurinį išsilavinimą; 4) visi specialiujų poreikių vaikai ir jaunimas turės galimybę mokytis visų tipų mokyklose pagal formalaus ir neformalaus švietimo programas; 5) visi bendrojo pagrindinio, vidurinio išsilavinimo ar profesinės

kvalifikacijos neįgiję Lietuvos gyventojai bus kviečiami ir skatinami mokytis; procentinė dalis 25–59 metų amžiaus grupėje pasieks daugiau nei 80 procentų;

III-jame reformų etape tęsiami ir pradėti darbai, kurie atsispindi ir kiekvienais metais ŠMM rengiamame strateginiame plane: tęsiama egzaminų reforma, vykdomas mokyklų vidaus ir išorės auditas, toliau plečiamas mokyklų kompiuterizavimo tinklas.

- Švietimo ir mokslo ministro 2006-ųjų metų birželio 30 dienos įsakymu, kuris įsigalioja nuo 2007 metų rugsėjo 1 dienos, patvirtintas vidurinio ugdymo programos aprašas. Šis aprašas keičia profiline mokymo modelį. Terminas „profilinis mokymas“ nebelieka.

- Nuo 2004/2005 mokslo metų visose bendrojo lavinimo mokyklose taikoma mokyklos vidaus audito metodika; sėkmės kriterijus – mokyklos tobulėjimas ir ugdymo kokybės laidavimas. (Vidaus audito metodika, 2002).

- 2007-2009 metų Strateginiame veiklos plane ryškėja tokie svarbesni bendrojo lavinimo mokyklų laukiami rezultatai:

1. 65 proc. mokinių išlaikys kompiuterinio raštingumo įskaitą. 2. Bus tobulinama švietimo vadyba.

3. Pertvarkytas pedagogų ir vadovų rengimas (mokytojų, turinčių tinkamą kvalifikaciją, skaičius padidės nuo 85 iki 90 proc.; pedagogų, psichologų ir bibliotekininkų, tobulinančių kvalifikaciją per metus, skaičius padidės nuo 75 iki 80 proc.; mokyklų vadovų, tobulinančių kvalifikaciją per metus, dalis bus ne mažesnė kaip 96 proc).

- Ugdymo turinio problemos. Šioje srityje bandyta daryti daug, tačiau dauguma įvykdytų pertvarkymų funkcionuoja vargingai. Kęstutis Bredelis, Saulius Jurkevičius, Gediminas Trakas, Algirdas Zabulionis parengė „Pagrindinio ugdymo pasiekimų ir brandos egzaminų gaires 2008-2012 m.“. Problemos ir pokyčiai pačioje švietimo sistemoje ir už jos ribų reikalauja iš naujo peržiūrėti gana sėkmingai funkcionuojančią brandos egzaminų sistemą bei suderinti ją su pagrindinės mokyklos baigiamaisiais egzaminais, projekte yra siūlomos galimos sistemų plėtros kryptys.

Išvados.

1. III-ojo reformų etapo Lietuvos švietimo kaita orientuota į ES šalių švietimo siekius ir nuostatas.
2. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatose pagrindinis dėmesys sukoncentruotas į visų asmenų tinkamą išsilavinimą, galimybę įsigyti darbo rinkoje paklausią profesiją.
3. 2006-ųjų metų birželio 30 dienos įsakymu patvirtintas vidurinio ugdymo programos aprašas. Šis aprašas keičia profiline mokymo modelį. Terminas „profilinis mokymas“ nebelieka.

4. Nuo 2004/2005 mokslo metų visose bendrojo lavinimo mokyklose taikoma mokyklos vidaus audito metodika.
5. Pertvarkytas pedagogų ir vadovų rengimas.
6. Tęsiama egzaminų reforma. Rengiamasi pertvarkyti pagrindinio ugdymo ir brandos egzaminų sistemą.
7. Plečiamas mokyklų kompiuterizavimo tinklas.
8. Tęsiamas mokyklų tinklo optimizavimas.

III – jame reformų etape Švietimo ir mokslo ministerija 2006 metais įgyvendina 4 strateginius tikslus :

- 1 tikslas. Sukurti tęstinę ir visiems prieinamą švietimo sistemą.
- 2 tikslas. Užtikrinti aukštą švietimo kokybę ir veiksmingumą.
- 3 tikslas. Plėtoti šalies mokslo ir studijų sistemą tikslas.
- 4 tikslas. Stiprinti šalies intelektualinį potencialą siekiant švietimo ir mokslo kokybės ir veiksmingumo.

Įgyvendinant 1 tikslą, ŠMM ataskaitoje teigiama: „Kuriant tęstinę ir visiems prieinamą švietimo sistemą, sutelktas dėmesys į tinkamų mokymosi sąlygų, laiduojančių tęstinį mokymą ir užimtumą, sudarymą įvairių poreikių ir įvairaus amžiaus mokiniams. Baigti vykdyti mokyklų tobulinimo programos darbai, pradėti ir įgyvendinti nauji investiciniai projektai“.

2 tikslas. Mokyklos toliau buvo aprūpinamos kompiuteriais ir programine įranga. Plėtojant ugdymo turinio reformą pakoreguoti ir parengti (atnaujinti) turinį reglamentuojantys dokumentai, išleista nemaža metodinių rekomendacijų; pertvarkoma pedagogų ir vadovų rengimo ir tęstinio mokymo sistema.

3 tikslas orientuotas ne bendrojo lavinimo mokyklas, tad jis nebus aptartas.

4 tikslas. Derinant finansines švietimo reikmes su šalies galimybėmis vykdyta naujos darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimo programa, patvirtinta LRV 2004 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 745. Įgyvendinant programą mokytojų atlyginimai padidinti 4,4 proc. Deja, jie mažesni nei visos šalies vidurkis.

Mokytojų bendruomenė jau ne kartą patyrė ŠMM apgavystę (nebūtinai piktavališką), kai 2005 m. tuometiniam švietimo ir mokslo ministrui iškilmingai paskelbus apie mokytojų atlyginimų didinimą labai greitai išaiškėjo atvirkštinis to „didinimo“ rezultatas – daugeliui aukštos kvalifikacijos mokytojų atlyginimai sumažėjo. Nuo 2007m. rugsėjo 1-osios vėl neištesėtas pažadas 20 proc. kelti pedagogams algas. Švietimo darbuotojų atlyginimas yra 17 proc. mažesnis negu bendras šalies vidurkis. Nuo 2008 m. sausio 1-osios atlyginimai pakelti 10 proc., o nuo rugsėjo 1- osios – dar 15 proc. Deja, atsižvelgus į šalies ekonominę situaciją, tokie

pokyčiai pedagoginės visuomenės ne tik nedžiugina, bet ir toliau verčia streikuoti ir nepasitikėti politikais.

Pertvarkant pedagogų ir vadovų rengimą parengta Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programa (LRV 2006-05-25 nutarimas Nr. 468), sukurta nauja pedagogų kompetencijų ir jų tobulinimo bei vertinimo sistema, imtasi priemonių mokyklų vadovų kvalifikacijai tobulinti.

Vyriausybė, atsižvelgusi į praktinius mokinio krepšelio įgyvendinimo rezultatus bei savivaldybių pateiktas pastabas, didina švietimo finansavimą. Ugdymui 2005 metams skiriama 1,2 mlrd. Lt, tai yra 51,1 mln. Lt daugiau nei 2004 m. 2005 m. mokinio krepšelis didėja beveik 100 Lt. Nuo sausio 1 d. mokinio krepšelis bus 1728 Lt, o nuo rugsėjo 1 d. - 1802 Lt (2004 m. mokinio krepšelis - 1703 Lt). Nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. mokinio krepšelis padidėjo iki 3059 Lt. (Vyriausybės duomenimis). Anot S.Jurkevičiaus, „Reikėtų radikaliai spręsti apmokėjimo tvarką. Palaikau idėją, kad nedelsiant reikėtų paruošti ilgalaikę pedagogų atlyginimo kėlimo programą ir teikti ją švietimo bendruomenei svarstyti.“(internetinė prieiga:<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/71986>).

Be abejo, padaryta daug gerų ir reikalingų darbų, tačiau šiuo metu visuomenė bruzda, nes jos netenkina esama švietimo padėtis. Akivaizdu, yra daug problemų, kurios neatsispindi ŠMM pateikiamose ataskaitose.

Mokyklas prižiūrinčios institucijos moksleivių krūvių mažinimą „nuleido“ į mokyklas. Mokytojai negali mažinti moksleivio krūvio tol, kol nebus tinkamai ir labai konkrečiai (ne abstrakčiai, kaip yra dabar parengtame projekte) peržiūrėti mokymą reglamentuojantys dokumentai: Bendrosios programos, Standartai bei brandos egzaminų turinys ir reikalavimai. Be to, visa tai turi būti suderinta ir su aukštosiomis mokyklomis.

„Mokytojo metų programos projekte“ (2007) teigiama: „Švietimo reformos strategai deklaruoja, kad ji orientuojama į mokinį, tačiau įvedus moksleivio krepšelį, jo turėtojas – mokinys – susilygino su daiktu, kuriuo galima prekiauti. Mokyklų bendruomenės supriešintos - vyksta arši kova už mokinį – finansinį vienetą - ir konkurencija tarp mokyklų toli gražu ne dėl teikiamų žinių kokybės, bet dėl išlikimo. Iki šiol pagal švietimo reformos metodiką siekiama, kad išliktų kuo didesnės mokyklos. Todėl mokyklos priverstos dirbtinai riboti moksleivių migraciją, pažeisdamos jų laisvo pasirinkimo principą. Mintis apie tai, kad optimaliausia yra 600-700 vietų mokykla, tėra tik Švietimo ir mokslo ministerijos pažaduose.

Mokytojas dirbdamas su 30 moksleivių klasėje kiekvienam ugdytiniui tegali skirti po 1,5 minutės. Dėl to kenčia ne tik ugdymo kokybė, bet visiškai prarandamas dvasinis pradas. Išplėstos mokymo(si) programos ir išpūsti standartai šiandieninį moksleivį verčia vaikščiojančia

enciklopedija - teorinių žinių rinkiniu. Todėl brandžios pilietinės visuomenės kūrimas telieka gražiomis deklaracijomis arba įgauna priverstinį pobūdį.

Įvedus moksleivio krepšelį, dauguma šalies mokyklų atsidūrė aklavietėje, nes krepšelio metodika turi daug trūkumų.

Vadinamasis mokyklų tinklo optimizavimas iš tikrųjų tapo mokyklų maravimo ir naikinimo vėjumi. Švietimo reformos strategija ir jos rezultatai prieštarauja LR Švietimo įstatymui, kuriame deklaruojamas tradicijų tęstinumas. Vienas mokyklas stambinant kitų mokyklų sąskaita, ne tik paminami demokratiniai santykiai, bet naikinamos šalies kultūros tradicijos.

Švietimas vadinamas vienu svarbiausių vidaus politikos prioritetų. Apie tai daug ir garsiai kalbama, tačiau realiai šiai sričiai dėmesio skiriama per mažai.“

Panašios mintys skambėjo ir „Viešųjų konsultacijų dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatų įgyvendinimo“ rekomendacijose. Nesibaigiančios Lietuvos švietimo reformos byloja, jog atsakingų valstybės pareigūnų politinėje sąmonėje švietimas neužima deramos vietos, nes čia, vaizdžiai tariant, kalbos gerokai skiriasi nuo realių darbų. Tad akivaizdu, jog švietimui realiai tapus prioritete vidaus politikoje, bus iš tikrųjų atsigręžta į mokslą Lietuvoje.

S.Jurkevičius konstatuoja, kad „Reformos tapo permanentinės, trafaretiškai buvo ir yra perimama užsienio patirtis. Nuolatinė ir nepagrįsta kaita išvargino ne tik mokyklą, bet ir visuomenę. Daug problemų būtų galima pamėginti veiksmingai išspręsti, tačiau nėra politinės valios ir ryžto. Todėl nesudėtingos problemos tampa sudėtingos. Dalis reformų buvo gerai neapgalvotos (pvz.: profiliavimas), kitos - nesugebėtos nuosekliai įgyvendinti (pvz.: mokyklų tinklo pertvarka). Rezultatas akivaizdus, švietimo reforma stringa, o kartais susidaro įspūdis, kad sukasi ratu. Neužtenka drąsos įvardyti problemas ir pradėti jas spręsti. Tačiau nesprendžiamos problemos neišnyksta, o laikui bėgant tampa grėsmingos. ((internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/71986>).

Išvados.

1. 2003 m. parengtos mokytojų etatinio darbo apmokėjimo nuostatos, iki šiol dar neaišku, ar tikslinga įvesti etatinį apmokėjimą.
2. Kuriant tęstinę ir visiems prieinamą švietimo sistemą, baigti vykdyti mokyklų tobulinimo programos darbai.
3. Plėstas optinio ryšio tinklas, užtikrintas teikiamų paslaugų nepertraukiamumas ir saugumas.

4. Plėtojant ugdymo turinio reformą pakoreguoti ir parengti (atnaujinti) turinį reglamentuojantys dokumentai, išleista nemaža metodinių rekomendacijų; pertvarkoma pedagogų ir vadovų rengimo ir tęstinio mokymo sistema.
5. Šiandieninėje mokykloje sistemingai prarandama žinių užtikrinimo kokybė, o modernių naujovių įtvirtinti nepavyksta.
6. Naujos darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimo programa vykdyta nesėkmingai.
7. Mokyklų tinklo pertvarkos bendruosius planus patvirtinusios visos savivaldybės. Mokyklų tinklo optimizavimas turi daug trūkumų.
8. Skirtos lėšos aprūpinti mokinius vadovėliais.
9. Pertvarkant pedagogų ir vadovų rengimą parengta Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programa, imtasi priemonių mokyklų vadovų kvalifikacijai tobulinti.
10. Yra daug problemų, kurios neatsispindi ŠMM pateikiamose ataskaitose.
11. Įvedus moksleivio krepšelį, vyksta arši kova už mokinį, dauguma šalies mokyklų atsidūrė aklavietėje, nes krepšelio metodika turi daug trūkumų.
12. Mokymo(si) priemonės neatitinka skelbiamų tikslų.
13. Teisiniai dokumentai neužtikrina mokytojo teisių, arba jos telieka tik deklaracijomis.
14. Švietimo reformos strategija ir jos rezultatai prieštarauja LR Švietimo įstatymui, kuriame deklaruojamas tradicijų tęstinumas.
15. Realiai švietimas nėra prioritetinga sritis vidaus politikoje.

Apibendrinimas.

Pirmoje magistrinio darbo dalyje (Švietimo sistemos reformavimo metodiniai pagrindai) buvo apžvelgti švietimo reformų etapai Lietuvoje ir aptarta, kaip reformų etapai sąveikauja tarpusavyje, kokią įtaką Lietuvos švietimo reformoms turėjo Europos Sąjungos švietimui keliami uždaviniai.

Kitame skyriuje, „Švietimo sistemos strateginio valdymo samprata ir reformų strategijos“, supažindama su reformų valdymo strategijomis, įgyvendinimo būdais, Lietuvos švietimo valdymo struktūra, akcentuojama, kokių institucijų, valdančių švietimą, funkcijos dubliuojamos, pasiūlytas galimas funkcijų pasiskirstymas tarp švietimo grandžių.

Skyriuje „Lietuvos švietimo reformų pasekmės“ buvo detalčiai aptarta, kokių lūkesčių skatinami švietimo strategai teikė reformas bendrojo lavinimo mokykloms kiekviename reformų etape. Buvo akcentuotos tik tos švietimo reformos, kurios darė didžiausią įtaką bendrojo

lavinimo mokykloms. Aptarta, ar įgyvendinti uždaviniai ir pasiekti rezultatai, kurių buvo tikimasi taikant reformą. Deja, tenka pripažinti, kad ŠMM pateiktose ataskaitose teigiama, kad pavyko įgyvendinti reformą (pvz., profiliavimo, mokinio krepšelio, mokyklų tinklo optimizavimo reformas), tačiau praktikoje matoma, kad reformų įgyvendinimas atnešė didelę moralinę ir materialinę žalą. Čia buvo itin svarbu panagrinėti, ką apie įvairias taikytas reformas ir švietimo situaciją Lietuvoje mano mokslininkai, kaip jas vertina pedagoginė visuomenė.

Aptarta reformuota švietimo sistema Lietuvoje leidžia susikoncentruoti į tuos dalykus, kurie yra patys aktualiausi, ir, rengiantis empiriniam tyrimui, išskirti pagrindinius reformų elementus - tuos, nuo kurių priklauso visos švietimo visuomenės gerovė: pedagogų, ugdytinių ir jų tėvų. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad dalis mokslininkų sutinka, kad reformos duoda apčiuopiamų rezultatų, dalis teigia, kad reformos paprastai laukiamų rezultatų neatneša, dar kita dalis teigia, kad, nors reformos gali duoti apčiuopiamų rezultatų, tačiau tie rezultatai dažnai būna laikini – reformų rezultatus galima palyginti su normalaus pasiskirstymo kreive (pakyla ir paskui vėl nusileidžia). Mokslininkai, teigiantys, jog reformos paprastai neduoda laukiamų rezultatų, pateikia įvairias to priežastis: kartais reformos įdiegiamos per greitai, atlikus eksperimentą tik keliose mokyklose ir trumpą laiką – tokiu atveju reformos gairės būna nepakankamai pagrįstos; kartais reformų siekiai būna pernelyg aukšti ir dėl to reikiamų rezultatų nesulaukia; kartais reformų teorija nesisieja su jų įgyvendinimu; dar kitais atvejais – mokytojai naujų idėjų perimti yra nepajėgūs ir neparengti. Kai kurie mokslininkai teigia, jog reformos nesulaukia teigiamų rezultatų, nes jos paprastai būna orientuotos į mokyklos ir klasės aplinkos kaitą, tačiau mokyklos nėra salos, o mokinių pasiekimai yra stipriai veikiami ne tik mokyklos edukacinių aplinkų. Akivaizdu, jog nors švietimas vadinamas vienu svarbiausių vidaus politikos prioritetų, tačiau realiai šiai sričiai dėmesio skiriama per mažai. Tad būtina, atlikus tyrimą ir apklausus mokyklų vadovus, mokytojus, mokinių tėvus, išsiaiškinti, kaip konkretūs asmenys vertina švietimo reformas, ar, jų manymu, pasiekti tikslai, Švietimo ir mokslo ministerijos deklaruoti pagrindžiant švietimo įstaigų reformų būtinumą. Bus išskirti pagrindiniai požiūrio rodikliai ir pateiktos galimos išvados švietimo reformų strategams, kokios yra švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose.

5. ŠVIETIMO REFORMŲ PASEKMIŲ VIDURINĖSE MOKYKLOSE EMPIRINIS TYRIMAS

5.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo organizavimas ir imtis. Imties sudarymo principai ir dydžiai bei jų pagrindimas:

1. *Tyrimas atliktas tikslinėmis imtimis:* gimnazijų mokytojai, vadovai ir mokinių tėvai. *Generalinė aibė:* 73 mokytojai, 11 vadovų ir 66 mokinių tėvai. Iš viso - 150 respondentų.
2. *Tyrimo imties tipas stratifikuotas.* Tyrimo imtis sudaryta remiantis tiksliniu ir atsitiktiniu atrankos metodu. Apklausoje dalyvavo dviejų respublikos gimnazijų (Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos) vadovai, mokytojai ir mokinių tėvai. Buvo apklausti visi vadovai, didžioji dalis pedagogų ir atsitiktinės atrankos principu apklausti mokinių tėvai.

Tyrimo instrumentų pagrindimas. Informacijai apie mokyklų vadovų, mokytojų ir mokinių tėvų požiūrį į švietimo reformas Lietuvoje surinkti buvo parengtos 3 anketos. Anketų klausimai buvo sudaryti remiantis Mokslinių tyrimų metodologijos rekomendacijomis, paskaitų medžiaga ir asmenine patirtimi. Mokyklų vadovų anketos klausimyną sudaro 20 uždarų klausimų, 6 iš jų pateikiami papildančiais blokais, kuriuose dar yra po 4-5 klausimus (2, 4, 11, 13, 16, 19, 21). Iš viso – 47 klausimai. Pedagogų anketos klausimyną sudaro 18 uždarų klausimų, 6 iš jų pateikiami papildančiais blokais, kuriuose dar yra taip pat po 3 - 6 klausimus (2, 5, 12, 13, 16, 18). Iš viso – 38 klausimai. Mokinių tėvų anketą sudarė 12 klausimų, 3 iš jų pateikti išplėstai (6, 7 ir 11). Iš viso - 23 klausimai.

Apklausiai iš viso buvo pateiktas 108 klausimai. Anketose buvo formuluojami klausimai apie požiūrį į švietimo būklę Lietuvoje, stengtasi nustatyti, kokia respondentų nuomonė apie vykdomas švietimo reformas vidurinėse mokyklose, kokias problemas jie išvelgia ir kokius galimus būdus joms spręsti siūlo, kokiems būdams gerinant švietimo sistemos valdymą pritaria. Klausimuose buvo stengtasi atskleisti, kiek pedagoginė visuomenė yra susipažinusi su LR pagrindiniais švietimo dokumentais. Siekiant rezultatų patikimumo buvo prašyta anketas pildyti anonimiškai.

Tyrimo patikimumui (reliabilumui) laiduoti buvo dubliuojami kai kurie klausimai anketose skirtingoms respondentų grupėms: vadovams, mokytojams ir mokinių tėvams. Norint palyginti vadovų, mokytojų ir mokinių tėvų požiūrius į vykdomas reformas, buvo pateikti susiję klausimai:

- 1, 18, 19, 20 kl.(vadovams),
- 3, 9, 11, 12 kl. (tėvams) ir

- 1, 15, 16, 17 kl (mokytojams).

Klausimyno administravimas. 2008 m. vasario buvo parengtas klausimynas ir pateikta pilotinė apklausa 10 mokytojų, 4 vadovams ir 10 tėvų. Atsižvelgus į gautas pastabas, klausimynas buvo pakoreguotas ir kovo mėn. pradėta tyrimo procedūra. Apklausa skirtingose respondentų grupėse buvo atlikta tuo pačiu metu. Manytina, kad gerokai įpusėjus mokslo metams ir netylant diskusijoms dėl švietimo sektoriuje esančių problemų pedagoginė visuomenė ir mokinių tėvai galėjo objektyviai atsakyti į pateiktus klausimus. Buvo išdalinta 11 anketų mokyklų vadovams (sugrįžo visos), 120– mokytojams (sugrįžo 111) ir 200 – tėvams (sugrįžo 188).

Tyrimo aprašas. Kadangi iš viso respondentams buvo pateiktas 108 klausimai, ne visi klausimai pateikti apdoroti grafiškai. Išsamiau aprašyti tie klausimai, kurie aktualiausi nagrinėjant švietimo reformų pasekmes vidurinėse mokyklose, ir tie, kur nustatytas statistikai reikšmingas respondentų atsakymų skirtumas, t.y. p - reikšmė mažesnė už 0,05.

Mokytojų požiūris į vykdomas švietimo reformas.

Šiame tyrime buvo nagrinėtas mokytojų požiūris į vykdomas švietimo reformas. Respondentų nuostatomis išreikšti buvo pasirinkta ranginė matavimo skalė. Kiekvieno atsakymo atveju apskaičiuoti rangų procentiniai dažniai ir suderinamumo kriterijus (χ^2) neparametrinėms hipotezėms apie kintamojo skirstinį populiacijoje tikrinti. Duomenys buvo apdoroti programiniu paketu SPSS 16.0 for Windows. Sprendimas kiekvienu atveju priimtas naudojantis p – reikšme. Kuomet p - reikšmė mažesnė už 0,05, hipotezė apie požymių nepriklausomumą buvo atmetama.

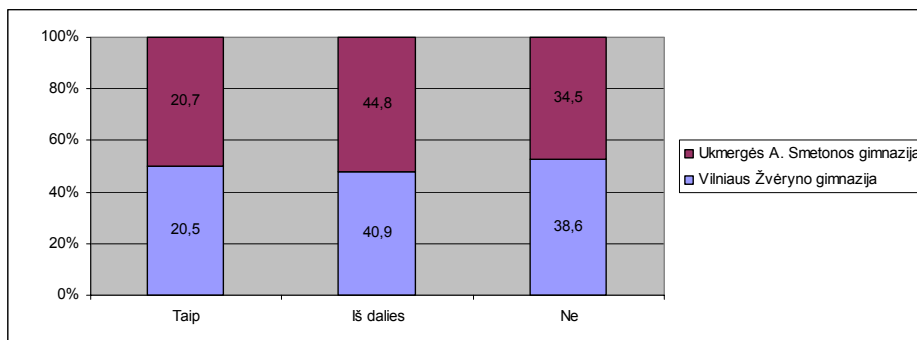
Svarbu buvo nustatyti, ką apie reformuojamą švietimą mano tiesioginiai jo vykdytojai – pedagogai. Jiems buvo pateikti klausimai, į kuriuos reikėjo atsakyti remiantis asmenine patirtimi.

Pirmiausia buvo siekta nustatyti, ar mokytojai susipažinę su dokumentais, reglamentuojančiais jų darbą. Įvertinus klausimo, „Ar susipažinęs su pedagogų atestavimo nuostatais?“, atsakymus, paaiškėjo, kad didžioji pedagogų dalis teigia, jog yra susipažinę su nuostatais. „Taip“ atsakė 68,2% Vilniaus Žvėryno gimnazijos mokytojų ir 82,8% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokytojų. Likusieji atsakė, jog su šiais dokumentais yra susipažinę iš dalies. Akivaizdu, jog visiems pedagogams svarbi jų ateitis: kvalifikacijos kėlimo sąlygos ir, be abejo, finansinė to nauda.

Toliau buvo teirautasi, „Ar esate susipažinęs su bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika?“. Atsakymai į šį klausimą nedaug kuo skiriasi nuo ankstesniųjų: „Taip“ atsakė 65,9% Vilniaus Žvėryno gimnazijos mokytojų ir 44,8% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokytojų. Likusieji atsakė, jog su šiais dokumentais yra susipažinę iš dalies: 31,8% Vilniaus Žvėryno gimnazijos mokytojų ir 48,3% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokytojų.

Kitas svarbus dokumentas - Brandos ir pagrindinio ugdymo egzaminų nuostatai. Čia mokytojai beveik vienbalsiai tvirtina žinantys šiuos nuostatus: 84,1% Vilniaus Žvėryno gimnazijos mokytojų ir 89,7% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokytojų. Likusieji teigia susipažinę su šiuo dokumentu tik iš dalies. Toks atsakymų pasiskirstymas nestebina, nes bene svarbiausias mokyklų tikslas – tinkamai parengti mokinius brandos egzaminams, juolab kad dėl rezultatų mokyklos tarpusavy varžosi, yra reitinguojamos.

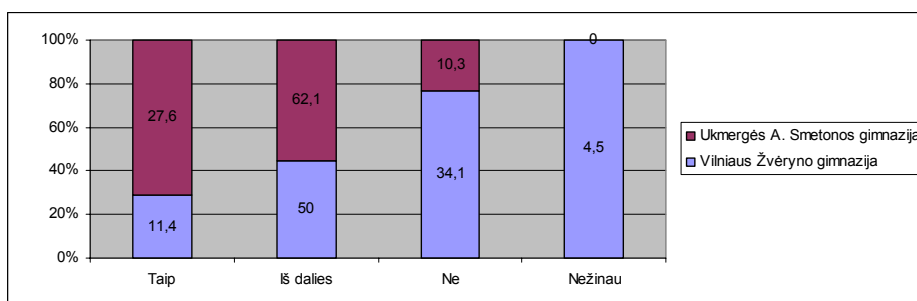
Įvertinus atsakymo, „Ar esate susipažinęs su moksleivio krepšelio finansavimo principais?“, paaiškėjo, kad čia mokytojų susidomėjimas bei aktyvumas menkesnis (1 pav.).

1 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą, „Ar esate susipažinęs su moksleivio krepšelio finansavimo principais?“, pasiskirstymas (proc.).

Tik po 20% abiejų gimnazijų mokytojų atsakė, jog yra susipažinęs su finansavimo principais. Kiek daugiau nei 40% pedagogų susipažinęs iš dalies. Galima daryti prielaidą, kad mokytojai mažiau domisi šia sritimi, nes nuo jų nuomonės niekas nepriklauso – ji, skirstant lėšas, įtakos neturi. Tad ir mokytojų domėjimasis kur kas menkesnis. Būtina pastebėti, kad atsakant į visus prieš tai aptartus klausimus nenustatytas statistikai reikšmingas skirtumas tarp atsakymų ($p > 0,05$), t.y., atsakant nebuvo skirtumo, kurios mokyklos pedagogai atsakinėja.

Paskutinis klausimas apie dokumentus – „Ar esate susipažinęs su mokyklų tinklo optimizavimo principais?“. Šįkart užfiksuotas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas: $p = 0,039$, $df = 3$. Skirtingų mokymo įstaigų mokytojų atsakymai išsiskyrė (2 pav.).

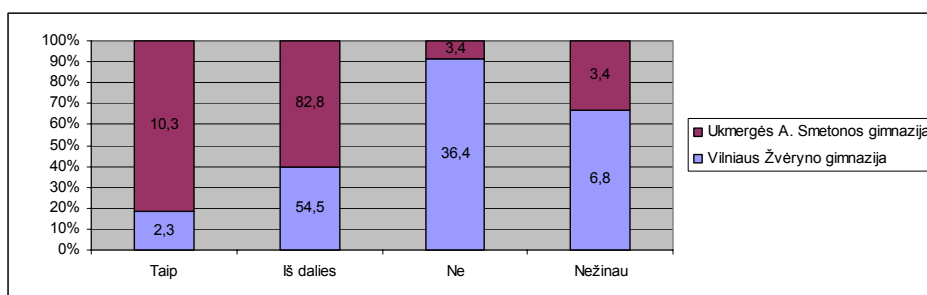
2 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą, „Ar esate susipažinęs su mokyklų tinklo optimizavimo principais?“, pasiskirstymas (proc.).

Paiškėjo, kad Ukmergės mokytojai geriau susipažinęs su šiuo dokumentu. Žinant realią situaciją toks atsakymų skirtumas paaiškinamas: Ukmergėje viso labo tėra 6

vidurinės mokyklos, miesto pedagogai gana glaudžiai bendrauja tarpusavy, tad jiems kur kas aktualesnis mokyklų tinklo optimizavimo klausimas nei didmiestyje. Net 89,7% ukmergiškių ir tik 61,4% vilniečių atsakė su minėtu dokumentu susipažinę ar susipažinę iš dalies. Santykinai nemažai Vilniaus mokyklos mokytojų daliai šis klausimas visai neaktualus.

Sužinojus, kaip mokytojai susipažinę su pagrindiniais švietimo reformų dokumentais, buvo siekiama sužinoti, ką jie mano apie patį procesą, kurį reglamentuoja minėtieji dokumentai.

Buvo klausta, kaip pedagogai vertina naują pedagogų atestacijos tvarką. Statistinė duomenų analizė atskleidė, kad priklausomai nuo to, kurioje mokykloje mokytojai dirba, atsakymai reikšmingai skiriasi ($p=0.05$, $df = 3$). Ukmergės gimnazijos mokytojai kur kas geresnės nuomonės apie pedagogų atestacijos reformą. Nors visiškai naują tvarką patenkinti tik 10,3% Ukmergės atstovų, tačiau net 82,8% patenkinti bent iš dalies. Vilniaus mokytojai žymiai skeptiški: patenkintųjų tėra vos 2%, „Iš dalies“ atsakė 54,5%, tačiau net 36,4% vilniečių mano, kad pedagogų atestacijos reforma vykdoma netinkamai (3 pav.).

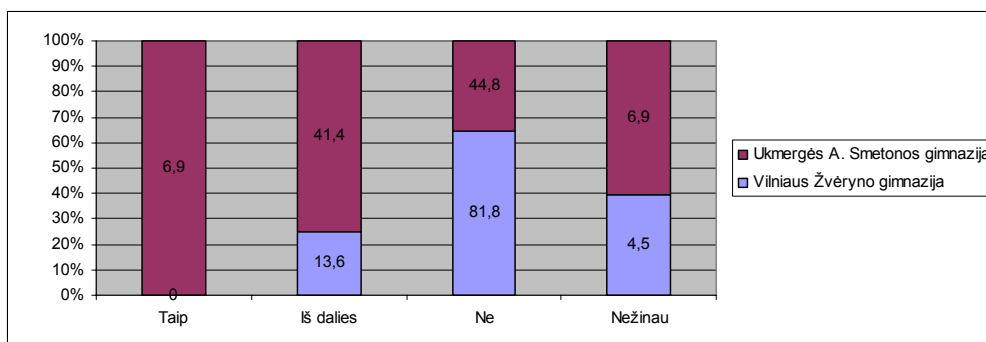
3 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą „Kaip vertinate naują pedagogų atestacijos tvarką?“, pasiskirstymas (proc.).

Į klausimą „Ar aiški bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategija?“, abiejų mokyklų mokytojų atsakymai gana pesimistiški. Net 52,3% Vilniaus gimnazijos ir 27,6% Ukmergės mokytojų atsakė „Ne“. Situaciją švelnina 58,6% ukmergiškių, atsakiusių „Iš dalies“. Prisiminus, kad būtent su šiuo dokumentu mažiausiai pedagogų buvo susipažinę, nenorom peršasi išvada, kad mokytojai prasčiausiai vertina tai, kas jiems yra neaišku ir kur jų nuomonė nieko verta - švietimo strategai dirba tik jiems patiems aiškia kryptimi.

Kitas klausimas, susijęs su finansavimo reforma, buvo: „Ar mokinio krepšelio reformos metodika atitinka lūkesčius?“ Šis klausimas buvo išskaidytas į 6 dalis. Kadangi tarp mokytojų atsakymų, dirbančių skirtingose mokyklose, nenustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p>0,05$), tai pateikiamas tik bendros mokytojų nuostatos, leidžiančios daryti išvadą apie pedagogų nusiteikimą šios reformos atžvilgiu. Teiginiui, kad mokinio krepšelio reforma gerina mokinių gaunamų žinių kokybę pritaria didžioji dalis pedagogų: 86,4% Vilniaus Žvėryno gimnazijos mokytojų ir 96,6% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos

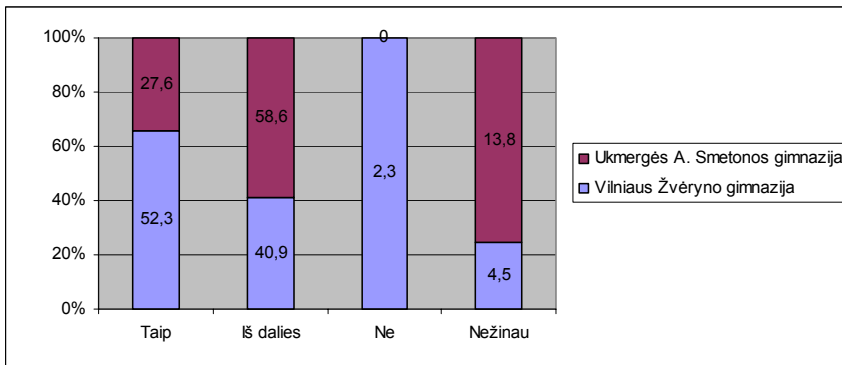
mokytojų. Mokytojai santykinai teigiamai nusiteikę, kad numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją ir darbo stažą (82,8% Ukmergės pedagogų ir 68,2% Vilniaus pedagogų), ne prastai vertina ir skiriamas lėšas vadovėliams įsigyti. 82,8% Ukmergės pedagogų ir 66,2% Vilniaus mokytojų bent iš dalies sutinka, kad ŠMM rūpinasi, kad mokyklos būtų aprūpintos vadovėliais.

Tačiau, anot mokytojų, itin mažai skiriama lėšų mokytojų kanceliarinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti (4 pav.). Nors Ukmergės mokytojai pakantesni už Vilniaus Žvėryno gimnazijos pedagogus (nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp atsakymų; $p = 0,0076$, $df = 3$), bet čia jau matosi ryškus mokytojų nepasitenkinimas: net 81,8% Vilniaus ir 44,8% Ukmergės respondentų situacija nepatenkinti. Ir tai natūralu – mokytojai iš savo lėšų priversti sau pirkti metodines knygas, reikalingas kasdieniam jų darbui, rinkti pinigų iš mokinių, kad galėtų dauginti kopijuojamą medžiagą, būtiną norint kokybiškai dirbti per pamokas. Kiek dar žinoma įstaigų, kur darbuotojai už savo lėšas pirktų darbui reikalingas priemones? Klausimas retorinis.

4 pav. Mokytojų nuomone, „Ar finansavimo reformos metodika atitinka lūkesčius: pakankamai skiriama lėšų mokytojų kanceliarinėms išlaidoms ir metodinei literatūrai įsigyti?“, pasiskirstymas (proc.).

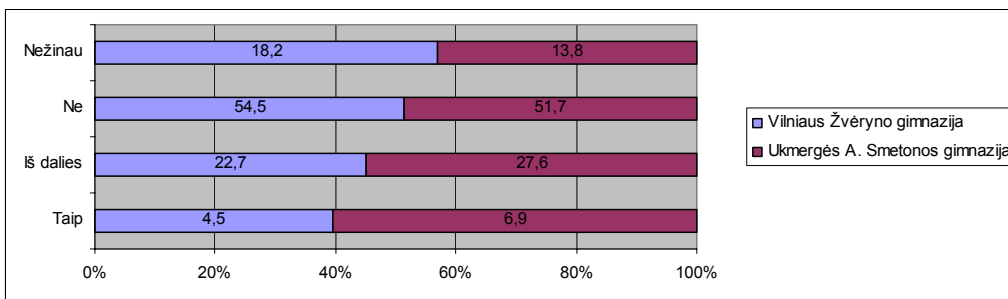
Mokytojų buvo klausta, „Ar, Jūsų nuomone, tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą?“. Kad būtų išvengta nesusipratimų, prie klausimų buvo parašytas paaiškinimas: „**Decentralizuotas valdymas** – tai vadovavimas, kai teisė priimti sprendimus suteikiama mokyklų darbuotojams. Jis leidžia greitai priimti sprendimus, kurių reikalauja situacija, nors jie ir prieštarautų ŠMM nuomonei“. Nors statistikai reikšmingas atsakymų tarp skirtingų gimnazijų nenustatytas, vis tik matoma, kad šiai galimybei Vilniaus pedagogai (52,3% - „Taip“, 40,9% - „Iš dalies“) pritartę entuziastingiau nei Ukmergės respondentai (27,5% „Taip“, 56,5% „Iš dalies“) (5 pav.).

5 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą „Ar, Jūsų nuomone, tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą?“, pasiskirstymas (proc.).

Mokytojų nuomone, reikalinga padidinti mokyklų finansinį savarankiškumą. Tai užtikrintų didesnę finansinę mokyklų atsiskaitomybę, atsakomybę, leistų skaidriau ir tikslingiau valdyti turimas lėšas.

Dar viena vis reformuojama švietimo sritis – darbo apmokėjimas. Bene daugiausia diskusijų ir net streikų kyla dėl pedagogų netenkinančių darbo apmokėjimų sąlygų. Jau keletą metų vis planuojama įvesti etatinį darbo apmokėjimą. Nors iki šiol ŠMM tam nepasirengusi, vis dėlto ir neatsisakyta kada nors įgyvendinti minėtąjį sumanymą. Tad svarbu buvo sužinoti, ar pedagogai pritaria etatinio darbo apmokėjimo tvarkai. Abiejų gimnazijų mokytojų nuomonė iš esmės sutampa (6 pav.), daugiau kaip pusė apklaustųjų atsakė, kad tam nepritaria.

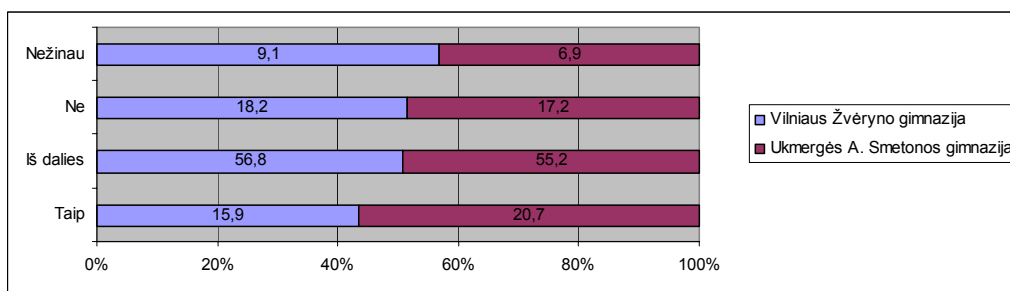

6 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą „Ar pritariate pedagogų etatinio darbo apmokėjimo tvarkai?“, pasiskirstymas (proc.).

Tik labai maža mokytojų dalis (4-7%) norėtų, kad būtų etatinis darbo apmokėjimas. Tad dabartinis darbo užmokesčio projektas, kaip rodo apklausa, turi būti taisytinas.

Niekam nekyla abejonių, kad pagrindinis reformuojamų mokymo įstaigų tikslas – tinkamai paruošti mokinius brandos egzaminams, kad jie galėtų sėkmingai tęsti mokslus aukštosiose mokyklose. Mokinių žinių lygį reglamentuoja „Bendrosios programos“ ir „Mokymo standartai“, todėl mokytojams buvo pateiktas klausimas: „Ar mokymo tvarką

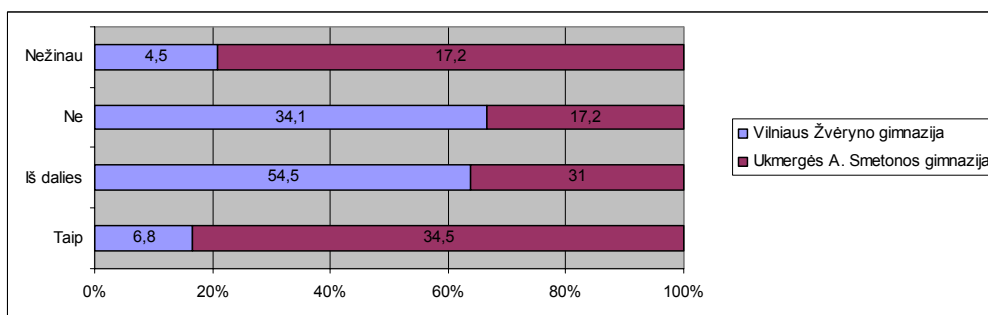
reglamentuojantys dokumentai: bendrosios programos, standartai - atitinka brandos egzaminų turinį ir reikalavimus?‘‘

7 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą, „Ar mokymo tvarką reglamentuojantys dokumentai: bendrosios programos, standartai - atitinka brandos egzaminų turinį ir reikalavimus?“, pasiskirstymas (proc.).

Guodžia tai, kad 55-56% abiejų gimnazijų mokytojų respondentai (7 pav.) mano, kad bent iš dalies minėtieji dokumentai atitinka egzaminų turinį ir reikalavimus. Iš tiesų, mokytojų nuomonė yra pagrįsta: mokymo programos yra pernelyg apsunkintos, mokytojai dažnai nespėja kokybiškai išeiti numatytos programos dėl laiko stokos, sunku tinkamai parengti ugdytinius brandos egzaminams. Tad ir ši sritis, kaip rodo apklausos duomenys, dar tobulintina.

ŠMM ataskaitose džiaugiamasi, kad vykdoma audito reforma, buvo tikimasi, kad šioji reforma atneš daug teigiamų pokyčių. Mokytojų buvo klausta, ką jie mano apie šią reformą, kokias realias jos pasekmes jie jaučia. 82-87% abiejų gimnazijų pedagogai teigia, kad išitraukimas į audito reformos vykdymą atitraukia nuo tiesioginio darbo, net 67,2% Vilniaus mokytojų ir 58,6% Ukmergės pedagogų pripažįsta, kad šis darbas neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų ir tik iš dalies padeda įsivertinti (8 pav.).

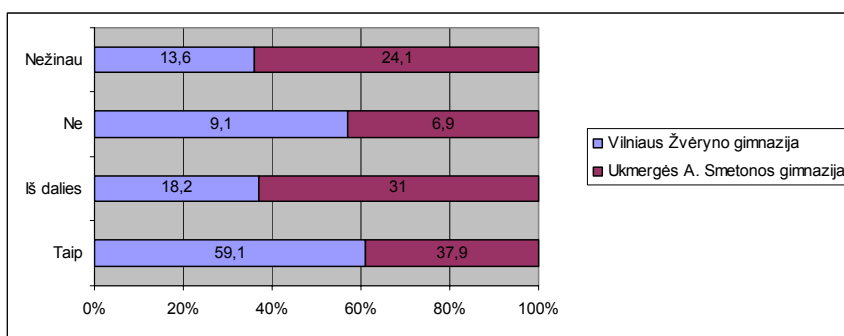

8 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą, „Vidaus audito reforma: ar padeda įsivertinti?“, pasiskirstymas (proc.).

Atsakant į klausimą, ar audito reforma padeda įsivertinti, tarp mokyklų nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p < 0,05$). Kaip matyti, rajono mokytojai kiek geriau atsiliepia apie galimybę įsivertinti: 34,5% ukmergiškių ir vos 6,8% vilniečių sutinka, kad šios reformos vykdymas padeda įsivertinti, iš dalies tą gali padaryti 54,5% Vilniaus ir 31% Ukmergės mokytojų.

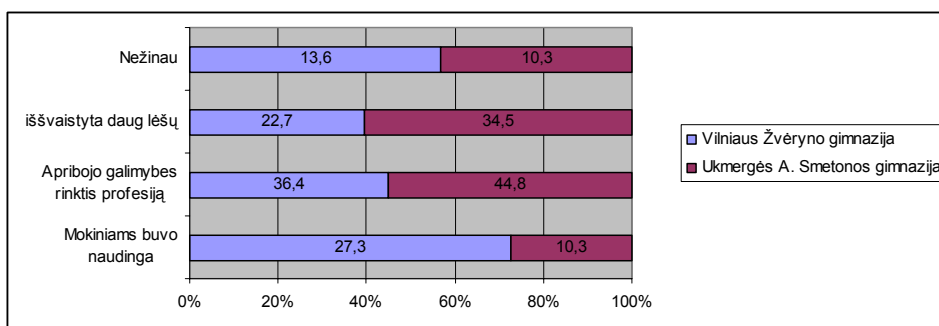
Gana daug kalbama apie mokyklų tinklo optimizavimo reformą, apie tai rašyta ir šio darbo 39 – 40 puslapyje. Todėl pedagogų buvo klausama, ar jie sutinka, kad ši reforma pasiekė tikslą: po jos mokiniai jaučiasi daug saugesni, pagerėjo mokinių mokymo lygis, tėvams lengviau pasirinkti tinkamą mokymo įstaigą. Deja, net 43-47% abiejų gimnazijų mokytojų atsako „Ne“, tik apie 27% respondentų atsakymai yra teigiami. Čia abiejų mokyklų mokytojų nuomonė sutampa. Tuomet dar buvo teirautasi, ar jie išvelgia ir kitokio pobūdžio pasekmes: vaikams sunku adaptuotis, daliai mokinių užkertama tolimesnio mokymosi galimybė, per prievartą naikinamos gerai besitvarkančios mokyklos. Atsakymai pesimistiški.

Kaip matyti 9 pav., didžioji dalis Vilniaus mokytojų atsako „Taip“. Situacija tokia, mat Žvėryno gimnaziją norima išgryninti, o tam priešinasi mokyklos bendruomenė, permainos skaudžiai paliečia visus mokytojus, mokinius ir jų tėvus. Nepalankiai šią reformą vertina ir Ukmergės mokytojai, statistikai reikšmingas atsakymų tarp gimnazijų nenumatyta, $p > 0,05$.

9 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą „Mokyklų tinklo optimizavimo reforma: per prievartą naikinamos gerai besitvarkančios mokyklos?“, pasiskirstymas (proc.).

Daug lėšų iššvaistyta vykdant profilinio mokymo reformą. Mokytojų klausta: „Kaip Jūs vertinate profilinio mokymo reformą?“. Mokytojams buvo pateikti 4 atsakymų variantai. 10 pav. matyti, kad didžiausią žalą, anot respondentų, reforma atnešė mokiniams – apribota galimybė rinktis profesiją (atsakė 36,4% vilniečių ir 44,8% ukmergiškių). Kita blygybė – iššvaistyta daug švietimui taip trūkstamų lėšų (atitinkamai 22,7% ir 34,5%). Vis tik tai pastebima, kad 27,3% Vilniaus ir tik 10,3% Ukmergės pedagogų išvelgia reformos naudą.

10 pav. Mokytojų atsakymų į klausimą „Kaip Jūs vertinate profilinio mokymo reformą?“, pasiskirstymas (proc.).

Mokytojų buvo paprašyta įvertinti pasiūlytus būdus švietimo sistemoje matomoms problemoms spręsti. Kad būtų sumažintas mokinių skaičius klasėse labai pritaria 73% ir pritaria 25% abiejų mokyklų mokytojų. Siūlymą padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams, palaiko 92 - 93,2% respondentų. Galimybei padidinti tikslinius mokesčius mokykloms statyti ir renovuoti pritartų 60-80% mokytojų, o tiksliniam mokesčių, skirtų švietimui, padidinimui pritaria 70-80% pedagogų ($p > 0,05$, statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas nenustatytas).

Labai svarbu nustatyti, ar mokytojai pritaria pasiūlytiems būdams gerinant švietimo sistemos valdymą: 1) Vyriausybė savo idėjomis turi užtikrinti pedagoginės visuomenės paramą; 2) Mokykloms suteikti daugiau savivaldos; 3) Savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą; 4) Mokyklų tarybos sprendžia, kaip panaudoti lėšas. Kadangi statistiškai reikšmingas atsakymų skirtumas nenustatytas, $p > 0,05$, tai schemos pateiktos nebus, tik aptartas mokytojų teiginio vertinimas. Vertindami teiginius respondentai buvo gana vieningi, net 98% visų apklaustų mokytojų mano, kad Vyriausybė, norėdama efektyviai įgyvendinti savo idėjas, privalo užsitikrinti pedagoginės visuomenės paramą, pirmiausia ją įtikinti, kad įgyvendinami pokyčiai duos apčiuopiamos naudos.

Didžioji mokytojų dalis (91% Vilniaus gimnazijos ir 90% Ukmergės gimnazijos mokytojų) taip pat pritaria, kad efektyvus valdymo pokytis būtų daugiau galių suteikęs pačioms mokymo įstaigoms priimti sprendimus: tvirtinti mokyklos taisykles ir mokymo planus bei programas, skirti ir atleisti mokytojus ir direktorius.

Perskirsčius švietimo valdymo funkcijas, savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą. Tokiai idėjai pritaria 67%-75% respondentų. Likusi apklaustųjų dalis tam pritartų iš dalies.

Paskutinis teiginys, kaip gerinti valdymo sistemą, „Mokyklų tarybos sprendžia, kaip panaudoti lėšas“. Už tai, kad mokyklų taryboms būtų leidžiama spręsti, kaip disponuoti turimomis lėšomis, pritartų arba labai pritartų 98% -99% mokytojų. Juk mokyklų tarybas sudaro ne tik mokyklos administracija, bet ir pačių mokytojų išrinkti autoritetingiausi mokytojai, pelnę bendruomenės pasitikėjimą, mokinių tėvų komitetas. Akivaizdu, kad konkrečioje įstaigoje dirbantys specialistai, kasdieną susiduriantys su įvairiomis problemomis, geriausiai žino, ko reikia jų mokykloje, kam turi būti skiriama daugiausia lėšų, kokių problemų sprendimas yra prioritetas.

Ir galutinį mokytojų požiūrį į vykdomas švietimo reformas parodo tai, kad net 62-63% mokytojų mano, kad švietimas nėra prioritetinga šalies politikos sritis, o dabartinė švietimo

reforma reikalingiausia ŠMM valdininkams. Taip mano 69% Ukmergės ir net 82% Vilniaus mokytojų.

Mokytojų požiūrio į vykdomas švietimo reformas apibendrinimas. Išanalizavus mokytojų požiūrį į švietimo reformas paaiškėjo, kad pedagogai gana gerai susipažinę su jų darbu reglamentuojančiais dokumentais: Pedagogų atestavimo nuostatais, Bendrojo lavinimo mokyklų vidaus audito metodika, Brandos egzaminų nuostatais, moksleivio krepšelio finansavimo ir mokyklų tinklo optimizavimo principais.

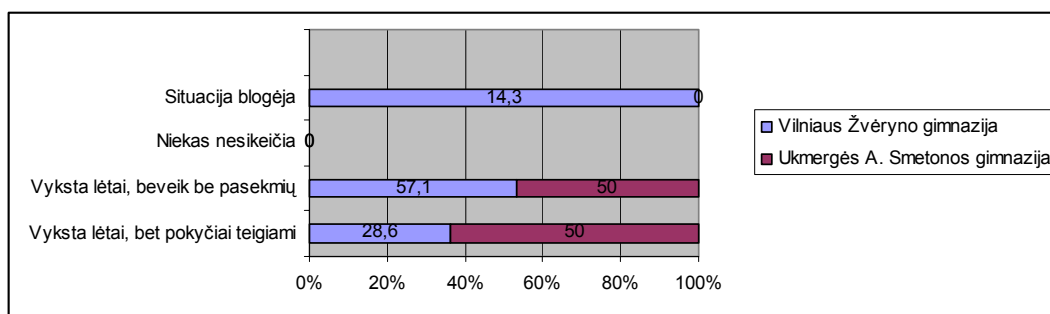
Iš esmės ryškėja pesimistinės mokytojų nuostatos kalbant apie reformuojamą švietimą. Nors rajono mokytojai yra nuolaidesni ir, lyginant su Vilniaus mokytojais, kiek palankiau vertina švietimo situaciją, vis tiktai aiškiai matoma, kad reformų pasekmės dažnai yra ne tokios, kokių buvo laukiama ir kas atsispindi ŠMM pateiktose ataskaitose. Mokytojai mano, kad suteikus daugiau laisvės (pvz., įvedus decentralizuotą valdymą) mokyklų situacija pagerėtų. Jie labai pritaria, kad reikia ieškoti būdų, kaip spręsti esančias problemas. Iš pateiktų 4 galimybių nei ties viena nebuvo pažymėtas atsakymas „Nežinau“. Tai liudija mokytojų susirūpinimą švietimu ir jo ateitimi.

Apklauskos duomenys liudija, kad mokytojai labai pritarė siūlytiems švietimo valdymo pokyčiams, nes vykdomos švietimo reformos, anot pedagogų, krypta netinkama linkme, neatneša realios naudos deklaruojamiems jos gavėjams – mokiniams ir mokytojams. Liūdniausia, kad švietimas nevertinamas kaip prioritetinga vidaus politikos sritis, o dabartinė švietimo reforma reikalingiausia valdininkams. Akivaizdu, kad švietimo reformas Lietuvoje reikia labai koreguoti, nes pasekmės nedžiugina.

5.3. Mokyklų vadovų požiūris į vykdomas švietimo reformas.

Empiriniame tyrime dalyvavo visi abiejų (Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos) mokyklų vadovai. Vadovai – tarsi tarpininkai tarp ŠMM valdininkų ir mokyklų pedagogų. Jų nuomonė tiriant švietimo reformų pasekmes vidurinėse mokyklose labai svarbi. Be abejonės, 11 vadovų nuomonė nėra pakankama, kad būtų galima teigti, jog taip mano didžioji dalis Lietuvos mokyklų vadovų, bet faktas, kad iš pateiktų 43 klausimų nei karto nebuvo nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p > 0,05$), liudija bendras vadovų nuostatas.

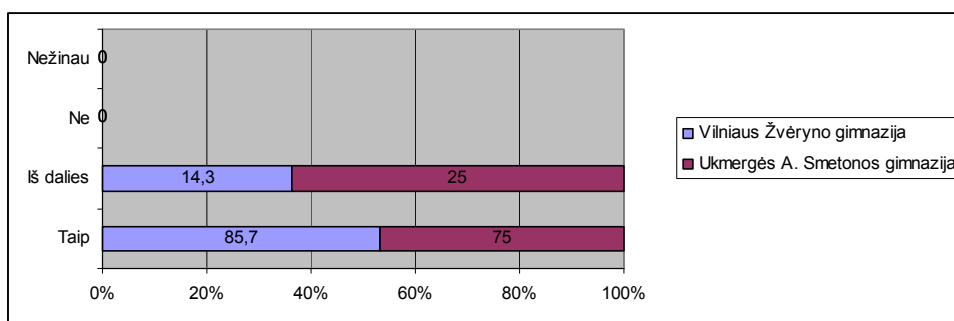
Kaip ir mokytojų, vadovų visų pirma buvo teirautasi, „Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?“. Atsakymų pasiskirstymas užfiksuotas 11 pav.

11 pav. Mokyklų vadovų atsakymų į klausimą „Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?“, pasiskirstymas (proc.).

Kaip matyti, 57,1% Vilniaus gimnazijos vadovų ir 50% Ukmergės gimnazijos vadovų mano, kad švietimo reformos vykdomos per lėtai, pasekmės (o juk laukiamos tik teigiamos pasekmės) beveik neįjuntamos. Reikėtų pasidžiaugti, jog visoje didžiulėje reformuojamoje švietimo sistemoje vadovai mato ir teigiamų pokyčių. 50% Ukmergės ir 28,6% Vilniaus mokyklų vadovų jaučia ir teigiamų pokyčių. Kad niekas nesikeičia, atsakymų neužfiksuota, bet 14,3% respondentų iš Vilniaus mano, kad situacija blogėja.

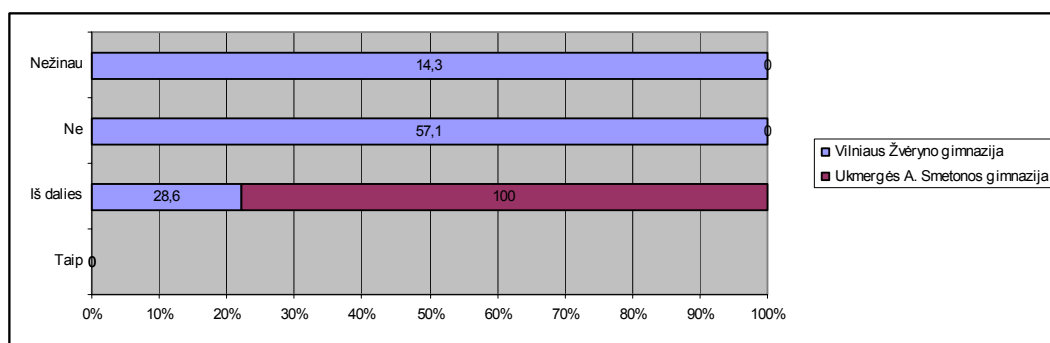
Vadovų buvo prašoma įvertinti Švietimo strateginio valdymo subjektų suderinamumą: 1) Seimas; 2) Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, apskričių viršininkai; 3) savivaldybės institucijos; 4) mokyklos steigėjas; 5) mokyklos vadovas. Respondentams buvo pateikti 4 išskaidyti vertinimo principai ir 4 galimi atsakymo variantai (rangingė skalė). Iš pradžių buvo prašyta įvertinti teiginį: „Per mažai domimasi mokyklų vadovų nuomone apie ketinamą įdiegti naujovę“.

12 a) pav. Teiginio: „Per mažai domimasi mokyklų vadovų nuomone apie ketinamą įdiegti naujovę“, vertinimų pasiskirstymas (proc.).

Kaip matyti 12 a) pav., didžioji apklaustų vadovų dalis atsako teigiamai. Jau šis atsakymas prieštarauja demokratiško švietimo sistemos valdymo sampratai.

Kad „Viršūnės teikia pagalbą, eina į diskusijas su mokyklų vadovais“ nesutinka nei vienas vadovas, deja, 71-75% apklaustųjų atsako „Ne“. Galiausiai įvertinti buvo pateiktas teiginys: „Valdymo sistema yra tinkamai sutvarkyta“. Atsakymai pavaizduoti 12 b) pav.

12 b) pav. Teiginio: „Valdymo sistema yra tinkamai sutvarkyta“, vertinimų pasiskirstymas (proc.).

Nors statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas tarp mokyklų nenustatytas ($p = 0,308$), vis tik matome, kad Vilniaus vadovai nusiteikę priešiščiau, jų vertinimai skeptiškesni: 57,1% mano, kad švietimo valdymo sistema sutvarkyta netinkamai, 28,6% atsakė „Iš dalies“. Ukmergės vadovai 100% atsakė „Iš dalies“. Nors valdymo sistema ukmergiškių taip pat netenkina, jie kiek palankiau yra linkę vertinti vadovybės veiksmus.

Apibendrinant mokyklų vadovų strateginio valdymo subjektų suderinamumo vertinimą galima teigti, kad, anot respondentų, valdymo sistema sutvarkyta netinkamai, nėra klausimų sprendimų suderinamumo. Deja, jokiaje ŠMM pateiktoje ataskaitoje ar deklaracijoje apie tai nekalbama.

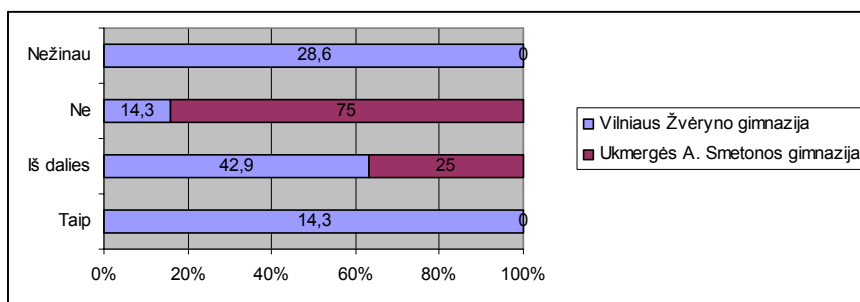
Drauge buvo klausama, koks, anot mokyklų vadovų, būtų efektyvus švietimo sistemos valdymas gerinimo būdas. Vadovai, kaip mokytojai, buvo paprašyti įvertinti valdymo tobulinimo būdus. Vertindami teiginius, mokyklų vadovai buvo panašios nuomonės, todėl $p > 0,05$, statistiškai reikšmingas atsakymų skirtumas nenustatytas. Kaip ir mokytojai, mokyklų vadovai visiškai pritaria, kad vyriausybė norėdama kokybiškai įgyvendinti savo idėjas, ką nors keisdami (reformuodami), pirmiausia turi užsitikrinti pedagoginės visuomenės paramą. Tokią nuomonę išsakė visi apklausoje dalyvavę mokyklų vadovai.

Kad efektyvi švietimo valdymo kaita yra didesnių galių suteikimas pačioms mokymo įstaigoms priimant sprendimus - tvirtinant mokyklos taisykles ir mokymo planus bei programas, skiriant ir atleidžiant mokytojus ir direktorius – sutinka 63%-65% abiejų gimnazijų vadovai. Likę renkasi atsakymą „Nelabai pritariu“. Manytina, kad juos gąsdina tai, jog mokyklos vadovo likimas tiesiogiai priklausys nuo mokytojų bendruomenės. Vis tik didesnė vadovų dalis sutinka, kad mokykloms būtina suteikti kuo daugiau sprendimų galių, jie pasirengę prisiimti atsakomybę už įstaigą, kuriai vadovauja.

Su tuo, kad perskirsčius švietimo valdymo funkcijas, savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą pritaria 83-89% respondentų. Vadovams itin tinkamas valdymo gerinimo būdas atrodo „Mokyklų tarybos

sprendžia, kaip panaudoti lėšas“. Tam pritaria 95% -98% mokymo įstaigų vadovų. Tai rodo, kad vadovybė pasitiki savo kolektyvo nariais, jų kompetencija.

Mokyklų finansavimas – aktuali ir skaudi tema. Siekta nustatyti, kaip šią sritį vertina vadovai. Jų klausta, „Ar aiški bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategija?“. Didžioji dalis respondentų (63-71%) atsakė „Ne“. Paklausti, „Ar teisinga, kad mokymo įstaigoms centralizuotai skirstomos lėšos?“, respondentai atsako taip pat neigiamai (13 pav.).

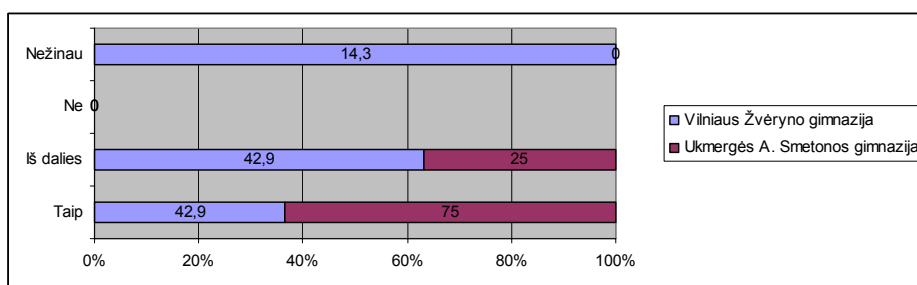
13 pav. Mokyklų vadovų atsakymų į klausimą, „Ar teisinga, kad mokymo įstaigoms centralizuotai skirstomos lėšos?“, pasiskirstymas (proc.).

Matyti, kad didžioji dalis (75%) Ukmergės mokyklos vadovų mano, kad toks lėšų skirstymas nėra tinkamas. „Iš dalies“ tinkamas mano 42,9% Vilniaus ir 25% Ukmergės apklausos dalyvių. Beveik 30% Vilniaus Žvėryno gimnazijos vadovų nėra apsisprendę, ar centralizuotas lėšų skirstymas yra efektyvus.

Pagal dabar galiojančią tvarką pačios mokyklos tik iš dalies gali savo nuožiūra skirstyti turimas lėšas. Taip mano ir 87-100% abiejų gimnazijų vadovų. Tad logiška, kad vadovų buvo paprašyta atsakyti, ką jie mano apie tai, „Ar tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą?“ (Decentralizuotas valdymas – tai vadovavimas, kai teisė priimtai sprendimus suteikiama ir mokyklų darbuotojams. Jis leidžia greitai priimti sprendimus, kurių reikalauja situacija, nors jie ir prieštarautų ŠMM nuomonei). Atsakymų išsidėstymas pavaizduotas

14

pav.

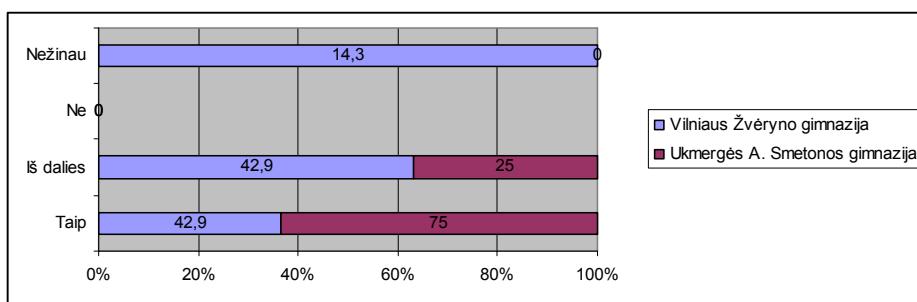
14 pav. Mokyklų vadovų atsakymų į klausimą, „Ar tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą“, pasiskirstymas (proc.).

Prisimenant atsakymus į ankstesnius klausimus apie finansavimą, šie atsakymai nestebina, atvirkščiai, to ir reikėjo tikėtis. Vadovai mano, kad decentralizuotas lėšų skirstymas

būtų tinkamesnis nei dabar esantis. Taip mano 43% Vilniaus ir net 75% Ukmergės apklaustų mokyklų vadovų. Kiti tam pritaria iš dalies.

Gana kritiškai vertinama ir pedagogų darbo apmokėjimo tvarka. 100% ukmergiškių ir 75% vilniečių teigia, kad didinant atlyginimą, darbo užmokestis mažėja. Tokia darbo apmokėjimo reforma prasilenkia su bet kokia logika, nors ŠMM teigia kelianti atlyginimus ir gerinanti darbo apmokėjimo sąlygas. Nepamirškime, kad su darbo apmokėjimą reglamentuojančiais dokumentais vadovai susipažinę, tad jų atsakymai yra pasverti, paremti praktika.

Kaip ir mokytojų, mokyklų vadovų buvo paprašyta atsakyti, „Ar mokinio „krepšelio“ reformos metodika atitinka lūkesčius?“ ir įvertinti teiginius: mokiniai gauna kokybiškas žinias; numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją; numatyti priedai už darbo stažą; skiriama lėšų mokytojų kanceliarijoms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti; skiriama lėšų vadovėliams įsigyti; tinkamai paskirstomos lėšos mokymo įstaigoms. Kaip jau buvo minėta, reikšmingas atsakymų skirtumas tarp mokyklų nenustatytas ($p > 0,05$). Vadovų atsakymai apie teiginius: „Mokiniai gauna kokybiškas žinias“; „Tinkamai paskirstomos lėšos mokymo įstaigoms“ - 50-75% įvertinti „Iš dalies“. Nei vienas respondentas į šiuos teiginius neatsakė „Taip“. Likusių teiginių vertinimas matomas 15 pav. (teiginiai surašyti drauge, nes jie vertinami iš esmės vienodai).

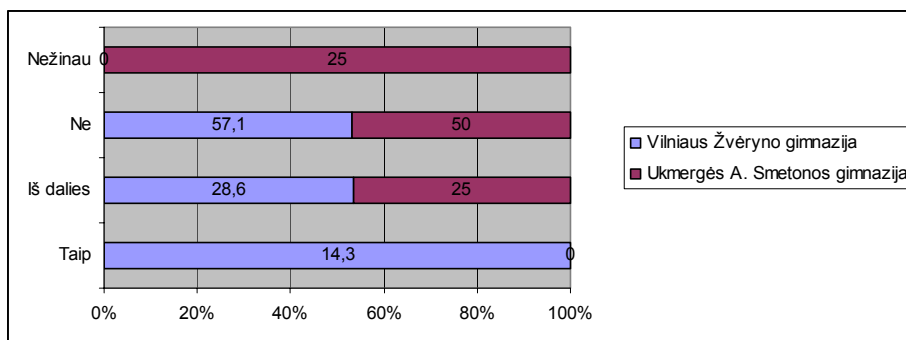
15 pav. Teiginių: „Numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją“; „Numatyti priedai už darbo stažą“; „Skiriama lėšų mokytojų kanceliarijoms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti“; „Skiriama lėšų vadovėliams įsigyti“, vertinimų pasiskirstymas (proc.).

Pastebima, kad mokyklų vadovai nemaža dalimi teigiamai vertina minėtuosius teiginius, net 75% Ukmergės vadovų ir 43% Vilniaus vadovų atsako „Taip“. Likusieji renka atsakymo variantą „Iš dalies“ ir tik maža dalis vilniečių nežino, kaip yra iš tikrųjų.

Mokyklų vadovai, paklausti, ar pritaria pedagogų etatinio darbo apmokėjimo reformai, 75% atsako „Ne“ - vadinasi, anot respondentų, tolimesni siekiai pereiti prie etatinio darbo apmokėjimo susilauktų itin negatyvios ir mokytojų, ir vadovų reakcijos.

Dar vienas klausimų blokas buvo pateiktas siekiant nustatyti, kaip vadovai vertina Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito reformą. Kaip minėta anksčiau, ši reforma ŠMM valdininkų komentuota kaip itin rezultatyvi, tad kaip, anot respondentų, yra iš tikrųjų? 75-

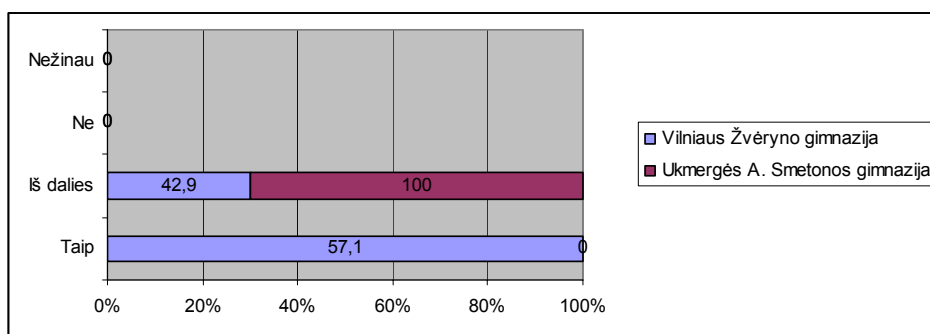
100% vadovų mano, kad ji iš dalies padeda įsivertinti, 75-100% teigimu atitraukia nuo tiesioginio darbo (juk mokytojai ir vadovai laisvu nuo darbo metu privalo pildyti anketas, jas analizuoti, aptarti), tačiau vadovai ne vienbalsiai apibendrina, kad Audito reforma neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų (16 pav.).

16 pav. Mokyklų vadovų teiginio: „Neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Su tokiu teiginiu nesutinka 50-57% gimnazijų vadovų, iš dalies taip mano 25-28% apklaustųjų. Prisiminkime, kad 82-87% abiejų gimnazijų pedagogų teigia, kad išitraukimas į Audito reformos vykdymą atitraukia nuo tiesioginio darbo, net 67,2% Vilniaus mokytojų ir 58,6% Ukmergės pedagogų pripažįsta, kad šis darbas neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų ir tik iš dalies padeda įsivertinti). Nors atsakymai labai kritiški, regis, mokyklų vadovai labiau džiaugiasi auditu kaip mokytojai.

Šiandien vis dar vykdoma mokyklų išgryninimo, kitaip vadinama, mokyklų tinklo optimizavimo, reforma. Abiejų apklaustų mokyklų vadovai tiesiogiai susidūrė su šia reforma, Žvėryno gimnazija iki galo dar nėra išgryninta, bet tai padaryti yra verčiama. Ukmergės A. Smetonos gimnazija jau išgryninta. Tad pravartu pažiūrėti, kaip mokyklų vadovai atsiliepia apie šį įvykį. Pirmiausia buvo klausta, „Ar tikslinga būtų mokyklų vadovams leisti priimti sprendimus dėl mokyklos tipo pasirinkimo?“. Atsakymų diagrama - 17 pav.

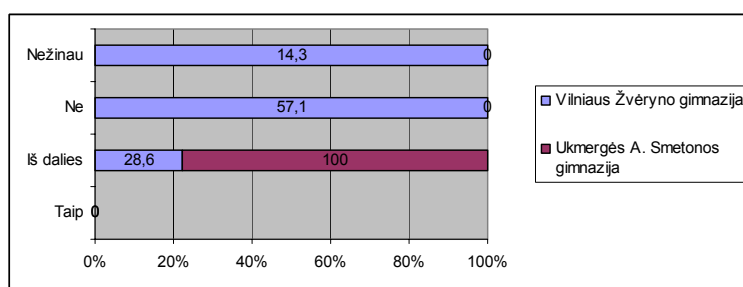

17 pav. Mokyklų vadovų atsakymų į klausimą, „Ar tikslinga būtų mokyklų vadovams leisti priimti sprendimus dėl mokyklos tipo pasirinkimo“, pasiskirstymas (proc.).

Aiškliai matyti, nors $p > 0,05$, kad Vilniaus vadovai šiai idėjai pritartų mieliau, „Taip“ atsakė 57,1%. Visi likusieji iš dalies pritartę tokiai galimybei.

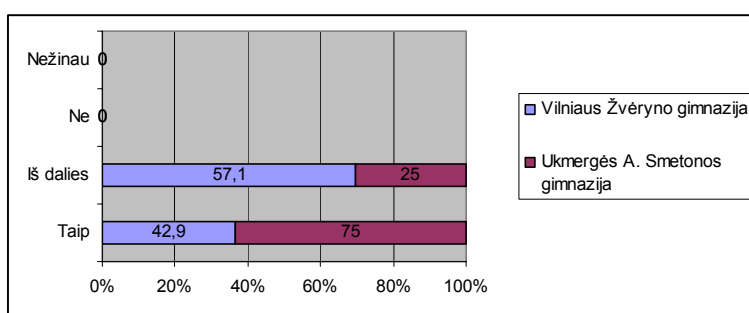
Kiti klausimai pateikti tam, kad būtų galima įvertinti mokyklų tinklo optimizavimo reformą. Vadovai turėjo pažymėti jiems pateiktus 6 teiginius: „Po šios reformos mokiniai jaučiasi saugesni“; „Pagerėjo mokinių mokymo lygis“; „Tėvams lengviau parinkti tinkamą mokymo įstaigą“; „Vaikams sunku adaptuotis“; „Per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos“; „Daliai mokinių užkertama tolimesnio mokymosi galimybė“.

18 pav. matyti, kad saugumo mokiniams mokyklų tinklo optimizavimas neužtikrina. Iš esmės rajono gimnazijos vadovų kiek geriau vertinama minėtoji reforma, 100% Ukmergės respondentų atsako „Iš dalies“, tuo tarpu sostinėje situacija matoma niūriau, net 57,1% vilniečių nesutinka, kad mokiniai jaučiasi saugesni.

18 pav. Mokyklų vadovų teiginio: „Po šios reformos mokiniai jaučiasi saugesni“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

75-100% abiejų gimnazijų vadovų sutinka, kad iš dalies pagerėjo mokymo lygis, tačiau visiškai nepritaria teiginiui, kad „Tėvams lengviau parinkti tinkamą mokymo įstaigą“. „Ne“ atsakė 75% apklaustųjų. Kaip bebūtų gaila, bet yra tiesa, kad keičiant mokyklas vaikams sunku adaptuotis, tos nuomonės laikosi ir 60-75% vadovų. Optimizavimo reformos vertinimą apibendrina teiginys: „Per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos“ (19 pav.).

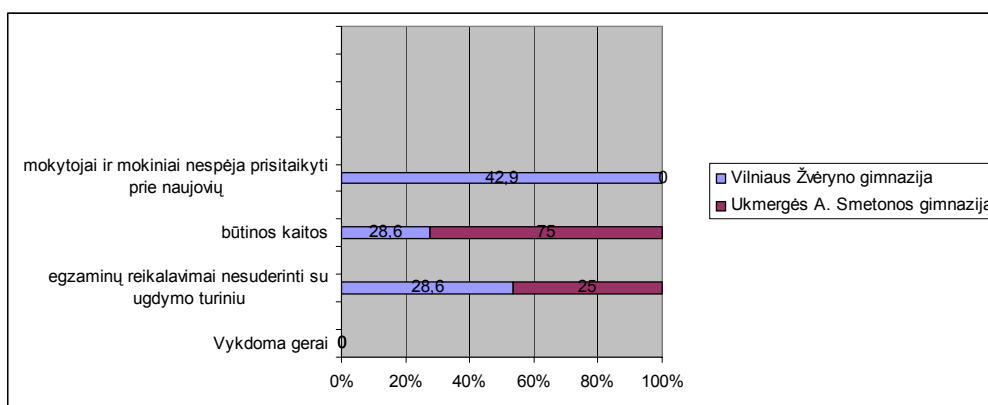

19 pav. Mokyklų vadovų teiginio: „Per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Akivaizdu, kad ir rajono jau išgrynintos, ir sostinės dar tebegryninamos gimnazijos vadovai mano, kad reforma vykdoma per prievartą.

Kita vis reformuojama švietimo sritis – Brandos egzaminai. Regis, joms dar galo nematyti, bet gal tai ir gerai? Mokyklų vadovų teirautasi, ką jie maną apie šį procesą. Prašyta

įvertinti brandos egzaminų kaitą. Respondentai turėjo pažymėti variantą, atspindintį jų nuomonę (20 pav.).

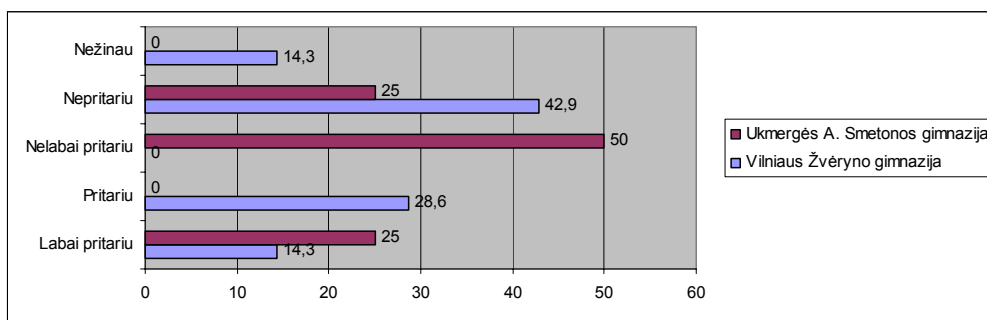

20 pav. Mokyklų vadovų Brandos egzaminų reformos vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Niekas nepažymėjo varianto „Vykdoma gerai“. Tai aiškiai liudija mokyklų vadovų nuomonę, jog ši sritis dar labai netobulai organizuojama. Kiti variantai – tai galimi Brandos egzaminų reformos trūkumai. Kai matyti, daugelis respondentų tiesiog mano, kad būtinės kaitos. Taip atsakė net 75% vadovų iš Ukmergės ir 28,6% iš Vilniaus. Vilniaus mokyklos vadovai didžiausia reformos blogybe laiko tai, kad „mokytojai ir mokiniai nespėja prisitaikyti prie naujovių“. Likusi respondentų dalis renkasi variantą „egzaminų reikalavimai nesuderinti su ugdymo turiniu“. Galima daryti išvadą, kad visos įvardytos silpnybės disbalansuoja mokytojų darbą, mokiniams, kaip ir mokytojams, tenka taikytis prie nuolatinės kaitos. Blogai ne tai, kad vyksta reforma, blogybė ta, kad naujovės vertinamos kaip netinkamos ir piktnaiviai jos vykdytojus.

Kad reformuojamoje švietimo sistemoje yra problemų, iš respondentų atsakymų yra akivaizdu. Dabar kur kas svarbiau yra siūlyti būdus, kaip tas įvardytas problemas spręsti. Kaip ir mokytojams, mokyklų vadovams buvo pasiūlyti keli problemų sprendimo būdai: „Mažinti mokinių skaičių klasėse“; „Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams“; „Tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti“; „Tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas“. Kad reikia mažinti mokinių skaičių klasėse pritaria 65% apklaustųjų. Juk visiems žinoma, kad paprastai klasėse sėdi po 30-32 mokinius. Stebina, kaip apskritai mokytojai sugeba mokyti ir dar išmokyti. Atlygio už darbą didinimui pritaria 90% vadovų. Mokyklų vadovams kelia tikrą susirūpinimą, kad kvalifikuoti specialistai palieka mokyklas ir išeina dirbti į kitus sektorius. Kiekvienas geras vadovas, besirūpinantis savo mokykla, saugo gerus specialistus, bet mažai ką gali padaryti, kad situaciją pakeistų.

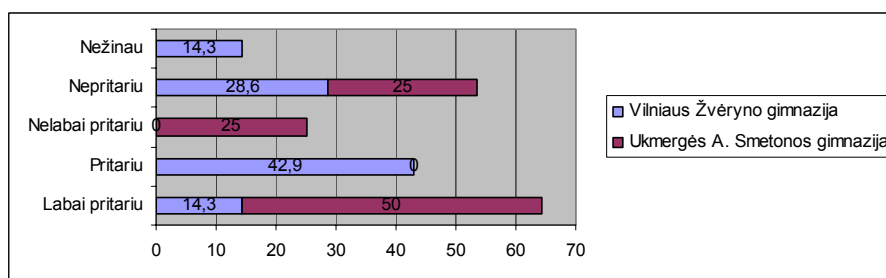
Tikslinis mokesčių padidinimui mokykloms statyti ir renovuoti vadovai pritaria be entuziazmo (21 pav.).

21 pav. Mokyklų vadovų teiginio: „Tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Didžioji respondentų dalis tam nepritaria arba nelabai pritaria (43-75% abiejų gimnazijų vadovų) ir santykinai maža dalis tokiai galimybei pritarė: labai pritaria ir pritaria 42,9% vadovų iš Vilniaus ir 25% iš Ukmergės.

Mokyklų vadovams priimtinesnis atrodo tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas. Jei taip atsitiktų, tam pritarė didesnė dalis abiejų gimnazijų vadovų (50-56%), tikėtina, ir didžioji respublikos mokyklų vadovų dalis. Atsakymų pasiskirstymas pavaizduotas 22 pav. 50% Ukmergės gimnazijos vadovų renkasi atsakymą „Nelabai pritariu“ arba „Nepritariu“.

22 pav. Mokyklų vadovų teiginio: „Tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Ir vadovų apklausa baigiama klausimu: „Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?“. Atsakymas liūdina, bet nestebina, nes panašios nuomonės buvo ir paklausoje dalyvavę mokytojai: 90-100% vadovų atsakė „Švietimo ministerijos valdininkams“.

Mokyklų vadovų požiūrio į vykdomas švietimo reformas apibendrinimas. Režiumuojant mokyklų vadovų apklausos rezultatus tenka pripažinti, kad išryškėjo kritiškas Lietuvoje vykdomų švietimo reformų vertinimas. Kaip buvo minėta, statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas tarp abiejų gimnazijų vadovų nenustatytas, $p > 0,05$, todėl apklausos metu buvo matomos bendras vadovų nusiteikimas, kuris, tikėtina, būtų užfiksuotas ir kitose Lietuvos mokyklose.

Vadovai su visais švietimo reformas reglamentuojančiais dokumentais susipažinę, situaciją gali vertinti ne tik teoriškai, bet ir remdamiesi savo darbo patirtimi. Visos reformos netobulumas, sprendžiant iš apklausos rezultatų, kyla dėl strateginio valdymo subjektų

suderinamumo nebuvimo - anot respondentų, valdymo sistema sutvarkyta netinkamai, nėra klausimų sprendimų suderinamumo. Deja, jokiaje ŠMM pateiktoje ataskaitoje ar deklaracijoje apie tai nekalbama.

Mokyklos iš esmės negali laisvai disponuoti turimomis lėšomis, savo nuožiūra jų skirstyti, todėl vadovai didele dalimi pageidautų, kad būtų įvestas decentralizuotas lėšų skirstymas. „Mokinio krepšelis“ tik iš dalies atitinka lūkesčius. Jį, nors nežymiai, palankiau vertina vadovai iš Ukmergės.

Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito reforma mokyklų vadovų vertinama gana skeptiškai, bet palankiau nei mokytojų. Manytina, Audito reforma padeda administracijai pateikti ataskaitas ŠMM, todėl, nors ir žymima, kad ši reforma atitraukia nuo tiesioginio darbo, 50% mano, kad auditas padeda įsivertinti.

Mokyklų tinklo optimizavimo reforma, respondentų nuomone, teikia abejotiną naudą; mokiniai nesijaučia saugesni, jiems sunku adaptuotis, per prievartą „draskomos“ gerai besitvarkančios mokyklos. Deja, ji tebevykdoma ir į mokyklų vadovų prašymus sustabdyti prievartinį gryninimą neatsižvelgiama.

Mokyklų vadovai aiškia pripažįsta, kad reformuojamas švietimas turi daug valdymo spragų ir reikia ieškoti būdų susidariusioms problemoms spręsti. Jiems priimtini problemų sprendiniai yra: mažinti mokinių skaičių klasėse, sutvarkyti finansavimą, išlaikyti kvalifikuotus specialistus. Mažiausiai norimas – tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti, renovuoti, nors gana noriai pritartų tiksliniam mokesčių, skirtų švietimui, padidimui. Vadovai mano, kad švietimo valdymas būtų efektyvesnis, jei Vyriausybė savo idėjomis užtikrintų pedagoginės visuomenės paramą, mokykloms būtų suteikiama daugiau savivaldos, mokyklų tarybos spręstų, kaip panaudoti lėšas, o savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą.

Mokyklų vadovų negatyvų reformuojamo švietimo vertinimą apibendrina atsakymas, kad, jų nuomone, dabartinė švietimo reforma reikalinga ŠMM valdininkams.

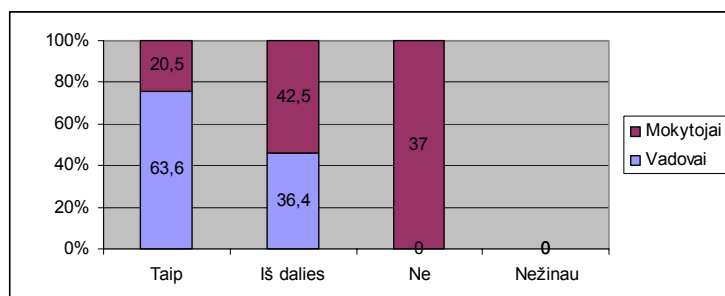
5.4.Mokyklų vadovų ir mokytojų požiūrio į vykdomas švietimo reformas palyginimas

Kad apklausos rezultatai būtų visapusiškai įvertinti ir būtų tinkamai nustatyta, ką apie reformuojamą švietimą mano respondentai, apdoroti anketų duomenys dar buvo gretinami tarp šių respondentų grupių:

1. Tarp mokyklų vadovų ir mokytojų;
2. Tarp Ukmergės A. Smetonos gimnazijos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos.

Aprašyti tik tie klausimai, kur buvo nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas tarp apklausos dalyvių ($p < 0,05$).

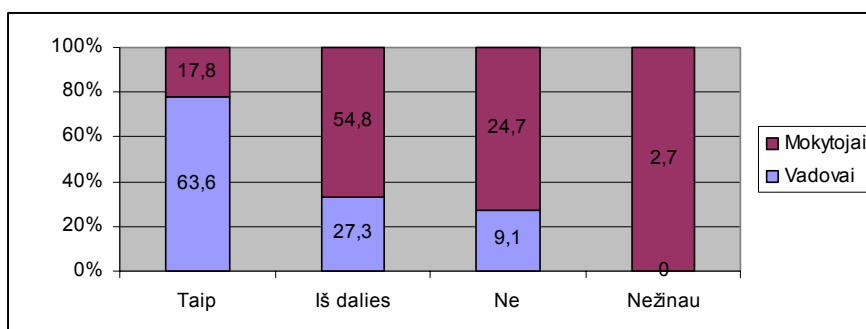
Visų pirma į akis krenta tai, kad mokyklų vadovai ir mokytojai nevienodai gerai susipažinę su švietimo reformas reglamentuojančiais dokumentais: su moksleivio krepšelio finansavimo principais ir su mokyklų tinklo optimizavimo principais.

23 pav. Mokyklų vadovų ir mokytojų atsakymo: „Ar esate susipažinęs su moksleivio krepšelio finansavimo principais?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Kaip matyti 23 pav., vadovai teigia esą kur kas geriau susipažinę su moksleivio krepšelio finansavimo principais: „Taip“ atsako 63,6% abiejų mokyklų vadovų ir tik 20,5% mokytojų. Likę vadovai su šiuo dokumentu susipažinę iš dalies, tačiau net 37% mokytojų teigia, kad su finansavimo principais nėra susipažinę. Toks statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p = 0,04$, $df = 2$) tarp respondentų grupių nustatytas neatsitiktinai. Kaip žinia, mokytojų nuomonė skirstant mokinio krepšelio lėšas neturi jokios įtakos, tuo tarpu mokyklos vadovams minėtuosius principus būtina išmanyti. Jau anksčiau buvo išsakyta mintis, kad mokytojams mažiau rūpi tie dalykai, kur jų nuomonė visai nesvarbi.

Kitas dokumentas - Mokyklų tinklo optimizavimo principai. Tiriant, kaip mokytojai ir mokyklų vadovai susipažinę su šiuo dokumentu, irgi nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p = 0,01$, $df = 3$).

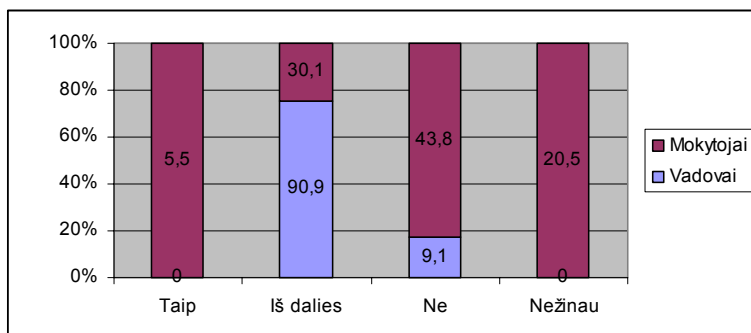

24 pav. Mokyklų vadovų ir mokytojų atsakymo: „Ar esate susipažinęs su mokyklų tinklo optimizavimo principais?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

24 pav. matyti, kad vadovai ir su šiuo dokumentu susipažinę geriau nei mokytojai. 63,6% vadovų ir tik 17,8% mokytojų atsako „Taip“. 54,8% mokytojų su mokyklų optimizavimo principais susipažinę iš dalies ir net 24,7% visai nesusipažinę su minėtuoju

dokumentu. Manytina, kad to priežastis panaši kaip ir aptariant moksleivio finansavimo principus.

Skiriasi ir mokyklų tinklo optimizavimo vertinimas. Vienas iš šios reformos lūkesčių – aukštesnis mokymo lygis. Vadovų atsakymai, ar pateisintas minėtasis lūkestis, optimistiškesnis nei mokytojų ($p = 0,002$, $df = 3$). Nors abi respondentų grupės iš esmės susilaiko nuo atsakymo „Taip“, tačiau net 90,9% vadovų renkasi atsakymą „Iš dalies“. Mokytojų, iš dalies manančių, kad pagerėjo mokymo lygis įvykdžius šią reformą, yra 54,8%. 24,7% mokytojai mano, kad mokymo lygis visai nepagerėjo (25 pav.).

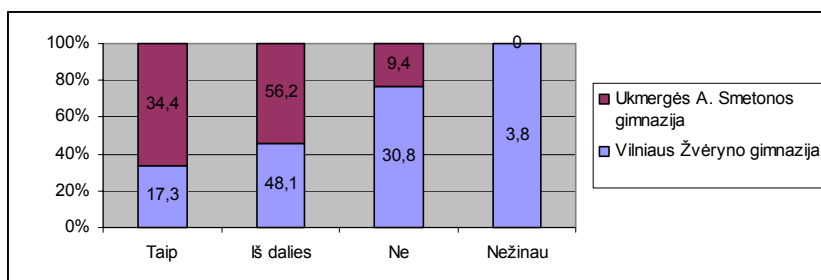

25 pav. Mokyklų vadovų ir mokytojų vertinimo: „Mokyklų tinklo optimizavimo reforma: pagerėjo mokinių mokymo lygis“, pasiskirstymas (proc.).

Išvada. Kadangi visi kiti atsakymai, tiriant mokyklų vadovų ir mokytojų atsakymus, labai nesiskiria, nes nenustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas, $p > 0,05$, vadinasi, pedagoginė visuomenė sutartinai ir, tikėtina, objektyviai vertina švietimo situaciją Lietuvoje, mokyklų vadovams ne ką lengviau dirbti nei mokytojams.

Kita lyginta respondentų grupė - Ukmergės A. Smetonos gimnazijos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos pedagoginės visuomenės. Siekta nustatyti, ar rajono ir sostinės gimnazijų nariai švietimo situaciją vertina panašiai, ar skirtingai. Yra tik 3 klausimai, kur nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas, $p < 0,05$. Jie ir bus aptarti.

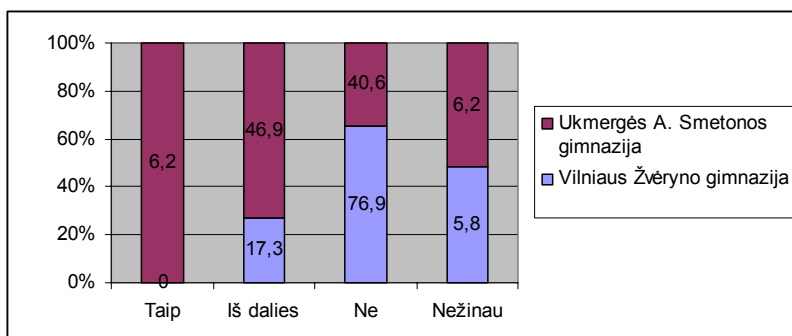
Pirmiausia nevienodai respondentų grupės susipažinusios su mokyklų tinklo optimizavimo principais ($p = 0,048$, $df = 3$). 26 pav. matyti, kad su mokyklų tinklo optimizavimo reforma Ukmergės gimnazijos nariai susipažinę geriau nei vilniečiai: 34,4% ukmergiškių ir tik 17,3% vilniečių atsako, jog su minėtosios reformos principais jie susipažinę. Net 30,8% Vilniaus gimnazijos pedagogų atsako „Ne“. Keista, bet yra tokių, kurie nežino, ar yra susipažinę su šiuo dokumentu (3,8% Vilniaus gimnazijos respondentų).

26 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos klausimo: „Ar esate susipažinęs su mokyklų tinklo optimizavimo principais?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Ukmergės pedagogai šiuo atveju aktyvesni, manytina, dėl suprantamų priežasčių: mokyklų tinklo optimizavimo reforma paliečia pedagogus asmeniškai, dalis iš jų netenka darbo ar turi dirbti, pavyzdžiui, pagrindinėje mokykloje, o ne gimnazijoje. Rajone susirasti darbą kur kas sudėtingiau nei Vilniuje, todėl vilniečiai ne taip rūpinasi šios reformos pasekmėmis.

Kitas klausimas, kur nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p = 0,004$, $df = 3$), yra „Ar mokinio krepšelio reformos atitinka lūkesčius: skiriama lėšų mokytojų kanceliariinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti“. Ir šįkart vilniečiai pasirodė esą reiklesni (27 pav.).

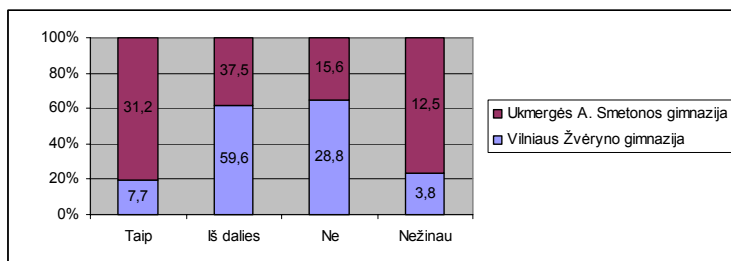

27 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos klausimo: „Ar mokinio krepšelio reformos atitinka lūkesčius: skiriama lėšų mokytojų kanceliariinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Nei vienas Vilniaus Žvėryno gimnazijos narys neatsakė „Taip“, tačiau net 76,9% renkasi atsakymą „Ne“. Ukmergės respondentai situaciją vertina kiek palankiau, 6,2% mano, kad lėšų kanceliariinėms reikmėms skiriama pakankamai, 46,9% sutinka, kad lėšų pakanka iš dalies. Mažesnę visų Ukmergės respondentų dalis mano (40,6%), kad lėšų skiriama per mažai.

Ir paskutinis klausimas, kur nesutampa respondentų atsakymai, – „Ar vidaus audito reforma padeda įsivertinti?“ ($p = 0,009$, $df = 4$). Reformos teikiama nauda vertinama skirtingai: kaip ir anksčiau, vilniečiai nusiteikę kritiškiau nei apklausoje dalyvavę Ukmergės respondentai. 31,2% Ukmergės ir tik 7,7% Vilniaus pedagogų mano, kad reforma padeda įsivertinti. Iš dalies su tuo sutinka 59,6% vilniečių ir 37,5% ukmergiškių. Anot 28,8%

vilniečių ir 15,6% ukmergiškių, audito reforma visai nepadeda įsivertinti. Vykdamas vidaus audito reformą didelis darbo krūvis tenka visiems: ir mokytojams, ir mokyklų vadovams, už šį darbą nėra papildomai mokama, tad visi norėtų, kad rezultatai būtų bent jau vertingi, kad darbas nebūtų atliekamas tik todėl, kad yra toks įsakymas. Iš apklausos duomenų matyti (28 pav.), kad reformos teikiama nauda vertinama per menkai.

28 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos klausimo: „Ar vidaus audito reforma padeda įsivertinti?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

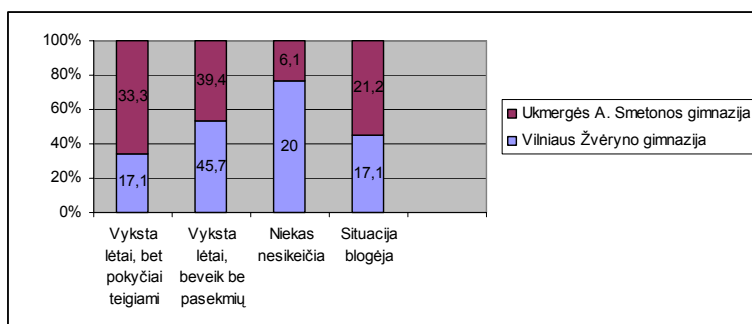
Išvada. Kadangi, atsakant į kitus klausimus, $p > 0,05$, peršasi išvada, kad abiejų gimnazijų nariai reformuojamą švietimą vertina panašiai, jis buvo aptartas ankstesniuose skyriuose. Galima teigti, kad ir rajono, ir sostinės pedagogai švietimo sistemoje mato daug silpnųjų, jas būtina naikinti. Nors buvo anketuojamos tik dvi Lietuvos gimnazijos, mažas nuomonių išsiskyrimas leidžia daryti prielaidą, kad švietimą Respublikoje panašiai vertintų ir kitų mokytojų nariai.

5.5. Mokinių tėvų požiūris į vykdomas švietimo reformas.

Sėkmingam Lietuvos švietimo vyksmui labai svarbi ne tik politikų ir švietimo specialistų nuomonė apie švietimo sistemos kaitą, bet ir mokinių tėvų požiūris. Mokinių tėvai yra viena didžiausių suinteresuotųjų švietimo kokybe grupė, tačiau ji gana pasyviai veikia ir reiškia savo nuomonę. Labai svarbu žinoti mokinių tėvų nuomonę apie švietimo reformų eigos vertinimą, įtraukti juos į šį procesą. Šiuo tyrimu buvo siekta pažiūrėti į švietimo reformų vykdymą iš ugdytinių tėvų pusės. Interesų grupės narių požiūrio analizė gali padėti identifikuoti švietimo sistemos problemas, padėti ŠMM valdininkams priimti efektyvesnius sprendimus. Kita vertus, tėvų nuomonė nėra pakankama reprezentatyvi, kad būtų galima teigti, jog ji atspindi visą visuomenę. Tikėtina, jog tėvai, turintys mokyklinio amžiaus vaikų, yra geriau susipažinę su švietimo srityje vykstančiais pokyčiais nei eiliniai piliečiai.

Apklausos tikslas – sužinoti, kaip mokinių tėvai vertina dabartinę Lietuvos švietimo būklę ir kaitą, ar jaučia, kad švietimo sistema kinta, kiek apie reformuojamą švietimą žino, ar mano, jog šioje srityje yra problemų, kokiems problemų sprendimų būdams pritaria. Išskirtos konkrečios šiuo metu aktualiausios švietimo reformos temos: švietimo finansavimas, moksleivio krepšelio įvedimas, mokyklų tinklo optimizavimas, brandos egzaminų sistema.

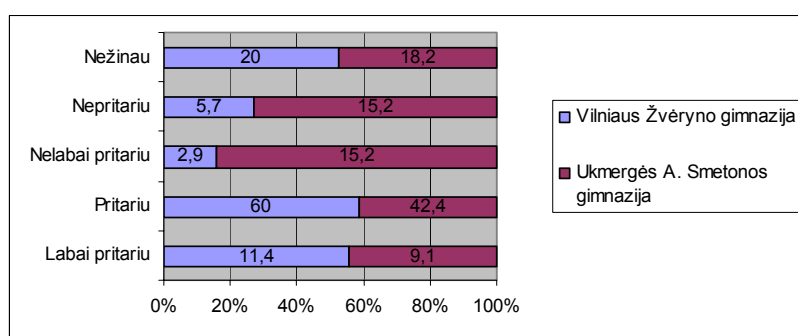
Pirmiausia buvo teirautasi, ar mokinių tėvai žino, kad Lietuvoje reformuojama švietimo sistema. Tik sulaukus teigiamų atsakymų galima tyrinėti tolimesnės apklausos rezultatus. Kaip paaiškėjo, didžioji mokinių tėvų dalis (90-97%) žino, kad Lietuvoj tebevyksta švietimo reforma. Tėvų prašyta įvertinti švietimo kaitą (29 pav.).

29 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų klausimo, „Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Pavaizduotoje diagramoje matyti, kad didžiausia respondentų dalis mano, kad reforma vyksta lėtai, beveik be pasekmių. Tokį atsakymo variantą pasirinko 45,7% Vilniaus mokinių tėvai ir 39,4% Ukmergės mokinių tėvai. 33,3 % ukmergiškių ir 17,1% vilniečių mano, kad nors reforma vyksta lėtai, bet pokyčiai teigiami. Deja, yra santykinai nemaža dalis tėvų, manančių, kad niekas reformuojamo švietimo sistemoje nesikeičia arba situacija net blogėja. Taip mano 27,3% Ukmergės ir 37,1% Vilniaus tėvų. Nors statistikai reikšmingas skirtumas tarp atsakymų nustatytas ($p > 0,05$), vis tik matyti, kad vilniečiai švietimo situaciją vertina kritiškiau.

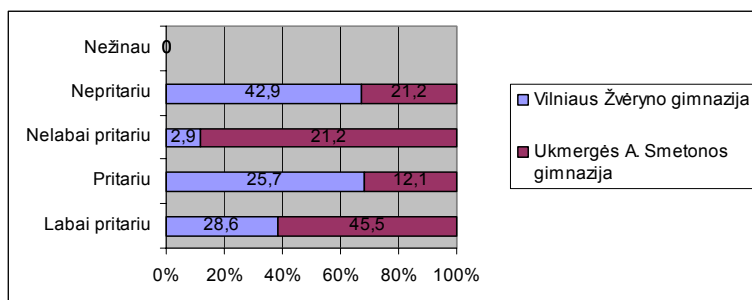
Tėvų prašyta įvertinti mokyklų tinklo optimizavimo reformą. Šioji reforma susilaukė daug diskusijų, gana skeptiškai buvo vertinta pedagogų ir mokyklų vadovų. 66,1%-77% tėvų pritarus mokyklų tinklo optimizavimo reformai, klausta, kokius privalumus jie mato. Tėvams buvo pateikti 4 minėtosios reformos vertinimo kriterijai. Vienas jų – „Gerai, kad išskaidytos pagrindinės, dešimtmetės ir vidurinės mokyklos“. 30 pav. matyti, kad didžioji apklaustų tėvų dalis tokiam žingsniui pritaria (60% Ukmergės ir 42,4% Vilniaus tėvų). Savo nuomonės šiuo požiūriu neišsakė 18-20% tėvų ($p > 0,05$).

30 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų teiginio: „Gerai, kad išskaidytos pagrindinės, dešimtmetės ir vidurinės mokyklos“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Kitas kriterijus – „Mokiniai jaučiasi saugesni“. Nors tam labai pritaria vos 3% gimnazistų tėvų, 54-57% su tuo sutinka, 15%-28% vėlgi renkasi atsakymą „Nežinau“.

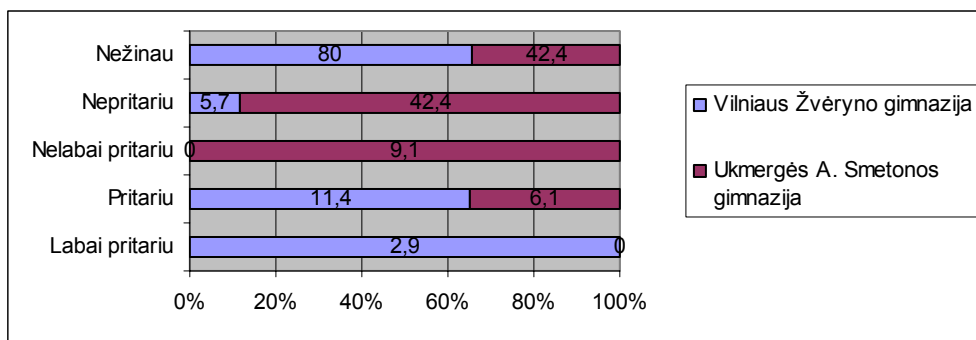
Vertinant variantą „Pagerėjo mokymo lygis“ (31 pav.), tėvų nuomonės išsiskyrė.

31 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų teiginio: „Pagerėjo mokymo lygis“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

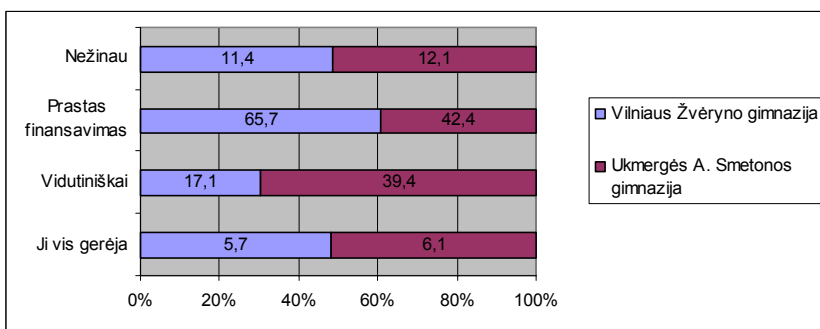
Nors tėvų, labai pritariančių, kad įvedus mokyklų tinklo optimizavimo reformą mokymo lygis pagerėjo, Vilniuje sudaro 28,6%, o Ukmergėje 45,5%, bendras pritariančių ir labai pritariančių tėvų procentas yra panašus: Vilniuje 54,3%, Ukmergėje – 57,6%. Labai išsiskiria tėvų, pasirinkusių atsakymą „Nepritariu“, pasiskirstymo procentas: 42,9% Vilniuje ir 21,2% Ukmergėje. Tokį statistiškai reikšmingą atsakymų skirtumą ($p = 0,016$, $df = 3$) galima paaiškinti: Ukmergėje tėra 2 gimnazijos, įstoti į jas yra gana sudėtinga. Kadangi norinčių mokytis tokiose mokyklose yra daug, gimnazija gali taikyti atrankos kriterijus. Be abejo, sukomplektavus tikrai norinčių mokytis mokinių klases, galima pasiekti gerų rezultatų. Tėvai tą vertina. Vilniuje situacija kiek kitokia: nors Žvėryno gimnazija turi gerą vardą, vis tiksliai sostinėje parinkti mokymo įstaigą yra lengviau nei provincijoje. 72,5% Vilniaus ir 54,6% Ukmergės tėvų mano, kad patogiau išrinkti mokymo įstaigą.

Tėvams buvo pateikti ir kontraversiški klausimai mokyklų tinklo optimizavimo reformai vertinti. Paprašyti įvertinti teiginius: „Mokiniai jaučiasi nesaugūs“, „Sunku išsirinkti tinkamą mokymo įstaigą“, 66-82% tėvų rinkosi atsakymus, pažymėtus „Nepritariu“ arba „Nežinau“ ($p > 0,05$). Vertinant teiginį „Suprastėjo mokymo lygis“ nustatytas statistikai reikšmingas skirtumas tarp atsakymų ($p = 0,001$, $df = 4$). Iš esmės kiek stebina toks dažnas atsakymo „Nežinau“ žymėjimas: jei tėvai teigiamai vertina minėtąją reformą ir teigia, kad po jos įvedimo pagerėjo mokymo lygis, ne itin logiška nežinoti, ar suprastėjo mokymo lygis (32 pav.). Deja, savo abejingumą parodė Vilniaus mokinių tėvai (80%). Ukmergėje tam nepritariančių ir nežinančių, kaip esti iš tikrųjų, yra po 42,4%. Apibendrinus mokyklų tinklo optimizavimo reformos vertinimą galima teigti, kad mokinių tėvai ją vertina iš esmės palankiai.

32 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų teiginio: „Suprastėjo mokymo lygis“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Kita mokinių tėvams vertinti pateikta reforma – mokyklų finansavimas. Tai bene aktualesia ir skaudžiausia ir pedagogams, ir visai visuomenei švietimo sritis. Iš pradžių buvo klausta, kaip tėvai vertina švietimo finansavimo reformą. Kaip matyti iš atsakymų (33 pav.), tėvai gana nepalankiai vertina minėtąją reformą.

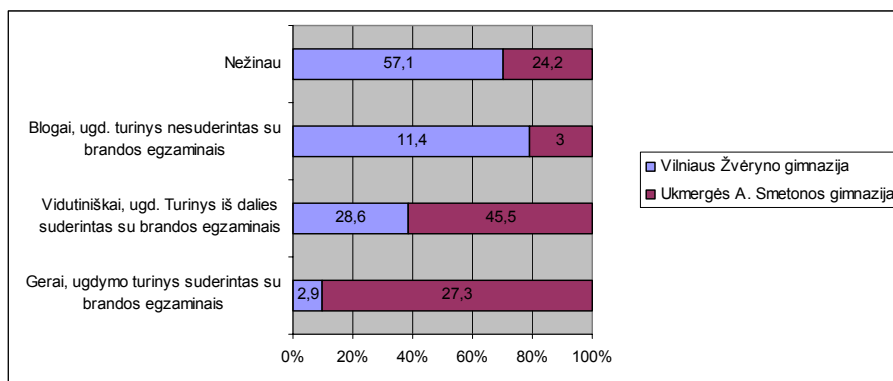

33 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų klausimo: „Kaip Jūs vertinate švietimo finansavimo reformą?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

Kadangi $p > 0,05$, statistikai reikšmingas atsakymų tarp skirtingų mokyklų tėvų nenustatytas, jų nuomonė sutampa. Didžioji dalis tėvų (65,7% Vilniuje, 42,4% Ukmergėje) mano, kad finansavimas yra prastas. Pastebimas skirtumas tarp tėvų, pasirinkusių atsakymą „Vidutiniškai“: taip mano 39,4% ukmergiškių ir 17,1% vilniečių. Stebėtis nederėtų, juk rajone visų specialybių darbuotojų darbo užmokestis mažesnis nei sostinėje. Tėvų, manančių, kad situacija gerėja, procentas labai menkas – apie 6%.

Siekta išsiaiškinti, kuo tėvams priimtinas/ nepriimtinas mokinio krepšelis. Tuo tikslu tėvams vertinti buvo pateikti itin svarbūs argumentai: „Mokinio krepšelis sveikintinas, nes nereikia pirkti knygų“ ir „Mokinio krepšelis sveikintinas, nes nereikia rinkti pinigų mokyklos remontui“. Kad nereikia pirkti knygų, iš dalies sutinka 60% abiejų gimnazijų tėvų, 22-30 % su tuo sutinka visiškai. Panašiai vertintas ir kitas teiginys: 39-40% tėvų džiaugiasi, kad nereikia rinkti pinigų mokyklų remontui, 45% su tuo sutinka iš dalies ($p > 0,05$). Natūralu, kad tėvams mokinio krepšelis atrodo sveikintinas, mažėja su mokyklų rėmimu susiję rūpesčiai, deja, kitaip ją vertino pedagogai (apie tai jau buvo kalbėta).

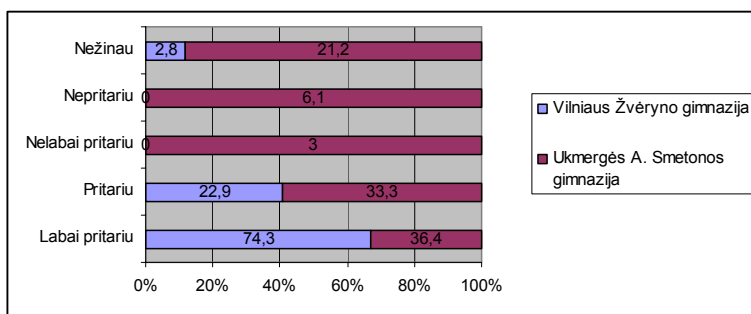
Dar viena nuolatinių svarstymų susilaukianti reforma - brandos egzaminai. Atsakant į klausimą „Kaip vertinate brandos egzaminų reformą?“, tėvų nuomonės išsiskyrė, nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p = 0,003$, $df = 3$).

34 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų klausimo: „Kaip vertinate brandos egzaminų reformą?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

34 pav. matyti, Ukmergės mokinių tėvai geriau vertina šią reformą nei vilniečiai: 27,3% Ukmergės ir tik 2,9% Vilniaus tėvų mano, kad ugdymo turinys suderintas su brandos egzaminais. Vidutiniškai reformos vyksmą vertina 28,6% vilniečių ir 45,5% ukmergiškių. Jie mano, kad ugdymo turinys iš dalies suderintas su brandos egzaminais. Taigi 72,8% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų brandos egzaminų reformą vertina gerai / vidutiniškai. Didžioji Vilniaus Žvėryno gimnazistų tėvų dalis renkasi atsakymą „Nežinau“. Tokį didelį šį atsakymo variantą pasirinkusių tėvų procentą galima vertinti kaip abejingumą arba per mažą domėjimąsi jų vaikams itin svarbia švietimo reforma. Akivaizdu, kad Vilniaus mokinių tėvai skeptiškiau vertina brandos egzaminų reformą nei rajono mokinių tėvai.

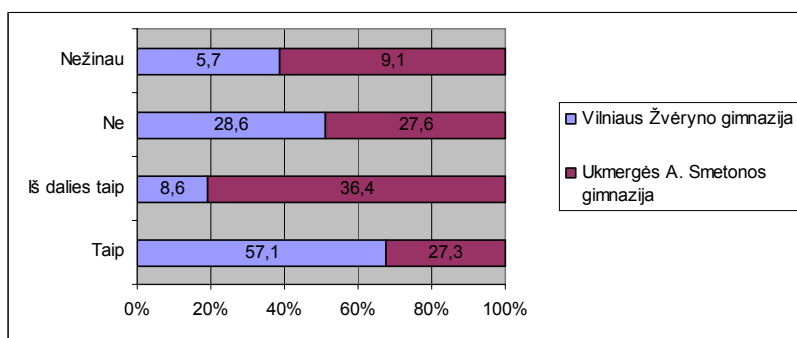
Svarbu žinoti, ar tėvai mato reformuojamoje švietimo sistemoje problemų. Kadangi abiejų gimnazijų mokinių tėvai 98-100% atsakė „Taip“, būtina išsiaiškinti, kokiems galimiems problemų sprendimų būdams jie pritartų. Kad reikia mažinti mokinių skaičių klasėse, sutinka 78-90% tėvų. Tiksliniam mokesčių padidimui mokykloms statyti ir renovuoti pritartų 49% Ukmergės ir 71,5% Vilniaus mokinių tėvų. Tiksliniam mokesčių, skirtų švietimui, padidimui pritaria 45,3% ukmergiškių ir 80% vilniečių. Visais šiais atvejais $p > 0,05$, abiejų gimnazijų tėvų nuomonės labai nesiskiria. Paklausus, ar problemas padėtų išspręsti mokytojų atlyginimų padidinimas, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams, tėvai išsakė skirtingas nuomones ($p = 0,011$, $df = 4$).

35 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų teiginio: „Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

35 pav. matyti, kad net 97,2% Vilniaus ir 70,7% Ukmergės tėvų tam labai pritaria ar tiesiog pritaria. Net 21,2% ukmergiškių šiuo atveju nuomonės neturi. Vis tik labai aišku, kad mokinių tėvai aiškiai mato, kad tai geras būdas esančiai problemai spręsti.

Mokinių tėvų apklausą apibendrina du klausimai: „Ar manote, kad švietimas - prioritetinga šalies politikos sritis?“ ir „Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?“. Atsakant į pirmąjį klausimą nustatytas statistikai reikšmingas atsakymų skirtumas ($p = 0,021$, $df = 3$).

36 pav. Vilniaus Žvėryno gimnazijos ir Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų klausimo: „Ar manote, kad švietimas - prioritetinga šalies politikos sritis?“, vertinimo pasiskirstymas (proc.).

57,1% Vilniaus ir 27,3% Ukmergės tėvų mano „Taip“. Iš dalies su tuo sutinka tik 8,6% vilniečių ir 36,4% ukmergiškių. Likę respondentai nesutinka, kad švietimas – prioritetinga šalies politikos sritis. Didžioji apklausoje dalyvavusių dalis vis tik mano, kad švietimui bent iš dalies teikiamas prioritetas (36 pav.).

Atsakydami į paskutinį klausimą tėvai išsakė panašią nuomonę ($p > 0,05$), anot jų, dabartinė švietimo reforma reikalingiausia ŠMM valdininkams (48-54%), 44-45% mano, kad ji naudinga besimokantiejiems, ir tik maža dalis respondentų (1-8%) mato reformos nešamą naudą ir pedagogams.

Mokinių tėvų požiūrio į vykdomas švietimo reformas apibendrinimas. Didžioji tyrime dalyvavusių mokinių tėvų dalis (90-97%) žino, kad Lietuvoj tebevyksta švietimo reforma. Jie mano, kad reforma vyksta lėtai, beveik be pasekmių arba niekas reformuojamo švietimo

sistemoje nesikeičia, situacija net blogėja. Santykinai nedidelė tėvų dalis (33,3 % ukmergiškių ir 17,1% vilniečių) linkusi manyti, kad nors reforma vyksta lėtai, bet pokyčiai teigiami.

Tėvai iš esmės pritaria mokyklų tinklų optimizavimo reformai. Jų manymu, gerai, kad išskaidytos pagrindinės, dešimtmetės ir vidurinės mokyklos, 54-57% tėvų mano, jog mokiniai jaučiasi saugesni, pagerėjo mokymo lygis. Deja, pateikus kontraversiškus klausimus mokyklų tinklo optimizavimo reformai vertinti, pastebėta, kad tėvai abejingai atsakinėja į klausimus: vertindami teiginius: „Mokiniai jaučiasi nesaugūs“, „Sunku išsirinkti tinkamą mokymo įstaigą“, 66-82% tėvų rinkosi atsakymus, pažymėtus „Nepritariu“ arba „Nežinau“.

Švietimo finansavimo reformą tėvai vertina gana nepalankiai. 65,7% mokinių tėvų Vilniuje, 42,4% Ukmergėje mano, kad finansavimas yra prastas. Tačiau ši reforma turi ir privalumų: nustatyta, kad mokinio krepšelio įvedimas tėvams iš esmės yra patogus: nereikia pirkti knygų, nereikia rinkti pinigų mokyklos remontui - mažėja su mokyklų rėmimu susiję rūpesčiai. Taip mano didesnę pusę respondentų.

Vertinant brandos egzaminų reformą tėvų nuomonės išsiskyrė, vidutiniškai reformos vyksmą vertina 28,6% vilniečių ir 45,5% ukmergiškių. Jie mano, kad ugdymo turinys iš dalies suderintas su brandos egzaminais. Iš viso 72,8% Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvų brandos egzaminų reformą vertina gerai / vidutiniškai, tačiau net 80% vilniečių tėvų nežino, kaip vertinti šią reformą. Tai vėlgi rodo respondentų abejingumą nuolatinei egzaminų turinio kaitai, jie demonstruoja „nuovargi“ reformos atžvilgiu. Nuolatinė ir nepagrįsta kaita išvargino ne tik mokyklą, bet ir visuomenę, šiuo atveju, mokinių tėvus. Akivaizdu, kad Vilniaus mokinių tėvai skeptiškiau vertina brandos egzaminų reformą nei rajono mokinių tėvai.

98-100% tėvų reformuojamoje švietimo sistemoje mato problemų ir renkasi galimus būdus problemoms spręsti. Didžioji mokinių tėvų dalis sutinka, kad reikia mažinti mokinių skaičių klasėse, tiksliniam mokesčių, skirtų švietimui, padidinimui pritaria 45,3% ukmergiškių ir 80% vilniečių. Anot respondentų, problemas padėtų išspręsti mokytojų atlyginimų padidinimas, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams. Taigi Lietuvos švietimo situacija galėtų būti geresnė, jei būtų aktyviai ieškoma būdų problemoms spręsti.

Nors tėvai linkę manyti, kad švietimas - prioritetinga šalies politikos sritis, deja, anot 48-54% apklausoje dalyvavusių mokinių tėvų, dabartinė švietimo reforma reikalingiausia ŠMM valdininkams.

Vadovų, mokytojų ir mokinių tėvų požiūris į vykdomas švietimo reformas diagramos matomos Priede Nr. 4

IŠVADOS

1. Atlikus Lietuvos švietimo dokumentų, užsienio šalių patirties literatūros analizę nustatyta, kad esminiu švietimo prioritetu laikoma kokybė ir prieinamumas. Tuo tikslu Lietuvoje yra reformuojama švietimo sistema. Švietimo reformų lūkesčiai ir pasiekti rezultatai pateikti ŠMM dokumentuose. Yra daug problemų, kurias neatspindi ŠMM pateiktose ataskaitose.
2. Nors švietimas vadinamas vienu svarbiausių vidaus politikos prioritetų, tačiau realiai šiai sričiai dėmesio skiriama per mažai: stinga politinių jėgų tarpusavio ir jų bei visuomenės dialogo, nuoseklumo ir aiškių prioritetų, neišplėtotą regioninę švietimo politiką.
3. Skaudžiausios švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose, kurias konstatuota ir tyrimo dalyviai, yra šios: mokyklų profiliavimo reforma padarė nepataisomą žalą vaikams ir visai švietimo sistemai, nesutvarkyta finansavimo sistema, nepatvirtinta ilgalaikė bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reforma, abejotina mokyklų tinklo optimizavimo nauda, suskaidyta mokyklų struktūra lyg ir prarado tęstinumą, racionaliai neišspręsta Gimnazijos koncepcija, mokinio krepšelio metodika turi daug trūkumų, formalizuojamas audito įgyvendinimo procesas, brandos egzaminų reforma neišbrenda iš nesibaigiančių eksperimentų galybės, brandos egzaminų programos menkai suderintos su ugdymo turiniu.
4. Akcentuotinos teigiamos švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose: atskirais aspektais pagerėjo teikiamo išsilavinimo kokybė, sukurta Lietuvos švietimo informacinės sistemos informavimo posistemė, pagerėjo mokyklų turimų kompiuterių kokybė, atsirado dešimtmetės pagrindinės ir jaunimo mokyklos, gimnazijos, tarptautinio bakalaureato klasės, kolegijos, privačios mokyklos, įvesti nauji arba išplėtoti modernūs mokymo dalykai, numatytos bendriausios ugdymo individualizavimo galimybės, tobulinama mokytojų atestacija, dalyvaujama ES švietimo programose.
5. Tyrimas parodė, koks yra pedagogų, mokyklų vadovų ir mokinių tėvų požiūris į vykdytas ir tebevykdomas švietimo reformas Lietuvoje. Kadangi pedagoginė visuomenė yra susipažinusi su švietimo reformas reglamentuojančiais dokumentais, jų nuomonė apie švietimo reformas yra kompetentinga ir svarbi.
6. Nors visos respondentų grupės reformuojamą švietimą vertina gana skeptiškai, mokytojai ir mokyklų vadovai yra kritiškiau nusiteikę reformų atžvilgiu nei mokinių tėvai. Tik 15-27% respondentų mano, kad nors reforma vyksta lėtai, bet pokyčiai

teigiami. 27-30% mano, kad reforma vyksta lėtai ir beveik be pasekmių. Visi kiti yra tos nuomonės, kad niekas nesikeičia ar situacija reformuojant švietimą net blogėja.

7. Prasčiausiai vertinama finansavimo reforma. 63,6% mokyklų vadovų teigia, kad finansavimo reformos įgyvendinimo strategija neaiški. Mokyklos savo nuožiūra naudoti turimas lėšas gali tik iš dalies. Būtina didinti mokyklų finansinį savarankiškumą ir keisti darbo apmokėjimo tvarką, nes, anot 72% apklaustų mokymo įstaigų vadovų, pagal dabar galiojančią darbo apmokėjimo tvarką didinant atlyginimą darbo užmokestis mažėja.
8. Mokinio krepšelio reformos metodika iš esmės vertinama palankiai. Mokyklų vadovai sutinka, kad mokinio „krepšelio“ reformos metodika iš dalies atitinka lūkesčius: mokiniai gauna kokybiškas žinias; numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją; numatyti priedai už darbo stažą; skiriama lėšų mokytojų kanceliarinėms išlaidoms, metodinei literatūrai, vadovėliams įsigyti; 62,6% vadovų teigimu, iš dalies tinkamai paskirstomos lėšos mokymo įstaigoms. Mokytojai pritaria, kad mokinio krepšelio reforma gerina mokinių gaunamų žinių kokybę, numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją ir darbo stažą, mokyklos aprūpintos vadovėliais, tačiau, anot mokytojų, itin mažai skiriama lėšų mokytojų kanceliarinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti. Tėvams mokinio krepšelis atrodo sveikintinas, mažėja su mokyklų rėmimu susiję rūpesčiai.
9. Mokyklų tinklo optimizavimo reforma skirtingų respondentų grupių vertinama skirtingai. 90,9% mokyklų vadovų ir 54,8% mokytojų mano, kad įvykužius šią reformą iš dalies pagerėjo mokymo lygis, saugumo mokiniams mokyklų tinklo optimizavimas neužtikrina, keičiant mokyklas vaikams sunku adaptuotis. Pedagoginės visuomenės teigimu, tėvams sunku tinkamai parinkti mokymo įstaigą, per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos. Nors tėvai iš esmės mokyklų tinklo optimizavimo reformą vertina palankiai (54-57% tėvų mano, jog mokiniai jaučiasi saugesni, pagerėjo mokymo lygis), pateikus kontraversiškus klausimus mokyklų tinklo optimizavimo reformai vertinti, pastebėta, kad tėvai abejingai atsakinėja į klausimus.
10. Vykdyta profilinio mokymo reforma didžiausią žalą atnešė mokiniams – apribota galimybė rinktis profesiją, iššvaistyta daug švietimui taip trūkstamų lėšų.
11. Vertindami Brandos egzaminų reformą, mokyklų vadovai teigia, jog šioje srityje būtinos kaitos (45,5%), egzaminų reikalavimai nesuderinti su ugdymo turiniu, mokytojai ir mokiniai nespėja prisiderinti prie naujovių (po 27%). Mokymo programos yra pernelyg apsunkintos, mokytojai dėl laiko stokos dažnai nesuspėja

kokybiškai išėiti numatytos programos, sunku tinkamai parengti ugdytinius brandos egzaminams. Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tėvai šią reformą vertina gerai/vidutiniškai, tačiau net 80% vilniečių tėvų nežino, kaip vertinti šią reformą. Tai rodo respondentų abejingumą nuolatinei egzaminų turinio kaitai, jie demonstruoja „nuovargį“ reformos atžvilgiu.

12. Vidaus audito reforma vertinama skeptiškai: 82-87% abiejų gimnazijų pedagogų teigia, kad išitraukimas į audito reformos vykdymą atitraukia nuo tiesioginio darbo, 67,2% Vilniaus 58,6% Ukmergės pedagogų pripažįsta, kad šis darbas neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų ir tik iš dalies padeda įsivertinti. 75-100% vadovų mano, kad ji iš dalies padeda įsivertinti, nors ir atitraukia nuo tiesioginio darbo.
13. Švietimo strateginio valdymo subjektų suderinamumas mokyklų vadovų vertinamas prastai: valdymo sistema sutvarkyta netinkamai (72,7%), nėra klausimų sprendimų suderinamumo, per mažai domimasi mokyklų vadovų nuomone apie ketinimą įdiegti naujovę (taip 75-85%), viršūnės sunkiai teikia pagalbą, eina į diskusijas su mokyklų vadovais(72,7%).
14. Respondentai mano, kad būtina taikyti naujus efektyvius švietimo valdymo būdus: 1) Vyriausybė savo idėjomis turi užtikrinti pedagoginės visuomenės paramą; 2) Mokykloms būtų suteikiama daugiau savivaldos; 3) Savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą; 4) Mokyklų tarybos spręstų, kaip panaudoti lėšas.
15. Dauguma respondentų mano, kad dabartinė švietimo reforma reikalinga ŠMM valdininkams, o švietimas nelaikomas prioritetine šalies politikos sritimi.

REKOMENDACIJOS

1. Norint pakelti Lietuvos švietimo prestižą ir pagerinti jo kokybę, visų pirma reikia tobulinti Švietimo strateginio valdymo (1. Seimas; 2. Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, apskričių viršininkai; 3. savivaldybės institucijos; 4. mokyklos steigėjas; 5. mokyklos vadovas) suderinamumą, naikinti apskrities viršininko ir savivaldybės atstovaujamosios institucijos valdymo funkcijų dubliavimą (detalizuota šio darbo 8-9 psl.), eiti į diskusijas su švietimo įstaigų vadovais.
2. Būtina taikyti efektyvesnius švietimo valdymo būdus, perskirstant valdymo galias ir atsakomybes: Vyriausybė turi domėtis pedagoginės visuomenės nuomone apie ketinimą diegti naujovę ir užsitikrinti jos paramą; mokykloms reikia suteikti daugiau savivaldos, savivaldybės turi tapti atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą, didinti mokyklų tarybos įgaliojimus ir teises.
3. Būtų tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą, padidinti mokyklų finansinį savarankiškumą: mokyklų taryboms turi būti leidžiama spręsti, kaip panaudoti turimas lėšas.
4. Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams, mažinti mokinių skaičių klasėse, padidinti tikslinius mokesčius, skirtus švietimui.
5. Būtina išplėtoti išsamų ir patikimą, kokybės tobulinimui tarnaujantį vertinimą.

LITERATŪRA:

1. Ališauskas R. Švietimo reformos įgyvendinimo modeliavimas Lietuvoje. „Švietimo naujienos“ (informacinis leidinys, 2003, Nr. 20 [interaktyvus], [žiūrėta 2008-02-15]. Prieiga per internetą: <http://www.efseurope.org/cgi->
2. Barkauskaitė M. et. al. (1998). „Švietimo reformos“. Vilnius
3. Barkauskaitė M. Lietuvos švietimo kaitos vertinimai (direktorių, rektorių, mokytojų, pirmo kurso studentų požiūriu). *Pedagogika*, Nr. 37.-1997
4. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika (projektas) (2000). LR švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo aprūpinimo centras, Vilnius.
5. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika I dalis (2002). Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo aprūpinimo centras, 2002, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/auditas/dalis1.pdf>
6. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika II dalis (Mokyklų patirtis). (2002). Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo aprūpinimo centras, 2002, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/auditas/dalis2.pdf>.
7. Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo strategija. Vilnius: Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija, 2006, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-01-14]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/naujienos/UT%20strategija%202006-2012.pdf>
8. Boruta J., Gudynas P., Jackūnas Ž., Karosas J. ir kt. Švietimo gairės. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. 2003-2012 m. projektas. – Vilnius: Švietimo kaitos fondas, (2002).
9. Bruzgelevičienė R. (2001). Lietuvos švietimo kaita: švietimo reformos darbai tūkstantmečių sandūroje: tendencijos, lūkesčiai. Vilnius.
10. Darbo užmokestis už egzaminų vertinimą. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/education/article.php?id=15748206>
11. „Dėl bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2007 m. liepos 18 d. Nr. ISAK-1469
12. Ellstrom, P.E. (1984). Rationality, Anarchy, and Planning of Change in Educational Organizations.-Linkoping Studies in Education, vol. 22, Linkoping:Linkoping University.
13. Fagerlind, I., and Saha, L.J. (1989). Education And National Development: A. Comparative Perspective, 2nd ed., Oxford: Pergamon Press)

14. Fidler B. (2006). Strateginis mokyklos plėtros valdymas. Vadovavimas mokyklos tobulinimo strategijai.
15. Fullan M. (1998). Pokyčių jėgos. Skverbimasis į ugdymo reformos gelmes. Vilnius.
16. Hopkins, D., Ainscow, M., and West, M. (1994). *School improvement in an Era of Change, London: Cassel.*
17. Fidler, Brian (2006). Strateginis mokyklos plėtros valdymas : vadovavimas mokyklos tobulinimo strategijai. Vilnius.
18. Husen T. Strategy Rules for Education Reform. Education and the Global Concern. Oxford: Pergamon Press, 1990
19. Jurkevičius S. „Kodėl švietimo reforma nepateisina vilčių „2008-01-07 [žiūrėta 2008-01-19]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/71986>
20. Reformos keliu. [žiūrėta 2008-01-19]. Prieiga per internetą: http://www.ic.lms.lt/ml/169/reformos_keliu.htm - 18k.
21. K. Kardelis. Mokslinių tyrimų metodologija, 2002;
22. Karsten, S. and Majoor, D. (1994). *Introduction: Under Western Eyes. –Education in East Central Europe*, Munster- New York: Waksman (1994).
23. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2004, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-03-14]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/istatymai/i-1489.htm.
24. Lietuvos švietimo koncepcija. (1992). LR Švietimo ir mokslo ministerija, Vilnius, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-02-20]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/old/old/Teisine_informacija/koncepcija/koncepcija1.htm
25. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003 – 2012. Vilnius: Švietimo kaitos fondas, 2002, [interaktyvus], [žiūrėta 2008-03-14]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/strategija/docs/svietimo.gaires.pdf>.
26. Marklund, S., (1972). *The New Role of the Teachers In Swedish Innovative Schools*, Paris: OECD Publications.
27. Mokytojų streikai ir K.Marxo pamokos [žiūrėta 2008-01-17]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/72959>
28. Paulston, R.G. (1978). *Conflicting Theories of social and Educational Change*, Pittsburg: University of Pittsburg.
29. Rado P. (2001). Švietimas pereinamuoju laikotarpiu. Vilnius.
30. Roberts M.J. (2002). *Strategijų Choises for Education Reform. Material of the Educational Policy Workshop. April 15 – 19. World Bank Institute*

31. Simmons, J. (1974). Economic Development And Educational Reform: A Reseach Proposal, Washigton DC: The World Bank.
32. Švietimas. [žiūrėta 2008-0-08].
Prieiga per internetą: [www.zebra.lt/svietimas/dialogas/archyvas.php?st=3&msgid=42 - 26k](http://www.zebra.lt/svietimas/dialogas/archyvas.php?st=3&msgid=42-26k)
33. Švietimas [žiūrėta 2008-02-08].
Prieiga per internetą: <http://svietimas.takas.lt/il/il.php?st=3&msgid=218>
34. „Šiaulių kraštas“ (2002-03-22)
35. „Šiaulių kraštas“ (2003-03-18)
36. Švietimo būklė. [žiūrėta 2008-01-09].
Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai_sb.htm
37. Tidikis R.(2003) Socialinių mokslų tyrimo metodologija. Vilnius, Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
38. Želvys R.(1998) Švietimo kaita Centrinėje ir Rytų Europoje.// Švietimo reformos. Švietimo studijos, ,T. 4.
39. Želvys R.(1998) Švietimo kaitos Vakarų Europoje pavyzdžiai: reforma Anglijoje ir Skandinavijos šalyse.// Švietimo reformos. Švietimo studijos, ,T. 4.
40. Želvys R. ir kt. (2003). Švietimo politika ir monitoringas. Vilnius

PRIEDAI

PRIEDAS NR.1 Mokytojų anketos klausimynas

Anketa mokytojams

Gerb. mokytojai, M.Romerio universiteto magistrantė atlieka tyrimą tema „Švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose“. Remiantis gautais duomenis bus galima įvertinti reformuojamą švietimą, padaryti išvadas ir pateikti pasiūlymus švietimo strategams švietimo reformų procesui tobulinti. Todėl Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Prašome atsakyti į pateiktus klausimus. *(Kiekvienoje eilutėje apibraukite tinkamą atsakymą).*

1. Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?

a) jaučiu pokyčius; b) vyksta lėtai, bet pokyčiai teigiami; c) vyksta lėtai, beveik be rezultatų; d) niekas nesikeičia; e) situacija blogėja.

2. Ar esate susipažinęs su švietimo reformų dokumentais?

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
2.1. Pedagogų atestavimo nuostatais.				
2.2. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika.				
2.3. Brandos ir pagrindinio ugdymo egzaminų nuostatais.				
2.4. Moksleivio krepšelio finansavimo principais.				
2.5. Mokyklų tinklo optimizavimo principais.				

3. Kaip Jūs vertinate naująją pedagogų atestacijos tvarką?

a) pritariu; b) iš dalis pritariu; c) nepritariu; d) nežinau.

4. Ar aiški bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategija?

a) taip; b) iš dalies; c) ne; d) nežinau.

5. Ar mokinio krepšelio reformos metodika atitinka lūkesčius?

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
5.1. Mokiniai gauna kokybiškas žinias.				
5.2. Numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją.				
5.3. Numatyti priedai už darbo stažą.				
5.4. Skiriama lėšų mokytojų kanceliariinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti.				
5.5. Skiriama lėšų vadovėliams įsigyti.				
5.6. Tinkamai paskirstomos lėšos mokymo įstaigoms.				

6. Ar teisinga, kad mokymo įstaigoms centralizuotai skirstomos lėšos?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

7. Ar mokymo įstaigos gali savo nuožiūra naudoti turimas lėšas?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

8. Ar, Jūsų nuomone, tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą? (**Decentralizuotas valdymas** – tai vadovavimas, kai teisė priimti sprendimus suteikiama mokyklų darbuotojams. Jis leidžia greitai priimti sprendimus, kurių reikalauja situacija, nors jie ir prieštarautų ŠMM nuomonei).

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

9. Ar reikalinga padidinti mokyklų finansinį savarankiškumą?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

10. Ar pritariate pedagogų etatinio darbo apmokėjimo reformai?

a) taip; b) iš dalies; c) ne; d) nežinau.

11. Ar mokymą reglamentuojantys dokumentai: Bendrosios programos, Standartai - atitinka brandos egzaminų turinį ir reikalavimus?

a) taip; b) iš dalies; c) ne; d) nežinau.

12. Kaip Jūs vertinate Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito reformą?

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
Padedą įsivertinti.				
Neduođa jokių apčiuopiamų rezultatų.				
Atitraukia nuo tiesioginio darbo.				

13. Įvertinkite mokyklų sistemos tinklo optimizavimo reformą:

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
Po šios reformos mokiniai jaučiasi saugesni.				
Pagerėjo mokinių mokymo lygis.				
Tėvams lengviau parinkti tinkamą mokymo įstaigą.				
Vaikams sunku adaptuotis.				
Daliai mokinių užkertama tolimesnio mokymosi galimybė				
Per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos				

14. Kaip Jūs vertinate profilinio mokymo vykdytą reformą?

a) mokiniams buvo naudinga; b) apribojo galimybes rinktis profesiją; c) iššvaistyta daug lėšų; d) nežinau.

15. Ar manote, kad švietimas – prioritetinga šalies politikos sritis?

a) taip; b) iš dalies; c) ne; d) nežinau.

16. Ar reformuotoje švietimo sistemoje matote problemų? Jei taip, kaip siūlytumėte jas spręsti?

	Labai pritariu	Pritariu	Nelabai pritariu	Nepritariu	Nežinau
Mažinti mokinių skaičių klasėse					
Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams					
Tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti					
Tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas					

17. Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?

a) Švietimo ministerijos valdininkams; b) pedagogams; c) besimokantiems.

18. Įvertinkite teiginį: *“Efektyvus būdas gerinti švietimos sistemos valdymą:*

	Labai pritariu	Pritariu	Nelabai pritariu	Nepritariu	Nežinau
Vyriausybė savo idėjomis turi užtikrinti pedagoginės visuomenės paramą.					
Mokykloms suteikti daugiau savivaldos: tvirtinti mokyklos taisykles ir mokymo planus bei programas, skirti ir atleisti mokytojus ir direktorius.					
Savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą.					
Mokyklų tarybos sprendžia, kaip panaudoti lėšas.					

Ačiū už atsakymus.

PRIEDAS NR.2 Mokyklų vadovų anketos klausimynas

Anketa mokyklų vadovams

Gerb. mokyklos vadovai, M. Romerio universiteto magistrantė atlieka tyrimą tema „Švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose“. Remiantis gautais duomenis bus galima įvertinti reformuojamą švietimą, padaryti išvadas ir pateikti pasiūlymus švietimo strategams švietimo reformų procesui tobulinti. Todėl Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Prašome atsakyti į pateiktus klausimus. *(Kiekvienoje eilutėje apibraukite tinkamą atsakymą).*

1. Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?

a) vyksta lėtai, bet pokyčiai teigiami; b) vyksta lėtai, beveik be rezultatų; c) niekas nesikeičia; d) situacija blogėja.

2. Ar esate susipažinęs su švietimo reformų dokumentais?

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
2.1. Pedagogų atestavimo nuostatais.				
2.2. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika.				
2.3. Brandos ir pagrindinio ugdymo egzaminų nuostatais.				
2.4. Moksleivio krepšelio finansavimo principais.				
2.5. Mokyklų tinklo optimizavimo principais.				

3. Kaip Jūs vertinate priemonės mokyklų vadovų kvalifikacijai tobulinti?

a) pritariu; b) iš dalis pritariu; c) nepritariu; d) nežinau.

4. Įvertinkite Švietimo strateginio valdymo suderinamumą: **Seimas**; 2) **Vyriausybė**, Švietimo ir mokslo ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, apskričių viršininkai; 3) savivaldybės institucijos; 4) mokyklos steigėjas; 5) mokyklos vadovas:

	Taip	Iš dalies taip	Ne	Nežinau
Įsakymai „nuleidžiami“ iš viršaus į apačią.				
Per mažai domimasi mokyklų vadovų nuomone apie ketinamą įdiegti naujovę.				
Viršūnės teikia pagalbą, eina į diskusijas su mokyklų vadovais				
Valdymo sistema yra tinkamai sutvarkyta.				

5. Ar aiški bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategija?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

6. Ar teisinga, kad mokymo įstaigoms centralizuotai skirstomos lėšos?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

7. Ar mokymo įstaigos gali savo nuožiūra naudoti turimas lėšas?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

8. Ar, Jūsų nuomone, tikslinga taikyti decentralizuotą švietimo valdymą? (**Decentralizuotas valdymas** – tai vadovavimas, kai teisė priimti sprendimus suteikiama ir mokyklų darbuotojams. Jis leidžia greitai priimti sprendimus, kurių reikalauja situacija, nors jie ir prieštarautų ŠMM nuomonei).

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

9. Ar reikalinga padidinti mokyklų finansinį savarankiškumą?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

10. Kaip Jūs vertinate pedagogų darbo apmokėjimo tvarką?

a) tinkamas apmokėjimas; b) didinant atlyginimą, darbo užmokestis mažėja; c) nesigilinau.

11. Ar mokinio „krepšelio“ reformos metodika atitinka lūkesčius?

	Taip	Iš dalies taip	Ne	Nežinau
5.1. Mokiniai gauna kokybiškas žinias.				
5.2. Numatyti priedai už kvalifikacinę kategoriją.				
5.3. Numatyti priedai už darbo stažą.				
5.4. Skiriama lėšų mokytojų kanceliariinėms išlaidoms, metodinei literatūrai įsigyti.				
5.5. Skiriama lėšų vadovėliams įsigyti.				
5.6. Tinkamai paskirstomos lėšos mokymo įstaigoms.				

12. Ar pritariate pedagogų etatinio darbo apmokėjimo reformai?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

13. Kaip Jūs vertinate Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito reformą?

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
Padedą įsivertinti.				
Neduoda jokių apčiuopiamų rezultatų.				
Atitraukia nuo tiesioginio darbo.				

14. Kaip Jūs vertinate profilinio mokymo vykdytą reformą?

a) mokiniamis buvo naudinga; b) apribojo galimybes rinktis profesiją; c) iššvaistyta daug lėšų; d) nežinau.

15. Ar tikslinga būtų mokyklų vadovams leisti priimti sprendimus dėl mokyklos tipo pasirinkimo?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

16. Įvertinkite mokyklų tinklo optimizavimo reformą:

	Taip	Iš dalies	Ne	Nežinau
Po šios reformos mokiniai jaučiasi saugesni.				
Pagerėjo mokinių mokymo lygis.				
Tėvams lengviau parinkti tinkamą mokymo įstaigą.				
Vaikams sunku adaptuotis.				
Daliai mokinių užkertama tolimesnio mokymosi galimybė				
Per prievartą naikinamos tinkamai besitvarkančios mokyklos				

17. Brandos egzaminų reforma:

a) vykdoma tinkamai; b) egzaminų reikalavimai nesuderinti su ugdymo turiniu; c) būtinos kaitos; d) mokytojai ir mokiniai nespėja prisitaikyti prie naujovių.

18. Ar manote, kad švietimas – prioritetinga šalies politikos sritis?

a) taip; b) iš dalies; c) ne; d) nežinau.

19. Ar reformuotoje švietimo sistemoje matote problemų? Jei taip, kaip siūlytumėte jas spręsti?

	Labai pritariu	Pritariu	Nelabai pritariu	Nepritariu	Nežinau
Mažinti mokinių skaičių klasėse					
Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams					
Tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti					
Tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas					

20. Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?

a)Švietimo ministerijos valdininkams; b)pedagogams; c)besimokantiejiems.

21. Įvertinkite teiginį: *“Efektyvus būdas gerinti švietimos sistemos valdymą:*

	Labai pritariu	Pritariu	Nelabai pritariu	Nepritariu	Nežinau
Vyriausybė savo idėjomis turi užtikrinti pedagoginės visuomenės paramą					
Mokykloms suteikti daugiau savivaldos: tvirtinti mokyklos taisykles ir mokymo planus bei programas, skirti ir atleisti mokytojus ir direktorius.					
Savivaldybės taptų atsakingos už mokyklų administravimą ir materialinį aprūpinimą					
Mokyklų tarybos sprendžia, kaip panaudoti lėšas					

Ačiū už atsakymus.

PRIEDAS NR.3 Mokinių tėvų anketos klausimynas

Anketa tėvams

Mieli Tėveliai, M. Romerio universiteto magistrantė atlieka tyrimą tema „Švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose“. Remiantis gautais duomenimis bus galima įvertinti reformuojamą švietimą, padaryti išvadas ir pateikti pasiūlymus švietimo strategams švietimo reformų procesui tobulinti. Todėl Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Prašome atsakyti į pateiktus klausimus. *(Kiekvienoje eilutėje apibraukite tinkamą atsakymą).*

1. Ar žinote, kad Lietuvoje vyksta švietimo reforma?

Taip

Ne

2. Jei taip, iš kur sužinojote?

a) iš mokytojų; b) iš televizijos; c) internete; d) spaudoje;

e) kita.....

3. Koks Jūsų požiūris į švietimo reformas?

a) vyksta lėtai, bet pokyčiai teigiami; b) vyksta lėtai, beveik be rezultatų; c) niekas nesikeičia; d) situacija blogėja.

4. Ar turite vaikų, kuriems buvo taikytas profilinis mokymas?

Taip

Ne

5. Jei taip, kaip Jūs vertinate profilinio mokymo reikšmę Jūsų vaikams renkantis profesiją?

a) labai gerai; b) gerai; c) prastai; d) blogai.

6. Ar pritariate mokyklų tinklo optimizavimo reformai?

Taip (nurodykite priežastis)

Ne (nurodykite priežastis)

6.1. Gerai, kad išskaidytos pagrindinės, dešimtmetės ir vidurinės mokyklos.					6.1. Blogai, kad išskaidytos pagrindinės, dešimtmetės ir vidurinės mokyklos.				
L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau	L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau
6.2. Mokiniai jaučiasi saugesni					6.2. Mokiniai jaučiasi nesaugūs.				
L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau	L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau
6.3. Pagerėjo mokymosi lygis.					6.3. Suprastėjo mokymosi lygis.				
L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau	L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau
6.4. Patogiau išsirinkti mokymo įstaigą.					6.4. Sunku išsirinkti tinkamą mokymo įstaigą.				
L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau	L.pritariu	Pritariu	Nelab. pritariu	Nepritariu	Nežinau

6. Kaip Jūs vertinate mokymo lygį gimnazijoje?

a) aukštas mokymo lygis; b) nesiskiria nuo vidurinės mokyklos mokymo lygio; c) prastesnis mokymo lygis nei vidurinėje mokykloje; e) nežinau.

7. Kaip vertinate švietimo finansavimo reformą?

a) ji vis gerėja; b) vidutiniškai; c) prastas finansavimas; d) nežinau.

7.1. Mokinio „krepšelis“ sveikintinas, nes nereikia patiems pirkti vadovėlių:

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

7.2. Dėl mokinio krepšelio įvedimo nereikia rinkti pinigų mokyklos remontui:

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

8. Kaip vertinate brandos egzaminų reformą? (pažymėkite po tinkama skiltimi).

Gerai, ugdymo turinys suderintas su brandos egzaminais	Vidutiniškai, ugdymo turinys iš dalies suderintas su brandos egzaminais	Blogai, ugdymo turinys nesuderintas su brandos egzaminais	Nežinau

9. Ar manote, kad švietimas – prioritetinga šalies politikos sritis?

a) taip; b) iš dalies taip; c) ne; d) nežinau.

10. Ar reformuotoje švietimo sistemoje matote problemų?

Taip

Ne

11. Jei taip, kaip siūlytumėte jas spręsti?

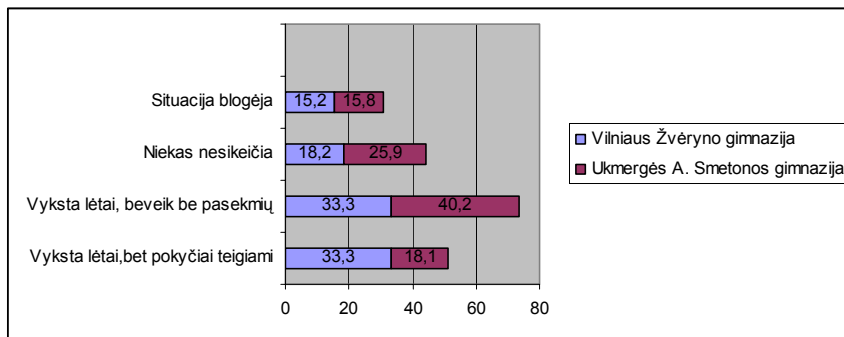
	Labai pritariu	Pritariu	Nelabai pritariu	Nepritariu	Nežinau
Mažinti mokinių skaičių klasėse					
Padidinti mokytojų atlyginimus, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams					
Tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti					
Tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas					

12. Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?

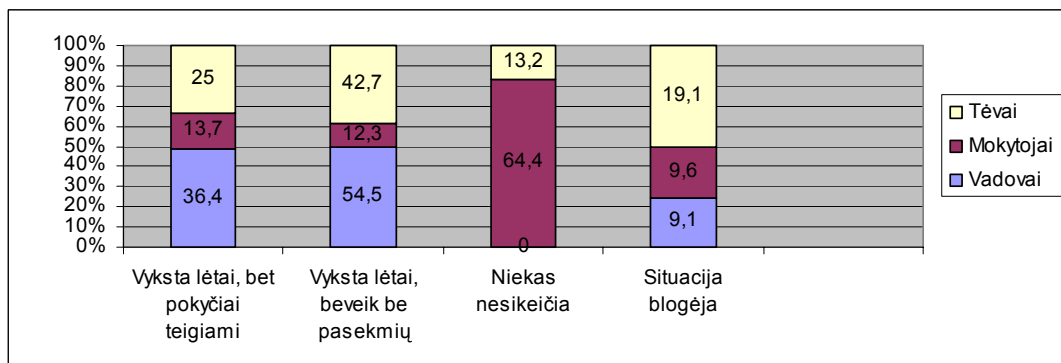
a) Švietimo ministerijos valdininkams; b) pedagogams; c) besimokantiejiems.

Ačiū už atsakymus

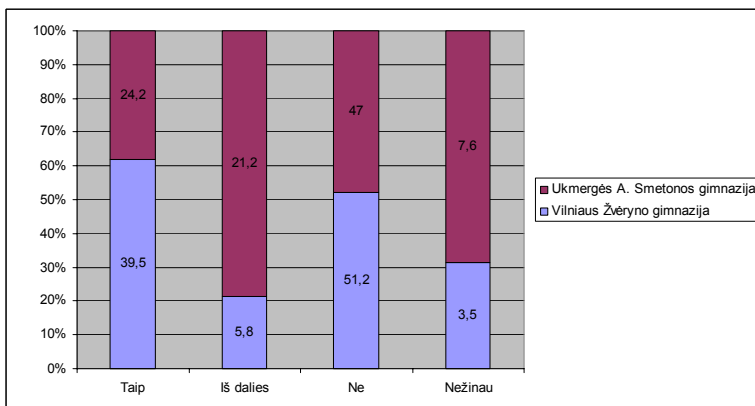
PRIEDAS NR.4 Vadovų, mokytojų ir mokinių tėvų požiūris į vykdomas švietimo reformas

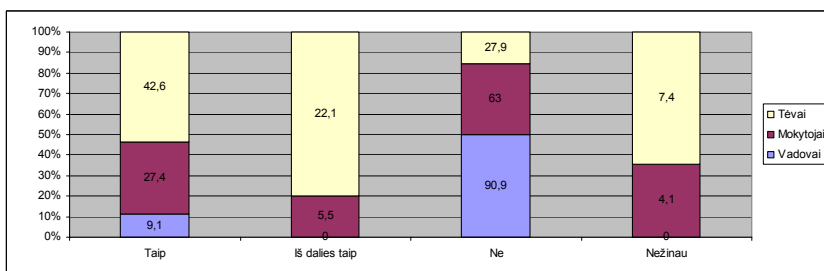
37 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos atsakymų į klausimą „Koks jūsų požiūris į vykdomas švietimo reformas“, pasiskirstymas (proc.).

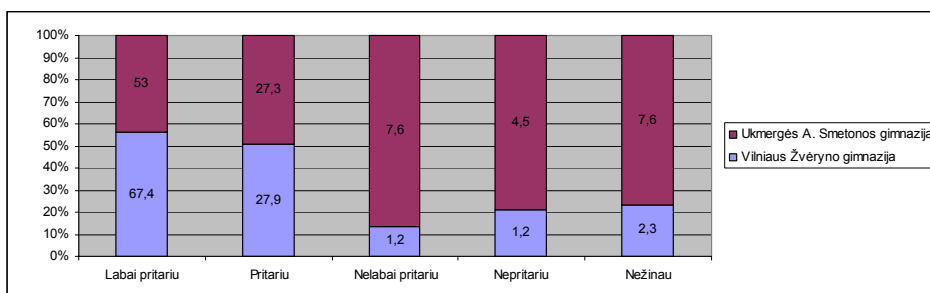
38 pav. Vadovų, mokytojų ir tėvų atsakymų į klausimą „Koks jūsų požiūris į vykdomas švietimo reformas“, pasiskirstymas (proc.).

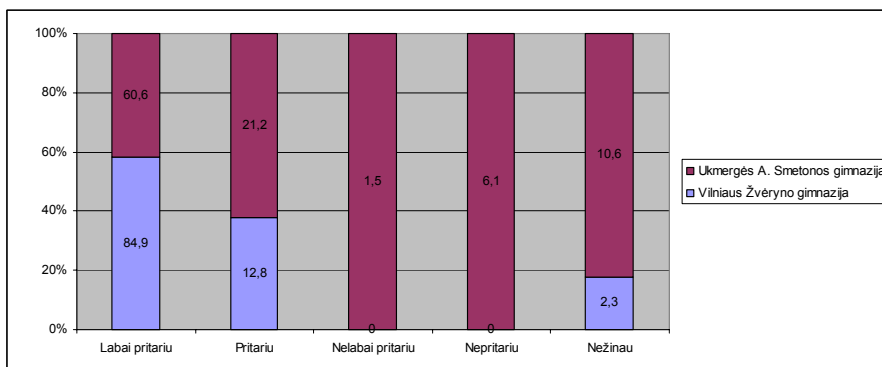
39 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos atsakymų į klausimą „Ar švietimas laikomas prioritetine šalies politikos sritimi“, pasiskirstymas (proc.).

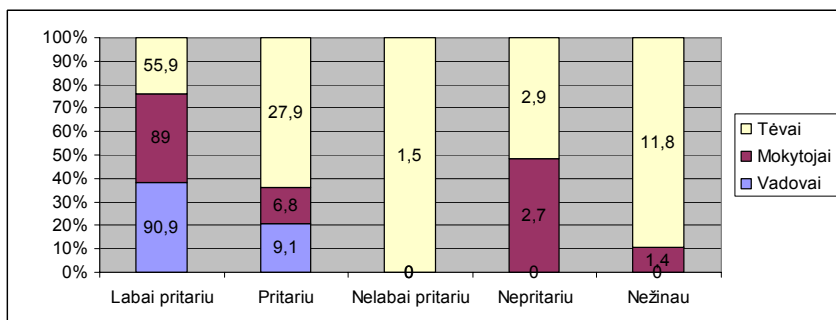
40 pav. Vadovų, mokytojų ir tėvų atsakymų į klausimą „Ar švietimas laikomas prioritetine šalies politikos sritimi“, pasiskirstymas (proc.).

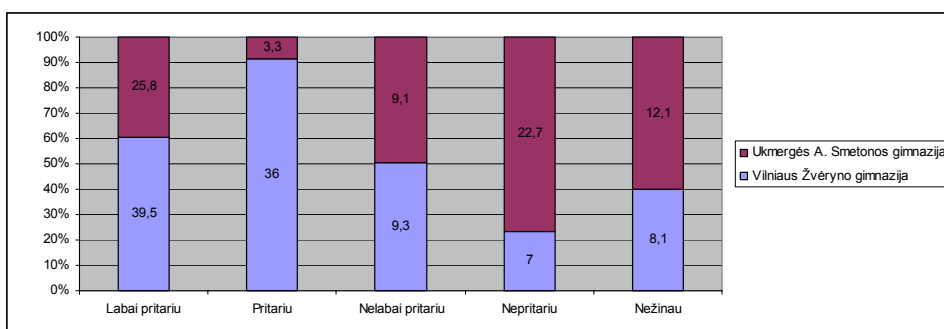
41 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos nuomone „Problemos išspręstų, jei būtų sumažintas mokinių skaičius klasėse“, pasiskirstymas (proc.).

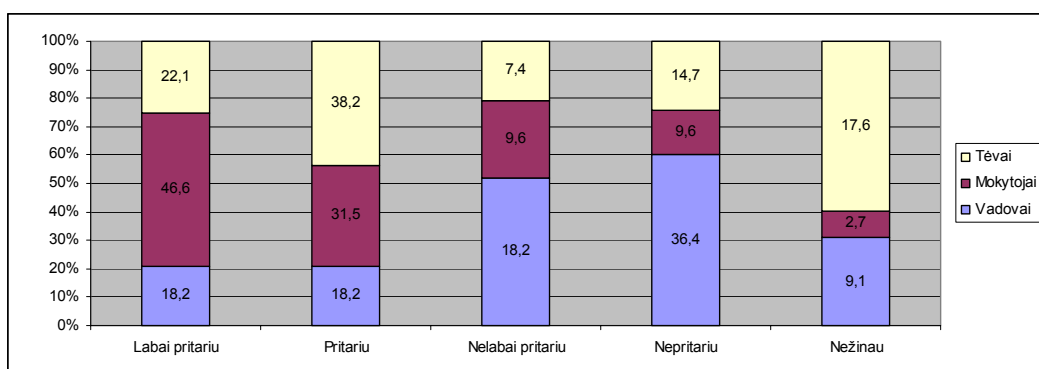
42 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos nuomone „Problemos išspręstų, jei būtų padidinti mokytojų atlyginimai, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams“, pasiskirstymas (proc.).

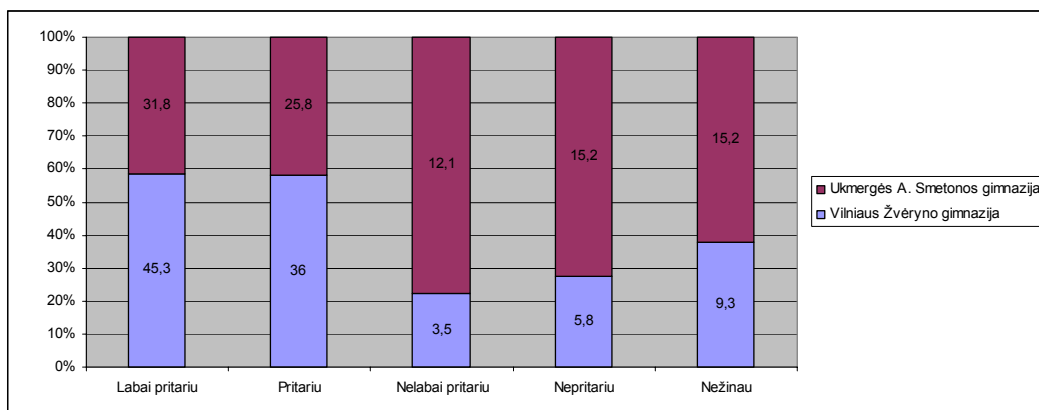
43 pav. Vadovų, mokytojų ir tėvų nuomone, „Problemos išsprendžtų, jei būtų padidinti mokytojų atlyginimai, kad profesija taptų patrauklesnė kvalifikuotiems specialistams“, pasiskirstymas (proc.).

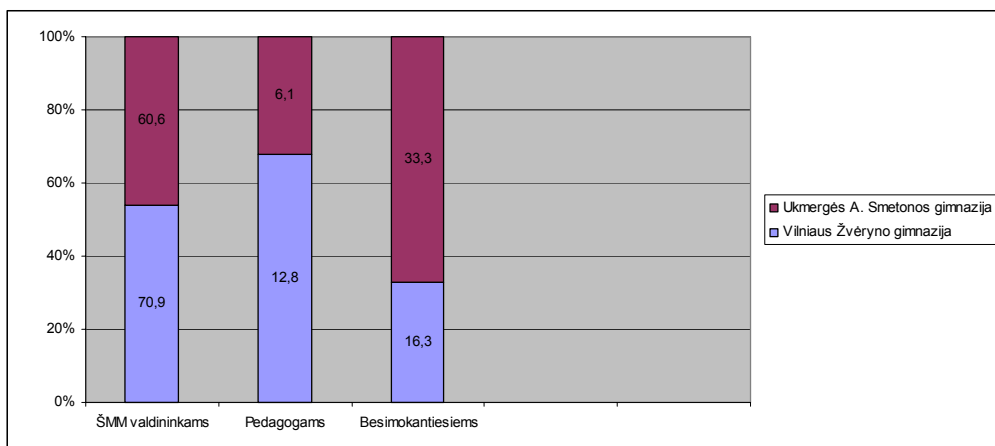
44 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos nuomone, „Problemos išsprendžtų, jei būtų vykdomas tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti“, pasiskirstymas (proc.).

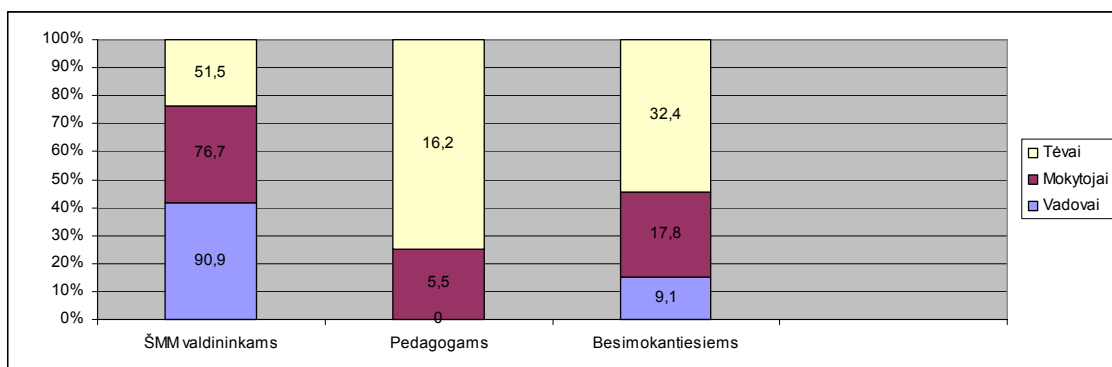
45 pav. Vadovų, mokytojų ir tėvų nuomone, „Problemos išsprendžtų, jei būtų vykdomas tikslinis mokesčių padidinimas mokykloms statyti ir renovuoti“, pasiskirstymas (proc.).

46 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos nuomone, „Problemos išsprendžtų, jei būtų vykdomas tikslinis mokesčių, skirtų švietimui, padidinimas“, pasiskirstymas (proc.).

47 pav. Ukmergės A. Smetonos ir Vilniaus Žvėryno gimnazijos atsakymų į klausimą: „Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?“ pasiskirstymas (proc.).

48 Vadovų, mokytojų ir tėvų atsakymų į klausimą „Kam, Jūsų nuomone, reikalinga dabartinė švietimo reforma?“ pasiskirstymas (proc.).

SANTRAUKA

Kokybiškas ir visuotinai prieinamas švietimas - esminė bendros visuomenės gerovės prielaida. Tuo tikslu Lietuvoje yra reformuojama švietimo sistema. Tačiau šiuo metu švietimas – viena problematiškiausių sričių Lietuvoje, jis kelia daug socialinių problemų, neaiškūs švietimo reformos tikslai, reforma vykdoma neturint moksliskai pagrįstos švietimo strategijos. Atlikto tyrimo duomenys padėjo išsiaiškinti, koks bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų vadovų, mokytojų, mokinių tėvų požiūris į įvykdytas ir tebevykdomas švietimo reformas, leido suvokti, kokios švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose, išryškino silpnąsias ir stipriąsias reformų vykdymo puses.

Tyrimo tikslas. Ištirti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų (Vilniaus Žvėryno gimnazijos, Ukmergės A.Smetonos gimnazijos) narių (mokyklų vadovų, pedagogų, mokinių tėvų) požiūrį į švietimo reformas, įvertinti jų pasekmes bei parengti tyrimų rezultatais pagrįstas rekomendacijas.

Tyrimas atliktas tikslinėmis imtimis: gimnazijų mokytojai, vadovai ir mokinių tėvai. Generalinė aibė: 73 mokytojai, 11 vadovų ir 66 mokinių tėvai. Iš viso - 150 respondentų. Jiems buvo pateikti 108 klausimai.

Tyrimo rezultatai. Tyrimas parodė, kad skaudžiausios švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose - mokyklų profiliavimas, nepatvirtinta ilgalaikė bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reforma, abejotina mokyklų tinklo optimizavimo nauda, neišspręsta Gimnazijos koncepcija, mokinio krepšelio metodika turi daug trūkumų, formalizuojamas audito įgyvendinimo procesas, brandos egzaminų programos menkai suderintos su ugdymo turiniu. Nustatytos teigiamos švietimo reformų pasekmės vidurinėse mokyklose: atskirais aspektais pagerėjo teikiamo išsilavinimo kokybė, sukurta Lietuvos švietimo informacinės sistemos informavimo posistemė, pagerėjo mokyklų turimų kompiuterių kokybė, atsirado dešimtmetės pagrindinės ir jaunimo mokyklos, gimnazijos, tarptautinio bakalaureato klasės, kolegijos, privačios mokyklos, įvesti nauji arba išplėtoti modernūs mokymo dalykai, numatytos bendriausios ugdymo individualizavimo galimybės, tobulinama mokytojų atestacija, dalyvaujama ES švietimo programose.

Tyrimo metu išryškėjo, jog būtina taikyti naujus efektyvius švietimo valdymo būdus, perskirstant valdymo galias ir atsakomybes, tobulinti Švietimo strateginio valdymo suderinamumą.

SUMMARY

Results of the Educational Reform in Secondary Schools

A quality and universally available education is an essential assumption of a general welfare of the society. For this reason educational system in Lithuania is under reform. Unfortunately, education now is one of the most problematic spheres in Lithuania as it causes a lot of social problems. Moreover, the aims of the education reform are not clear and the reform is being pursued without having a scientifically based education strategy. Findings of an accomplished research have helped me to find out what secondary school leaders, teachers and parents' attitude towards the education reforms is. They have also allowed me to understand what outcomes of the education reform.

The aim of the research is to analyse secondary schools (Vilnius Zverynas gymnasium and Ukmerge Antano Smetonos gymnasium) members' (leaders, teachers and parents') attitude towards education reforms, to evaluate their consequences and to prepare recommendations based on the research findings for the personnel of a strategic planning and analysis division of Ministry of Science and Education.

The research was done with certain groups of respondents: gymnasium teachers, leaders and pupils' parents. A general set is 73 teachers, 11 leaders and 66 pupils' parents, in total 150 respondents. They were asked 108 questions.

Results of the research. The research has showed that the most painful consequences of the education reform at general secondary schools are a profile education, a still not approved permanent financial reform of secondary schools, a doubtful benefit of school network optimisation, an undecided Gymnasium concept. Besides, the methods of pupils' basket have lots of drawbacks, the process of the audit implementation is formalized and exam programmes are not properly matched with the content of the education.

Positive consequences of the education reform at secondary schools have been assessed: the quality of education in certain aspects has improved, information subsystem of the information system of Lithuanian education has been created, the quality of computers at schools has improved, a ten-year basic schools and youth schools, gymnasiums, colleges and private schools have appeared, new modern school subjects have been introduced, common possibilities of individualization of the education have been planned, the system for assessing the competences and competence development of pedagogues is improved and, finally, participation in EU educational programmes. During research it has come out that it is necessary to implement methods of quality management while redistributing management forces and responsibilities and to improve compatibility of strategic management.